

planinski vestnik

3 1962

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

Ljubljana, Čopova 38/III

VSEBINA :

OB LOVŠINOVIH »GORSKIH VODNIKI NIKIH V JULJSKIH ALPAH« Francé Avčín	97
PADEC V SEVEROZAPADNEM RAZU JALOVCA Ing. Igor Omerza	100
ALPSKO SMUCANJE Ciril Praček	103
AIGUILLE VERTE Marko Voljč	106
PRISPEVEK K PODOBI IN DELU PLANINSKEGA VODNIKA Tonček Strojín	110
ZGODOVINA ALPINISTIČNEGA KLUBA SKALA Dr. Vladimir Škerlak	117
V STENI NAD BIVAKOM Pavle Dimitrov	128
POT V DOLINO Jernej Mis	129
KAKO SO VOLILI ŽUPANA NA PLANINI – NJEGA DNI Toni in Pavel Kemperle	130
SE ENA ZA NOVO LETO Ludvik Zorzut	132
KOCNA Peter Kapelj	133
PRED 40 LETI SO DOBILI GORJANCI TRDINOV VRH Jože Zupančič	133
NA VRHU Darinka Veselič	134
DRUŠTVENE NOVICE	135
IZ PLANINSKE LITERATURE	136
RAZGLED PO SVETU	137
IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV	144

NASLOVNA STRAN:

Na pomladnih snežiščih – Foto Bran-ko Pilih, Maribor

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS – urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje Gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 900.–, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 225.– (naročnina za inozemstvo din 1600.– / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

bo izdala v znani zbirki »GLOBUS« težko pričakovano knjigo

»NOČI IN VIHARJI«

delo treh avtorjev:

Marjana Keršiča-Belača

Cirila Debeljaka-Cica

Anteja Mahkote

naših znanih alpinistov in udeležencev prve jugoslovanske odprave na Himalajo

V njej boste našli poleg številnih fotografij, zemljevidov in točno orisanih smeri vzponov in taborišč, doslej še neobjavljene, originalne zapiske dnevnikov

Knjiga je prvi originalni domači tekst podobnih potopisov inozemskih odprav v himalajske gore

Dobili jo boste v vseh knjigarnah ali direktno pri upravi založbe Mladinska knjiga, Ljubljana, Wolfova 12

Ob Lovšinovih »Gorskih vodnikov v Julijskih Alpah«

FRANCE AVČIN

Prečital sem jih v eni sapi, kot da berem zanimiv roman. Sedaj vem, da predstavljajo svojsko delo, kot mu vsaj v naši planinski literaturi ni primere, dokument kulture, da smo ga lahko veseli.

V primerjavi z drugimi opazovalci človeka v gorah je vedno zadržani in nikdar osebni pisec to svojo naslednico knjige »V Triglavu in njegovi soseščini« naslovil pač preskromno: nakazal je le okvir, sliko pa je izpustil. Evgena Lovšina »Gorski vodniki v Julijskih Alpah« so namreč vse prej kot zgolj zbirka skopih življenjepisov vodnikov po Julijcih. So hkrati njihova zgodovina alpinizma, domača in tudi tuja; pregled njegovih ideologij, nekdanjih in današnjih; sociologija gorskega življa; analiza njegovega težkega gospodarstva v tisočletnem boju za obstoj na gorski mrtvi straži slovanskih narodov. Vse to in drugo se prepleta na presenetljiv način, nevsiljiv, takorekoč med odstavki in vrsticami o gorah in njihovih svojskih ljudeh. Od le-teh pa so vodniki in lovci pač najznačilnejši. Plezalce, še bolj pa lovce, zlasti divje, tiste, ki love in jih hkrati nje same love, je v očeh gorskega ljudstva od nekdaj obdajal poseben žar in čar. Elementarni odpor svobodnega človeka proti zasužnjevanju vidi v njih. Brez očesa ni lepe slike, brez ušesa ne opojne muzike. Tako brez človeka tudi gore ni, čeprav je gora najlepše, kar je iz prakaosa v vekovih izoblikovala narava, ta umetnica vseh umetnic.

Ob avtorjevih mimogrede izpovedanih opisih gora postane kar toplo okrog srca, zazidanega s hladnimi stenami civilizacije. Kot da se je vsa v gorah užita mladost zopet zvrstila pred zaprtimi očmi, kot da zopet sedim na beli skali pod jesenskimi macesni prelestnih Sedmerih jezer, da zopet poslušam pritajeni šepet njihove tišine, umirajoči stok njihovih viharikov! Pred očmi se nizajo podobe iz sanj, iz mladih dni, iz tistih nepozabnih časov, ki so še poznali sveto spoštovanje pred Goro, spoštljivo plahost pred neznanim, visoko pesem ljubezni in zagon strasti, ki brez njiju nič ne postane veliko. Tako, s strastjo in ljubeznijo je pisal svoje »Vodnike« tudi Lovšin, zato ni čuda, da se beró kot epos o življenju v njegovi najintimnejši obliki, o življenju človeka v gorah.

Kaj spominov! Stari Šest na takrat še lesenem mostu čez Bohinjko ob jezeru vseh jezer, s svojo neogibno gorsko palico; dolgo in okovano, nemoderno dandanes, a tako koristno slejkoprej. Kako spoštljivo je velikega triglavskega vodnika gledalo mestno otroče. Bi ga današnje še tako?;

Odrezavi Škantar! Fronc je z jezikom menda ugnal v kozji rog celo Čopovega Jožo, edini, pravijo, pa še on ne vselej, seveda;

Janez Cvetek — Suheljnov, ljudski umetnik, ki sva z njim »raubšicala« očetu lovcu pred nosom, vleče odrezano risanico iz prekanjenega skrivališča;

Skromni Rekarjev Lojz, vse življenje goljufani garač, pri tem pa vprav estetski oblikovalec gorskih poti, tiste čez Vrbanovo špico na primer, ki ji ne poznam primere. Zopet me vodi iz Krme na Rjavino, gor »skoz studenc«, nazaj »čez puatco«, po vrtoglavih lovskih stezah, ki jih pozna menda le še midva, odkar se je poslovil stari lovec Požrv, Janez Skumavc. Ne novi poklicni jagri ne lovski »gospodje« niso več za tako naporno, nevarno jago.

Z gorskim skratom Kravanjo-Kopiščarjem skačem s police na polico v severnih prepadih Kanjavca, da mi gre še danes srh po hrbtu. Kdo bi se kosal s Trentarjem!

Prijazni Kravanja — Zajc, sedaj kar naš smučarski Zajček, mi v pojoči bovščini živahno razkazuje snegove svojega Kanina, zame odkritje nepoznane lepote;

Zasanjani Grla iz Plužne sijočih oči govori o svojih kunah, petelinih, gamsih in Rezijanih, ki so si po gromovniku Kaninu on in oni včasih lovci in divjad, kakor nanese. Ni čudo, da pozna svojo goro kot nihče, ob vsakem vremenu, ob vsakem dnevnem in letnem času.

Jozlov Joža nese železni štedilnik na Kredarico kar cel, celih sto težkih kil, dolgih sedem težkih ur. Pa ni mnogo zaostal stari bohinjski lovec Ceklin, ki je na krošnjo navrgel še obnemoglo mestno gospodično, namenjeno lovskim gospodom na Planini pri jezeru. »Vse bi šlo, ko bi hudič babji le miroval...«

S Tono Kravanjo trepetava v svitu aprilskega jutra vrh trentskega Ozebnika od mraza, še bolj pa zavoljo ruševca, ki nama po snegu pleše svoj ples ljubezni.

Z mačje spretnim Jožo istega imena — tam so menda kar vsi sami Kravanje — zagrešim zločin nad ponosnim gamsom na vrtoglavi polici v severni steni trentskega Vršaka, da dobi žena solze v oči, Trentarju prirojena lovska kri pa uživa ob nedolžni krvi. Kri Komacev Mote in Pavra polje naprej, Kugyjevi »sijajni trentarski sokoli« še niso ob krila, le manj in manj jih je.

Srečujem veselega Gandija, ki mu je pisatelj k Moretu pozabil pridejati to drugo, bolj pravšno ime. Ne bom pozabil malice ob Justinovem reševanju čez južno steno Triglava, Gandijevih razgovorov z mrtvecem. Življenje v gorah je včasih kruto, naravno pa je vselej.

Resni Krušič prikoraka z gora. Vselej je tam, vsepovsod, le na Himalajo ni hotel iti, čeprav bi bil Janez tja spadal vsaj toliko kot kdorkoli njih, ki so bili izbrani.

Poldovc pase gamse, namesto da bi — planiški junak — oskrboval naše skakalnice z ukaželjnim smučkim naraščajem. Mogoče je Janezu bolje tako. Če bi nehvaležnost in zavist goreli, pri nas ne bi potrebovali drv...

Neuničljivega Čopovega Jožo kar vrže iz domačih pernic, ko mu z Darotom navsezgodaj pod nosom pozvončkljava z vponko rjastih klinov iz stene njegovega življenja.

Smrčarjev Miha — Potočnik si zopet enkrat hudomušno izposoja profesorja v meni, ko pri šestem prihajajočem križu srečni kot mladi kozlički bezljamo na smučeh v eni sapi s Komne čez Jezera preko Hribaric in Debelega vrha nazaj v Bohinj. Kaj bo ostalo od visokogorske smučarije, ko bo zmanjkalo še teh nas nekaj?

»Potujoča mišica« Kočvarjev Rado prihlača ves v klinih in vrveh. Kako bi mogel pozabiti, kako sta s Cicem na Prehodavcih v snežni vihri na mah pospravila celo kilsko škatlo marmelade... Kdo bi se meril s takimi!

In koliko jih še prihaja: delavec Brojan, kipar Belač, elektronik Jeglič, staro in mlado, rastoče in odmirajoče, a vse nasmejano.

Vsi hodijo po gorah Slovencev in Furlanov, ki nikdar niso poznali medsebojnih preprirov, saj so oboji vedno tako težko živeli, saj je oboje vedno spodrival še njihove kamnite zemlje lačni tujec. Ista laška bodala, iste tevtonske krogle so jih morale kot tistega šentjernejskega dne 20. 9. 1944. skromne Radončane. Toda pod kladivom se železo še bolj okali, prekuje se v jeklo in ta štorija je stara že tisoč let, vedno enaka kot nekoč.

Na hojo za vodnikom gleda sodobni alpinizem prizanesljivo zviška. Res je, vse, h čemur se pridruži gospodarska stran, prilepi umazani denar, vse se izrodi: iz sijajne fizike postane vsakdanja tehnika, iz božanske ljubezni navadna prostitucija, tako tudi iz samostojnega uživanja narave dirigirano gledanje. Vendar ne vselej: Še so vodniki, ki ne vodijo zgolj za denar, temveč iz veselja, tovarištva, iz strasti, iz sreče nad srečo drugih. Taki so bili Kugyjevi Trentarji, Korošci, Furlani, Komaci, Ojcingerji, Pesamosce. Kaj vse so že povedali meni na svojih poteh! Sam vodnik doslej njihove močne roke še nisem potreboval, le njihove duše in srca. Kako vse drugače vidiš gorski svet, če ti ga kaže nekdo, ki je z njim rasel, iz njega zrasel! Gore so last samo njihovega ljudstva, noben prišlek si jih ne more osvojiti, vedno obtiči v dolini, na vrhovih mu ni obstoja. Kaj čuda, da Rébuffat, ta Kugy šeste težavnostne stopnje, ceni svoj vodniški poklic nad vse ostale? Gorski vodnik ni sluga, gospod je on in ne njegov »gospod«, kdorkoli si bodi. Divji Jože Komac — Pavr je to dovolj nazorno dokazal v Poliškem špiku. Enkrat samkrat sem šel v tujini s plačanim tovarišem, ko drugega ni bilo, čez Charmoz in Grépon in nikdar mi ni bilo žal. Iz plačanega vodnika sem si pridobil dragega tovariša.

Spomenik iz bronu in kamna si je zaslužil naš močni, skromni gorski vodnik starih časov. Na Šupci pod Vršičem naj bi stal visoko nad samim Kugyjevim. Njegovega kiparja Savinška je zagnila prezgodnja tema, a tu je vodnik, kipar, alpinist Keršič-Belač, še vse bolj poklican. Književna spomenika pa ima naš gorski vodnik že kar dva. Najnovejšega Lovšinovega in tistega, ki je »aere perennius« v Kugyjevi nesmrtni besedi. Mnenje, da Kugy ni bil kak poseben alpinist, bi veljalo le glede njegovih plezalskih sposobnosti, vsaj v primerjavi z njegovimi Trentarji; toda alpinist v kulturnem in estetskem pomenu pa je bil Julius Kugy do zadnje žilice, ko je kri v Juliju Kugaju bila slovenska do zadnje kapljice. Škoda le, da mu je oče potujčil dušo.

Kugy bi bil svoje »dragocene« kosti mirno lahko pustil v udobni dolini. Kaj lahko bi bil zapravil svoje denarje v objemu žensk in opoju pijače, pa se je raje vse življenje pehal po divjinah svetu nepoznanih Julijcev. Ali bi jih bil mogel potrošiti lepše, bolje, koristneje? Bi brez »strica Julija« v svetu poznali Julijce in Slovence tako kot z njim? Drzni poleti njegovih trentskih sokolov bi ostali nevidni, pozabljeni. Nikar ne secirajmo, kjer ni treba, ne brskaj po lepem, da se ti ne izmaliči. Kakšna postane podoba ljubljene dekleta, če bi mu prerezal lepo telo! »Naj misel, | pa čeprav je res | svetá ne melje! | Nikamor to ne vodi, | le v blaznost pelje |« pravi Janez Menart. Kugyja ne moremo meriti z današnjim očesom.

Novega Lovšina bodo z užitkom požirali kulturni planinci, zlasti starejša generacija, ki ima eno korenino še v časih, ki so bili, »brez grobega materializma današnjega življenja«, kakor pravi. Brali bodo tudi neplaninci, ljubitelji

narave in naše slovenske deželice. Le kasti samósuperekstremistov Lovšinovo pisanje o teh starokopitnih »šodrovcih« ne bo povedalo ničesar kot tudi alpinistu nič ne pove cehovsko vzvišeno razpravljanje o številu klinov in minut za to ali ono stensko akrobacijo takih vase in v svoje »blazno perfektne štose« zaverovanih junakov.

»Gorske vodnike« krasí vrsta slik iz kamere izbranih mojstrov, opremljenih z izbranimi besedili, pa izbrušeni jezik z mnogimi uspelimi novimi, a takoj domače zvenečimi izrazi. Delo je nedvomno plod dolgotrajnega skrbnega proučevanja, truda, ki ga denar sam ni mogel poplačati in ga ni. Zaslužilo bi drugačno priznanje. Pisec si je z njim ustvaril posebno zaslugo, saj je bolj kot kdorkoli pred njim med drugim tudi pokazal, kako povsem naše so vedno bile naše gore.

»Gorski vodniki« bodo povzročili pritek doslej nepoznanih podatkov, porazgubljenih nadrobnosti. Tako bo druga izdaja pri vsej popolnosti prve lahko le še popolnejša.

Padec v severozapadnem razu Jalovca

ING. IGOR OMERSA

V mladih letih sem bil vnet plezalec. Zato še sedaj prebiram časopisne novice o dogodkih v planinah. Pred nedavnim sem čítal polemiko v zvezi z opisom nekega padca in iz članka razbral, da so podobni opisi padcev zaželeni.

Zato sem se odločil, da bom tudi jaz opisal svoj padec, ki je po svoji dolžini in po minimalnih telesnih poškodbah, ki sem jih utrpel, verjetno prav izreden.

Čeprav je od takrat preteklo že skoraj trideset let, se vseh okoliščin še točno spominjam, ker sem kasneje večkrat premišljeval, kaj bi bil moral storiti, da bi ne bil padel in kako je sploh mogoče, da sem pri tako hudem padcu ostal skoro nepoškodovan.

Tehnični podatki. Avgusta leta 1932 sva s Francijem Ogrinom namevala preplezati severovzhodni raz Jalovca. Namen nama je prekrížal moj padec v severni steni malo desno od raza v višini 60 do 70 metrov nad Kegljiščem.

Dolžino padca sva določila po dolžini vrvi. Pri plezanju sva uporabljala 25 m dolgo vrv. Za navezavo sva oba porabila 5 m vrvi, pred padcem pa je še bilo približno 5 m vrvi. Dolžina padca je bila torej približno 30 metrov.

Pred padcem sem bil 15 m nad soplezavcem in 5 m desno od vpadnice nanj, po padcu pa prav toliko levo od vpadnice. Sunek vrvi je bil ublažen, ker se vrv ni hipoma napela. Med napenjanjem vrvi je vrv zdrsnila v vodoravni smeri za približno 10 m po skali čez previsno vzboklino stene. Nadaljnjo ublažitev sunka je doprinesel zdrs kakih treh metrov vrvi skozi roke soplezalca. Končni sunek vrvi je nastopil v zraku kakih 5 m od stene. Takrat je bil položaj telesa verjetno v poševni legi z nogami navzdol. Padec se je pričel vznak. Med padanjem sem se zasukal nekaj manj kot za 360 stopinj; pri zasuku 270 stopinj sem z glavo oplazil steno; pri celem obratu se je vrv napela. Po glavnem sunku sem s precejšnjo silo zanihal ob steno. Po padcu sem bil približno četrú ure brez zavesti. Glavni sunek ob steno je prevzel desni kolk, v manjši meri sem udaril ob skalo z rokami in nogami. Z glavo pri tem verjetno nisem zadel ob steno. Desni kolk sem imel k sreči dobro zavarovan, ker sem imel v zadnjem hlačnem žepu denarnico in dijaško knjižico. Udarec mi je prebil hlače, denarnico z dijaško knjižico in kožo na kolkú, kost sama pa je ostala cela. Roke sem imel potolčene na obeh komolcih in zapetjih.

Glavo sem imel prebito, ker sem med padanjem z glavo zadel ob steno. Suknjič in srajco mi je vrv prerezala. Kožo na hrbtu sem imel močno odrto. Eno rebro sem imel zlomljeno, drugo natrto.

Varovan sem bil z dvema dobro zabitima klinoma, skozi katera je tekla vrv v obliki črke Z. Ob padcu sta se oba klina skrivila za skoraj 90 stopinj, eden je na robu počil. Vponki sta ostali nepoškodovani.

Pri padcu so se torej zbrale vse možne srečne okoliščine.

S Francijem sva priplezala do škrbine v razu nad Kegljščem. Po kratkem posvetu sva sklenila, da bova nadaljevala plezanje po lepi polici, ki se je zmerno vzpenjala v severno steno. Direktna smer po razu od tu dalje se nama je zdela mnogo težja.

Hitro sva napredovala po polici do kamina, kjer se je polica končala. Kamin drži nazaj v raz, to je v najino smer. Zabil sem klin in počakal na Francija. Kot vedno, sva zopet skupaj ocenjevala nadaljevanje poti, to je kamin. Temen in moker se je vzpenjal nad nama. Kamin je precej odprt in se proti vrhu konča z navpično mokro steno. Sodila sva, da je kamin približno 15 m visok. Dolžina vrvi bo torej zadoščala. Vreme se je poslabšalo. Nekaj deset metrov nad kaminom se je vlekla temna megla.

Bil sem izredno razpoložen in sem hotel takoj naskočiti nevarni kamin. Franci me je zadržal, ocenil kamin kot zelo težek in preizkusil, če sem dobro zabil klin. Ni zaupal mojim klinom, ker je poznal moj odnos do varovanja. Trdil sem namreč, da vrv služi samo za varovanje spodnjega plezalca ali za spuščanje; menil sem, da pri hujšem padcu ne pomagajo niti klini niti vrv. Menil sem, da se plezalec ubije ob steni, preden se vrv napne, če pa med padcem ne zadene na oviro, se klin izruje, če je še tako dobro zabit. No, Franci je prijel za klin, ga malo pomajal in izpulil. Potrpežljivo sem počakal, da je trdno zabil dva klina in zataknil vrv tako, da je tekla skozi klina v obliki črke Z. Nisem vedel, da je s tem obema rešil življenje.

Poln vneme sem nadaljeval plezanje. Spočetka je šlo še kar lepo. Upiral sem se s hrbtom in stopali ob stene kamina in se počasi vzpenjal. Kamin se je vedno bolj odpiral in kmalu sem bil s prsmi že skoraj popolnoma obrnjen proti prepadu. Imel sem neprijeten občutek, da me vleče v prepad in moral sem s skrajnim naporom in spretnostjo vzdrževati težišče telesa ob steni. Uvidel sem, da moram spremeniti način plezanja. S tveganim manevrom sem zasakal telo proti steni. Bil sem v težkem položaju, ker je bila skala tako strma, da nisem mogel sproščeno stati.

Stena je bila mokra (nad njo je moral biti sneg), vsi oprimki so viseli navzdol. Do vrha stene je bilo še kakih pet metrov. Vprašal sem za dolžino preostale vrvi. Bilo je je dovolj, še 10 metrov. Pomislil sem, da bi moral zabiti klin. Misel sem takoj opustil (kot ponavadi), ker obeh rok nisem imel prostih in ker so bile razpoke zapolnjene s sigo.

Nadaljnje tri metre plezanja me je spremljal občutek, da mi bo zaradi slabih oprimkov in opor zdaj zdaj zdrsnilo. Bil sem skrajno napet, vendar še vedno zbran in odločen. Z rokami sem dosegel vrh stene. Oprimek za roke je nudil oporo bolj s trenjem kot s prijemom. Za eno nogo sem imel stojišče samo za rob plezalk, za drugo ga nisem našel. Če bi imel vsaj dober oprimek, pa bi se lahko s stopalom oprl ob steno! V steni ni bilo niti najmanjše zareze ali opore. Izmenjal sem nogi na edinem stojišču in iskal opore z drugo nogo. Ničesar nisem našel. Nemirno sem se oziral po skali. Na desni strani se je stena lomila navzven. To je bil še ostanek kamina. Zopet sem izmenjal nogi, da sem si sprostil desno nogo in začel z njo drseti po izbočeni steni. Ko sem

imel koleno v višini pasu, sem občutil, da bi v tej legi lahko izbral trenje spodnjega dela noge ob steno. Oprl sem se in se za poizkus malo dvignil. Trenje je zadoščalo, opora je držala.

Počasi in zbrano sem se pričel vleči navzgor. Z glavo sem se že dvignil nad rob stene. Zagledal sem položno izlizano skalo, grušč in nekaj snega, ki se je izgubljal v megli. Obšel me je občutek izrednega veselja kot vedno, kadar sem preplezal kak skrajno naporen detajl. To je veselje ob povratku v varno in zadovoljno življenje, to je topla hvaležnost do usode in vabljive stene, ki mi je bila zopet enkrat naklonjena in končno na dnu duše skrit občutek samozadovoljstva in ponosa. Že sem si predstavljal, kako vesel bo Franci, ko bo zaslišal moj šibki vrisk, iz katerega se je rad ponorčeval, češ, da je podoben petju mladega petelina, ki šele poizkuša peti. Vedel pa bo, da pomeni odločilno zmago, ki bo odprla vrata celotni plezalni smeri.

Vse te misli so zbrzele skozi možgane kot blisk. Prsi še niso bile nad steno, zmaga še ni bila gotova. Noga, s katero sem se s trenjem opiral ob steno, je zdrsnila, telo je zdrsnilo ob steni navzdol, prsti na rokah so polzeli in prvikrat pri plezanju sem z nohti iskal oporo in jo našel. Hitro sem poiskal stojišče za eno nogo (tisto majhno zarezo), popravil prijem prstov in se zbral. Tresel sem se, dihal sunkovito in suho. Preudarjal sem svoj obupni položaj. Ukrepati je treba hitro. Lega, v kateri sem bolj visel kot stal, je bila prenaporna, da bi zdržal še nekaj minut. Napeta noga se mi je tresla, da sem koleno pritisnil ob mokro steno. Mrzlično sem iskal drug maneuver, pa ga nisem našel. Sklenil sem, da bom poizkusil na isti način, to je s trenjem desne noge, čeprav sem hitro spoznal, da se sila trenja z dvigom telesa zmanjšuje, ker stegnjene noge ni več mogoče tiščati ob steno, ker nima več protiuteži teže telesa. Dvomil sem, da bom drugič uspel, ker sem bil pri prvem poizkusu manj utrujen. Nisem obupal. Računal sem na to, da sedaj bolje poznam situacijo in igro teže telesa in da bom s skrajno koncentracijo volje in moči mogoče le uspel.

Zbral sem se kot cirkuški akrobat pred vratolomnim nastopom in se začel počasi dvigati. Toda, še preden sem z glavo dosegel rob stene, je noga zdrsnila, telo je omahnilo, koncentracija je popustila in črna stena je z ogromnim zamahom padla nazaj. Zagledam oblačno nebo, potem ne vidim več, ne slišim več, samo prosto padam, padam... Lagodno, brez vsakega napora telesa in možgan. Prepričan sem, da je vsega konec.

Spomnim se, da me je mati pred odhodom rotila, da po očetovi smrti ne bi smel več plezati. Ničesar mi vest ne očita; kot bi se to ne tikalo mene. Spomnim se, da mi je znanka rekla, da je smrt v avtomobilu mnogo lepša kot smrt v gorah. To ni res. Padam. Začutim rahel udarec na glavo. To je prvi pozdrav smrti. Nič več ne mislim, samo čakam, da bom treščil ob steno. Vem, da me ne bo nič bolelo, da bom udarec komaj zaznal... Padam...

- - -

Gledam temno steno. Nekaj metrov od mene je. Visim na vrvi. Tišina. Globoko pod seboj zaslišim meketanje ovc. Kako pametne živali, bolj kot človek.

Hipoma spoznam, da živim. Spomnim se padca. Gotovo sem ves polomljen. S strahom se ozrem po telesu navzdol. Od prstov obeh rok kaplja kri. Ne vem, zakaj sem bil izredno srečen, ko sem videl, da od mene še teče kri. Začnem preizkušati ude. Premaknem en ud za drugim in ugotovim, da so vsi celi. Samo v hrbtu imam močne bolečine in vrat imam vroč. Sežem z roko za vrat. Začutim debel, lepljiv sloj krvi. Nič zato, samo da še živim in da še lahko

gibljem z udi. Sedaj se šele spomnim na Francija. Pogledam ob vrvi navzgor. Vrv visi čez previs, zgoraj je oblačno nebo. Popolna tišina... Zakličem... Nič odgovora... Zakličem močneje. Franci se odzove. Zakličem mu, naj me potegne navzgor. Ni mogel, ker mu je vrv pri mojem padcu zlomila en prst na roki. Kaj sedaj? Tako ne smem obviseti. Začnem se zibati, da se približjem do stene in se je oprimem. Naročim mu, naj potegne vrv navzgor in pazi, da bo vrv ves čas napeta.

Sklenem, da se bom z rokami dvignil, vrv se bo napela, poprijel bom in se zopet dvignil. Na pomoč ne moram računati, ker sem v previsu. Čim me bo odtrgalo od stene, se bom zopet prizibal do nje in se je oprijel. Dvigal se bom z rokami, dokler ne bom dosegel vrha previsa.

Takoj pričnem. Dvignem se. Vrv se takoj napne. Franci me razume. Preprimem in se dvignem. Roke so vse ranjene in krvave, pred očmi se mi megli, v glavi mi šumi. Moram dalje. Preprimem in se dvignem. Čutim utrip srca v možganih in ta utrip je takt, ki ukazuje: Preprimi! Dvigni! Rad bi počil. Ne upam si. Preprimi! Dvigni!

Končno sem nad previsom. Desno zgoraj vidim Francija, bledega in resnega. Nič ne reče. Plezam dalje do police in se zgrudim. Ves se tresem. Sili me k ihtenju. Kako z užitkom bi jokal. Obvladam se, ker me Franci gleda. Gleda me brez besed, malo preplašen, kot v prikazen.

Izbil je oba klina (za spomin) in priplezal k meni. Segla sva si v krvaveče roke, se nekaj trenutkov gledala v oči in se nato vdano nasmehnila.

Alpsko smučanje

CIRIL PRAČEK

V zadnjih 15 letih se nam zdi, da je alpsko smučanje, povezano z izleti, nekako zamrlo. Toda to ni povsem res. Tisto pravo turistično izletno smučanje se razvija v tišini, brez hrupa in reklame naprej. To se pravzaprav skoraj podeduje. Oče vzame doraščajočo družino s seboj in ljubezen do smučarskega vandrjanja gre naprej. Res je, da naše alpsko izletniško smučanje ni množično, toda na neki svoji višini se le drži. V vseh zimskih mesecih boste našli na Komni, Vršiču, Velem polju, Pohorju itd. vedno določeno število navdušenih vandrovcev, ki uživajo vedro razpoloženi čudovite lepote prirode. To potepanje po zasneženi alpski prostranosti zavzame največji obseg v najlepšem zimskem mesecu v gorah, v marcu.

Navadno slišimo pri opisovanju visokogorskega smučanja največ o nevarnostih, ki preže na smučarja. Dosti manj besed odpade na lepote visokogorskega smučarja. Zato ne bo odveč nekaj besed tudi o tem.

Hodili smo skozi Krmo, trije mladi fantje, željni zimskega veselja in doživetij. Mnogo let je že minulo od tedaj, toda spomin je ostal. Nebo v ranem jutru čisto in brez oblačkov, v dolini slana in zaplate snega. Komaj je sonce pobožalo vrhove gora in dreves, že se je oglasilo sproščeno petje ptičev. Nekaj višje gori se je pričela zasnežena prostranost. Sneg je bil trd, trdo pomrznjen, vzdržal je. Ogledali smo razdejanje plazov, ki so v zimi opravili svoje razdiralno delo. Namenjeni smo bili v lovsko kočo v Zgornji Krmi. Okoli pet ur hoje iz Mojstrane. Zanimivo je, da mine dolga pot kar mimogrede. V Spodnji

Krmi in v Radovni ogleduješ prvo spomladansko cvetje in poslušaj ubrano petje iz gozda, ko se bližaš Gornji Krmi, občuduješ skalnate velikane z obeh strani nad seboj. Snega je vse več s pridobivanjem višine. Pod nogami je hrstel pravi originalni zmrznjeni solnati sneg. To bo šlo, ko ga bo poljubilo pomladansko sonce. Zadnja strmina pod lovske kočice pomeni tudi zadnji napor volje. Oddahneš se v pravem pomenu besede, ko spustiš oprtnik z ramen in odložiš smuči h koči. Sonce je pričelo že pošteno greti v lica, ki so se svetila od potu. Obrisali smo znoj, posedli po lesenih cepanicah in brez besede najprej »okrepčali moža«. Izpred lovske kočice, ki so jo uporabljali tudi nosači, je čudovit razgled, skozi redke močne mecesne v snežnobeke skale Draškega grebena in proti Vernarju ter Bohinjskim vratcem.

Tudi tja moramo, smo takoj sklenili. Lovska kočica je imela tedaj samo pograd za pet ljudi in kamenito ognjišče ter nekaj posode. Skuhali smo si čaja in se nismo niti dodobra spočili, kar vleklo nas je naprej, soncu nasproti. V takem dnevu si kakor ptica selivka. Nadelo smo temna očala, namazali obraze, pustili odvišno opremo v koči in odšli v kraljestvo sonca in snega. Sneg je še vedno držal, lahko smo stopili kar peš. Vse oblo, vse zalito s snegom. Nobenih ostrih vzboklin kakor poleti, le tu in tam je gledal borovec iz snega.

Ciste barve in ostri kontrasti, temnozeleni borovci, svetlorjavni macesni, snežnobeli vrhovi in temnomodro skalovje. Vmes se je vse prelivalo v sončni svetlobi. Še med svetlobo in senco je v gorah močan kontrast, na soncu preveč svetlobe, v senci skoraj temno, na soncu poletna vročina, v senci zmrznjen sneg. Tega v dolini ne doživiš nikoli tako kakor v gorah v zgodnji spomladi. Povzpeli smo se že do izpod Rjavine in namerili po dolini v levo na plato pod Ržmi. Žejo smo tešili s čajem in pomarančami. Močno žejo ti gasi najbolj čaj z limono ali pomaranče, čeprav se v koči najbolj prileže za žejo juha, toda te ne moreš nositi s seboj.

Pod Ržmi smo se zagledali v Triglav. V zimski prirodi je vse tako blizu, kar z roko bi ga dosegel, se mi je zdelo.

Gremo na ledenik? Navezali smo smuči in se spustili povprek navzdol proti ledeniku. Sneg je držal in šlo je, da je bilo veselje. Povzpeli smo se prav do Kredarice in uživali razgled preko vse Gorenjske prav do Kamniških Alp in še dlje na desni so se odražali v lahno čadastem ozračju, morda prav Gorjanci, kdo ve?

Najlepše nas je šele čakalo, smuk do lovske kočice. Ura je bila okoli desetih dopoldne. Imeli smo dve možnosti, naravnost s Kredarice v Krmo ali povratek po isti poti, po kateri smo prišli. Odločili smo se za ledenik, ker je to daljši smuk. Spustili smo se v smeri proti studencu nad Pragom. Blizu skupaj smo vlekli dolge loke po snežni preprogi. Ledenik je imel par centimetrov suhega snega na trdi podlagi. Vse se je prašilo za nami. Previdno smo se spuščali mimo zahrbtnih globeli, na preglednem svetu pa vse hitreje. Nikdar toliko hitro, kot zmoreš, je zlato pravilo v nepoznanem svetu, čeprav je smučišče pregledno. Držali smo se tega pravila, čeprav še mladi, smo bili vendarle že izkušeni. Za nami je ostala enakomerno zarisana sled potegnjenih vijug, kakor jih lahko opišeš le v alpski snežni prostranosti. Le prehitro mine tak spust, mimogrede smo bili v globeli.

Mimo Staničeve kočice smo se vzpeli zopet na plati pod Ržmi. Prišel se je drugi del čudovitega smuka. Tu je vse še bolj gladko in pregledno kakor preko ledenika. Poznali smo že dobro to smer, saj smo se po njej vzpenjali. Prvi del se lahko spuščáš po dolini iz brega v breg in uživaš v zavojih proti bregu, izpod Rjavine se svet položi, strmina je blaga, toda še vedno dovoljuje veliko

hitrost. Tu smo doživljali smuko v čistem spomladanskem solnatem snegu. Za prst debelo je odjenjala trda skorja. Uh, kako je letelo! Ta izraz se je danes že udomačil med tekmovalci. Letelo, pravijo, in to upravičeno. Na gladki snežni površini, kjer skoraj ni trenja, dobiš občutek, da si ptica, da letiš, nikjer težav, nikjer konca. In če te kje vzdigne, da res letiš nekaj metrov, to komaj opaziš. Na ravnici nad lovsko kočo smo se ustavili in nekako z žalostjo ugotovili, da je bilo prehitro konec.

Čez ravnico, Apnenica ji pravijo, se noge ravno malo opomorejo od napora in zopet gre v strmem smuku do lovske kočice. Tu je treba krmariti v prav kratkih lokih, kajti dolinica je ozka. Ves ta svet je do lovske hoče več ali manj varen pred plazovi. Le smučišče okoli Rjavine je nevarno in v prav redkih primerih se odtrga plaz prav nad lovsko kočico.

Po tem lepem doživetju smo se posedli po cepanicah pred kočico, uživali sončne žarke in razgled po okolici. Prav posebno nam je teknilo kosilo, pripravljeno na ognjišču. Pri kuhanju pretočiš sicer precej solza, ne morda zaradi žalosti, ker si moraš sam kuhati, temveč zaradi dima, ki nima kam in tišči pri vseh luknjah na plano.

Takoj po kosilu smo se spustili v silno strmino izpod kočice v smeri na Bohinjska vrata. Strmino pod lovsko kočico je še vedno božalo toplo sonce, toda nasprotna stran izpod Bohinjskih vratc nima sonca. Zato je tam daleč v pomlad odličen sneg. Področje je sicer plazovito, toda če je sneg uležan, si brez skrbi. Vzpon je dolg dobro uro. Na sedlu se ti odpre pogled na Velo polje, proti Triglavu in v smer proti Sedmerim jezerom. Tu vlada zopet toplo sonce.

Spust z Bohinjskih vratc je poseben užitek. Dolina ima z obeh strani lepe strmine in drsiš iz brega v breg, tako da se lahko obračaš v smuku navzgor, ko se spuščaš z brega v nasprotni breg. To nam je delalo posebno veselje, kajti spustiti se moraš z veliko hitrostjo v nasprotni breg, da imaš zadosti hitrosti za obračanje pri drsenju navzgor. Pri tem se nagneš globoko navznoter, tako da se zdi, kot bi bile noge za trenutek višje od glave.

Že takrat smo razmišljali, kako lepo bi bilo, če bi bil tu sistem žičnic, da bi lahko nešteto krat ponovno užival v smuku navzdol. Do tega bo nekoč prišlo, mora priti, toda tedaj se bo iz teh prelepih krajev umaknila tišina, divji petelin se ne bo več oglašal, gamsi si bodo poiskali druge revirje, gorski svet bo oživel po ljudeh. Vsaka stvar ima svojo dobro in slabo stran.

Za tisti dan smo imeli dovolj.

Še in še smo se vračali v ta čudoviti zimski gorski svet, svet kristalov in meglene morja daleč pod teboj. Ves triglavski okoliš je izletno področje. Krma v smeri proti Kredarici, Velemu polju in Sedmerim jezerom in še dalje proti Komni, tu vlada zima najmanj pol leta in snežna odeja se meri v metrih. Poleg tega je v Julijcih še Vršič, Jalovec s Kotovim sedlom, nešteto možnosti v Karavankah, Kamniških Alpah in na Pohorju. Vandrovce po tem zimskem svetu spoznaš kaj kmalu. Sposobni so hoditi ves dan, nič jih ne vznemiri, pogled je uprt nekam v daljavo, enakomerno podrsavajo po snegu, nič se jim ne mudi in vendar prehodijo velike daljave.

Kdor mnogo hodi v zimi na dolge izlete, je že počasi v praksi dojel, kaj nujno rabi na teh poteh. Od obleke: rezervni pulover in majico, vetrovko in lahek nylonski plašč, dvojne volnene rokavice, čepico, ki pokriva ušesa, rezervne dolge nogavice. In še naočnike in kremo za obraz. Od orodja predvsem izvijač in nekaj malih in velikih vijakov ter nož. Manjkati ne sme tudi par povojev in tablet proti bolečinam.

In tehnika smučanja? V kratkem povedano: na trdi osnovi smučaš lahko v lepih sonožnih kristijanijah, v pršiču s plužnimi kristijanijami, v zelo težkem mokrem snegu se obračaš s prestopom; v vseh vrstah snega pa velja osnovno pravilo: Ne spuščaj se brez glave. Uživaj v premišljenem smuku, ne v brezglavem divjanju. Še posebno velja to pravilo v nepoznanem svetu.

Gore ne bodo samevale v zimi. Mnogo prijateljev imajo, ki se vesele posebnih čarov zimske prirode, ki bodo vedno znova zastavili korak v kraljestvo kristalov in tišine, kajti tisti, ki je užival vso to lepoto, se ji ne more več odreči.

Aiguille Verte

MARKO VOLJC

Ozebnik Couturier

Po dveh urah slabega vremena se začno naši pogledi nekam bolj nervozno upirati v meglo in oblake, ki se pode nad šotori. Čas bi bil, da se zvedri! Vsi smo sicer še polni vtisov iz že opravljenih tur, vendar spočiti in znova željni višin in sonca.

Sredi dopoldneva se začne trgati. Dru se pokaže in hitro izgine v megli, da bi se lahko v naslednjem trenutku znova ves sijajen predstavil. Panorama se odpira, vrhovi žare v soncu in novem snegu — k sreči ga ni mnogo. Stopim pred šotor in si znova skušam v mislih predstaviti ozebnik Couturier. Trije od nas naj bi jutri po njem dosegli vrh Aiguille Verte. Nekoliko mi je tesno. Saj ne gremo prvič v steno, tudi tisočmetersko ne, toda toliko ledu! Pavle in Miha sta očitno manj sentimentalna. Eden nam znova na ves glas deklamira opis poti, drugi mirno meče vrvi iz šotora in na drug kup ledne kline. Fanta mislita resno.

Prekoračimo ledenik Mer de Glace in se spuščamo po njegovi desni moreni. Prečimo zelene pasove pod Pendantom in obširne goljave Lognanske planine, ko končno ugledamo tudi sam hotel Lognan. Štiriurna hoja po žgočem popoldanskem soncu in ogromni nahrbtniki so nas kar precej zdelali. Poleg tega se nam še naši računi s časom ne ujemajo. Imamo opis poti, kjer lepo piše, da je od našega tabora na Montenversu pa do Argentièrske kočice tri do štiri ure hoda, mi pa smo samo do Lognanske kočice, torej za dobro polovico poti, rabili štiri ure. Tu je pa tabla, kjer piše, da je do Argentièrske kočice še tri ure. Zmedeni in nejevoljni ugibamo, kako je s to stvarjo, končno jo eden ugane, da je pač prevajalec prevedel samo polovico poti, ostalo pa prepustil nam.

Malo se okrepečamo in hitro krenemo dalje, da bi do noči še kam prišli.

Pot nas vodi kako uro še po moreni, potem pa dokončno prestopimo na drug »vlak« — Glacier d'Argentière — ki nas bo »popeljal« prav za hrbet našega štiritisočaka. Sedem kilometrov na dolgo valovi silni ledenik, ki nam zlasti v svojem gornjem delu nudi vsega dovolj in nas na vsakem koraku opominja, da smo v Centralnih Alpah, v območju večnega ledu. Našo pozornost pa priklepajo nase predvsem severne stene gora, ki si na desni slede druga drugi. V vrtoglave štiritisočmeterske višine kipe kvišku in se potem v strahotnih,

tisoč in več metrskih žlebovih in ozebnikih prelivajo nazaj na ledenik. Hudo majhne se počutimo v tem svetu, ko se že utrujeni pehamo po ledeniku navzgor in se vedno znova oziramo na ponosni Mont Dolent pred seboj, ki na francosko-italijansko-švicarski tromeji zapira ta veličastni ledeniški amfiteater.

Dan se nagiba h kraju. Led okrog nas dobiva temne tone, vrhovi sprva še blešče v zahajajočem soncu, potem začno žareti v oranžnih barvah. Da bi imeli jutri manj pota, zavijemo še na Rognonski ledenik in se prebijamo proti vznožju Verte. Seraki in razpoke pa vse bolj mrko zro v nas in nam končno dopovedo, da v temi ni dobro šariti v tem ledenem labirintu.

V zavetju skalnega bolvana poiščemo mesto za bivak. Nahrbtnike pomečemo v sneg in ob žepnih svetilkah, kolikor se da, izravnamo teren. Kmalu brni kuhalnik in s pomočjo tekočega butana si pripravimo nekaj večerje.

Brž ko mogoče si pomagamo v spalne vreče, a prepotrebne spanca ni. Oči begajo tja preko ledenika, od koder nam mežikajo razsvetljena okna Argentierske koč. Naš prvotni načrt je bil, da v tej koči prenočimo. Ko pa smo videli, da s tem izgubimo jutri vsaj dve uri, smo se premislili in krenili smo v sneg, mraz in noč.

Ko odprem oči, je ura dve po polnoči. Malo sem le zadremal! Pavle, ki je tudi buden, me opozori na drobne lučke, ki hite od koč po ledeniku navzgor.

»Seveda, drugi gredo že na ture, mi pa spimo!«

»In še lahko spimo,« nas potolaži Miha, »saj tako nimamo kam iti, ko smo sinoči prišli v temi sem in ne vemo za vstop.«

Ko se slednjič spet upogibamo pod težo nahrbtnikov, je že visok dan. Proti jutru smo resno zaspali in sedaj naglo hitimo v strmino, da bi nadomestili zamujeno. Žarki vzhajajočega sonca že poljublajo vrhove gora, ko dosežemo krajno poč. Naša stena se nam končno ponuja v vsej svoji hladni, vertikalni veličini. Od tu pa vse gorj do 4122 m visokega vrha se pne srebrna preproga ozebnika Couturier. Brez dvoma, silna strmina, a zaradi svoje nenavadne enoličnosti niti ne napravi tako poraznega vtisa na nas, kot smo pričakovali. Miha celo modruje, da bomo ob dveh na vrhu, potem pa da bomo do noči preko Whympjerjeva ozebnika že nekako dosegli hočo in tople postelje na Couverclu.

Uredimo vrvi in dereze ter pošljemo Pavleta kot prvega v »ogenj«. S cepinom, lednim kladivom in velikim naporom premaguje ledeno bariero, kljub temu pa se z Mihom ne moreva vzdržati nasmeha, ko vidiva, kako piha in se otresa, kajti še po tem edinem prehodnem žlebu drsi neprekinjeno in z veliko brzino polno pršiča, ki se nato v slapu izliva v krajno poč. Dobra volja naju hitro mine, ko se tudi sama znajdeva v istem elementu. Šele ko je prva ovira premagana, spet sproščeno zadihamo in si složno stepamo sneg iz rokavov, žepov, izza srajc in nahrbtnikov. Povsod ga je polno.

Po tem uvodnem akordu krenemo naprej. Nekaj razstežajev je strmina še kar znosna in sneg ugoden. Presenetljivo hitro pa opazimo, da postajajo tla trša, in prijemi derez negotovi. Pavle, ki vodi, že vihti cepin in prvi kosi ledu prilete mimo nas.

Morje svetlobe, ki se razliva vse okrog, postaja z vsakim metrom pridobljene višine kljub temnim naočnikom vse bolj slepeče. Nekaj smo se že dvignili, a vrh ni videti niti za meter bližji kakor od ledenika gor. Sicer pa se Pavletov lovski nož, ki ga običajno nosi za pasom, pravkar odloči, da natančno premeri že opravljeno pot. Manever izvede v elegantnih lokih tik naših ušes. Razločno vidimo, kako se zapiči v sneg še nad krajno počjo; da bi ga šel iskat

pa menda niti sam Pavle nima skušnjav, le z večjo ihto klesti s cepinom po ledu.

Raztežaj sledi raztežaju. Počasi spoznavamo, kako je bila zjutraj naša ocena stene zaradi njene nečlenovitosti in skrajšanja v perspektivi — zgrešena. Gotovo že vse dopoldne brezkompromisno jurišamo v strmino in vendar smo se komaj kaj približali skalnemu grebenu v gornjem delu stene. En raztežaj praktično tu sploh nič ne pomeni! V trdi šoli ledu začenjamo razumevati tudi opombo, ki je zapisana o naši steni: »...pleza se v začetku sezone, ko je v glavnem prekrita s snegom«. Danes pa opravlja prvi v navezi, sedaj je to Miha, težko delo. Sleherni korak si mora izsekati v vse bolj naraščajočo strmino, jaz pa moram ravnati z vrvjo in paziti na vsak njegov gib, da bi v primeru nesreče lahko hitro reagiral. Ko grem sam naprej, moram vendarle znova čistiti stopinje, ker nam jih sproti zasipavata odklesani led in pršič, ki neprestano vrši nekje iz višin. Na ta način je napredovanje seveda počasno, zlasti ker smo v treh, a vsa naša pozornost je obrnjena le še v to, da napredujemo — zanesljivo. Pred leti sta sicer Francoza Gréloz in Valluet prav tu postavila svetovni rekord, ko sta odletela sedem sto metrov in ostala živa, a mi nimamo prav nobenih ambicij, da bi jima konkurirali.

Pozno popoldne. Mislim, da bijemo odločilno bitko z našo goro. V silni naklonini smo dobesedno vkovani v led. Vse skupaj se mi že zdi kakor velika simfonija, kjer se isti motiv neprestano ponavlja. Sneg in led, cepin, vrvi in dolgi ledni klini — to so naši instrumenti. Ves napor volje vlagamo v to, da isti motiv, iste gibe, že od jutra vedno znova z največjo pazljivostjo izvedemo. Ko bi bila vsaj kje kakšna skala, da bi se je oprijel, oklenil, pohodil ali poljubil; kakšen intermezzo bi bil to! A je ni. Led škrtja pod derezami, led je okrog nas in nad nami ter led, ki izpod Mihovega cepina leti mimo nas in preko nas v globino, katere obrisi vedno bolj izginjajo v večernem mraku. Čim smo se znašli v senci, je pritisnil tudi mraz, ki neusmiljeno grize v roke in noge. Na stojiščih si na vse načine prizadevam, da bi pognal nekaj krvi v prste, a brez posebnega uspeha. Le od višinskega sonca razpaljeni obrazi nam še vedno gore, tako da nas sneg, ki ga veter pobira po vesinah in vrtinči po zraku, nato pa brezobzirno požene v obraz, zbada ko tisoč drobnih igel. Usta imam izsušena in v želodcu se mi oglaša, ostalim najbrž tudi, a nikomur ne pride niti na misel, da bi snel nahrbtnik. To bi bil pregrob poseg v harmonijo osvajanja gore, saj nas že najmanjša disonanca, napačna kretnja, lahko stane — življenje.

Vrv poteče, konec raztežaja. Katerega? Že dolgo jih nihče več ne šteje. Miha, ki še vedno noče nič slišati o zamenjavi, zabije klin v led in naju pokliče. Ko smo skupaj, vidimo, da smo v višini grebena, ki drži proti vrhu. Ledenik tisoč metrov pod nami je že pogreznjen v temo, tu gori pa se ob žaru zahajajočega sonca še lahko oziramo za možnimi prehodi. Kamorkoli se obrnemo, imamo opravka z najtršim ledom, ki smo ga kdaj srečali. Pod udarcem cepina niti ne trene, oklo gladko odleti. Jeklo in led se znajdetta na tehtnici. Odloči volja človeka: z močnimi, premišljenimi udarci seka Miha majhne, zanesljive zareze in se korak za korakom pomika proti grebenu. Ure in ure že vihti tako cepin in ne vem, kako še to zmore... Skozi polmrak se izvije vzklik olajšanja. Miha je na grebenu — in na snegu. Takoj nudi varovanje nama, ki imava še opravka s klini. Nekaj izrujeva, nekaj pustiva in greva.

V lažjem terenu po grebenu potegne navezo Pavle. Divje naskakuje strmino, da vrv poteče in me trzne prav v trenutku, ko varujem Miha. Le-ta se opoteče in lovi ravnotežje okrog nekih razpok. Zakričim Pavletu, on nazaj.

Skoraj bi nam popustili živci, a se hitro spametujemo. Na tleh opazimo sledove derez; verjetno sta jih pred dnevi pustila Metod in Tone, ko sta plezala »direktno«. Misli mi poromajo na Montenvers k prijateljem... Zadnji bolj strm odstavek ponovno pritegne vso našo pozornost. Z baterijami v rokah tipljemo za smerjo in si pomagamo kvišku, kakor še kdo ve in more.

Znajdemo se na majhni ravnici nekaj metrov pod vrhom, za katerim ni videti ničesar več. Težko, mokro in zaledenelo opremo pomečemo v sneg in si na pol omotični od naporov in sreče sežemo v roke. Pogledi nam potem zdrse v spokojno noč, kjer vse krog nas sanjarijo orjaške gmote ledu in kamena. Slednjič obstanejo ob nekaj drobnih lučkah, ki daleč iz globin trepetajo skozi prostor...

Pripraviti je treba bivač. S cepini izkopljemo v sneg primerno luknjo in si uredimo »skupno ležišče«. Vkljub izčrpanosti — ali prav zato — s kuhinjo bolj na kratko opravimo. Otopimo le toliko snega, da se odžejamo. Miha in Pavle sta hitro v spalnih vrečah, meni pa se pri levem čevlju nekaj zatakne. Ko se brezuspešno trudim, da bi ga sezul, se mi počasi posveti: popoldne me je pošteno zeblo v noge, sedaj pa že dolgo nič več! Imel sem precej slabšo obutev kakor Miha in Pavle, tako da je bila na prstih kmalu premočena. Malo so morda pripomogle še nekoliko pretesno zategnjene dereze in tako je lahko proti večeru, ko je pritisnil mraz, vse skupaj lepo zmrznilo. Ko se mi čevlji končno posreči omajati in strgam še nogavice z noge, me pogled na prste precej prestraši. Gledam in otipavam jih ter ugibam, kaj bi z njimi, nazadnje uvidim, da bo za nocoj najboljše, ako grem spat. Nataknem si suhe nogavice, čez navlečem še debele, podložene rokavice in se zavlečem v spalno vrečo. Nekaj časa mi še krožijo pred očmi trdi, beli prsti, kmalu pa vse nekam zatone.

Prebudi nas glasno govorjenje. Dan je in prvi obiskovalci La Verte so menda že na vrhu. Ko bolj odprem oči, zagledam dva gornika, ki z veliko vnemo fotografirata naš »tabor«. Imata tudi kaj slikati, saj vse okrog leži oprema, kakor je sinoči komu kaj iz rok padlo. Najbrž mislita, da je v vse skupaj treščilo. Ob našem »vstajenju« se sprva očitvidno nekoliko prestrašita, potem pa le navežemo pogovor. Ker pa nobeden od nas ne zna francosko, onadva še manj slovensko, smo hitro zmenjeni. To jima pa le dopovemo, da smo celo noč tu gor prespali, oni pa nam, da se je treba pripraviti za sestop, ker potem ko se ogreje, se začne po Whymperjevem ozebniku »obstreljevanje«.

Spet se nam zatakne pri čevljih, sedaj kar vsem. Sinoči smo jih v temi, potem ko smo se sezuli, še malo pohodili in taki zmaličeni so preko noči temeljito zmrznili, da se sedaj nihče ne more obuti. Lotimo se jih s kladivi, pa nič ne opravimo. Prižgati moramo kuhalnik in šele nad ognjem jih toliko otajamo, da se lahko obujemo.

Zapuščamo našo goro. Po lepem grebenu smo hitro pri Whymperjevem ozebniku. V zgornjem delu je silno strm, a so naši znanci z vrha pri vzponu napravili take »stopnice« v sneg, da je sestop enostaven, skoraj dolgočasen. Ustavi se šele pri prehodu krajne poč. Ne gre drugače, kakor da pustimo klin in ledu in se po vrvi spustimo na Talëfreški ledenik. Ravno pravi čas: gost, meglen zastor zagrne Whymperjev ozebnik in ves masiv Aiguille Verte.

Vendar predstava še ni popolnoma končana.

Ledenik sega s svojim gornjim jezikom v višino 3500 m. Izmotavamo se iz njegovih zank in sestopamo proti Couverclu. Ko na višini 2687 m postojanko dosežemo, si tu prvič po nekaj dneh vzamemo časa, da malo globlje posežemo v nahrbtnike in se temeljito podpremo.

Pot drži po moreni nad talèfreškimi seraki. Kmalu dosežemo starega znanca, Mer de Glace. Tu dokončno obrnemo proti Montenversu, kjer nas najbrž že pričakujejo.

Hoja po ledeniku zna biti utrudljiva. To velja še posebno za Mer de Glace, ki se vleče brez konca in kraja, kilometre daleč. Seveda se nam pozna tudi, da smo že tri dni na nogah in dva bivaka imamo za sabo, enega na 4100 m. Potem pa še moja noga! Omrznjeni prsti se začenjajo polagoma vračati v življenje, to pa je vse prej ko prijetno. Koraki so vse bolj težki...

Pod Montenversom nam je nekdo v diru prihajal naproti. Seveda, Metod je, ki nas je z daljnogledom opazil že daleč na ledeniku. Za njim hiti Tone in obe dekleti se tudi prismejeta.

Dolg in prisrčen stisk rok. Najraje jih bi pa kar objel, vse po vrsti.

Prispevki k podobi in delu planinskega vodnika

TONCEK STROJIN

Spremenjeni značaj in vloga izletništva

Ne daleč nazaj moramo seči, ko je bilo gorolazenje v pravem pomenu besede — ko ni bilo še nadelanih steza in so bili bivaki ob ognju neizbežna stvar — domena romantike in doživetij željnih petičnežev in intelektualcev, ki so jih poklicni ali priložnostni gorski vodniki, vajeni svoje domače okolice, za določen honorar popeljali po takrat še nenadelanih in nezavarovanih poteh.

Dandanes pa je markacijska mreža nadelanih steza tako gosta in varno izpeljana, cene v planinskih postojankah prikrojene tudi za povprečen planinski žep, tako da je obisk gorskega sveta omogočen vsakemu, še tako po planinskih in finančnih zmožnostih zmernemu planincu. Vse to in več kot polmilijonski obisk samo vpisanih planincev je pač zgovoren dokaz, da sta se spremenila vloga in značaj izletništva samega, da se je izletništvo postavilo na popolnoma drugačno socialno strukturo obiskovalcev grskega sveta.

Izletništvo je dobilo svoj socialni in družbeni značaj. Vendar se razvoj ni zadovoljil le z mrtvimi znamenji izletniške propagande — priročniki, markacijami in kažipotnimi tablami, zahteval je živo dopolnilo, ki bi zamenjalo nekdanje poklicne vodnike. Nova doba je rodila planinskega vodnika, idealnega, na nekomercialno bazo postavljenega planinskega delavca, ki svojega znanja in varuštva ne bo prodajal za določen honorar, ampak vodil le proti povračilu potrebnih stroškov, ki mu jih povrne družbeni forum, t. j. PD, njegov trud pa se amortizira v pravi planinski zavesti ljudi, ki jih je vodil in učil, — obogati fizične in duševne sposobnosti delovnega človeka na izletu.

Razumljivo je, da nova oblika izletništva tistemu, ki ga prireja, ne prinaša finančnega dobička, ki pri bogatenju planinske izobrazbene kulture nikakor ne sme biti končni cilj, saj nova doba finančnih in razrednih diskriminacij ne pozna. Hkrati s tem pa se je spremenila tudi vloga vodnika — iz komercialnega je postal idealni planinski delavec. Prav gotovo je razvoj

v tej smeri nujen in pozitiven ter ga je treba podpreti gmotno in moralno v celoti.

Kakor je bilo preteklo desetletje, desetletje materialne obnove in učvrstitve planinske organizacije za neoviran razvoj mladega rodu, tako naj postane novo desetletje, ki je pred nami, doba dviga njegove kvalitetne ravni, da bi s pridom in poslušom za naravo uporabljal tisto, kar je razvoj moral prinesiti in pri čemer bo imel nenazadnje tudi planinski vodnik še pomembno in značajno vlogo!

Ob spremenjeni vlogi izletništva pa moramo še vedno dopustiti vlogo gorskega vodnika, ki zaradi alpinističnega obeležja gorske ture za določen honorar vodi varovanca po plezalnih smereh in dela z njim zimske vzpone.

Tako gornišтво večini po fizičnih in alpinističnih sposobnostih ni pristopno, zahteva večjo odgovornost in alpinistično znanje vodnika in je v paraleli z zgoraj omenjenim izletništvom drag luksus, namenjen predvsem po atraktivnostih povprašujočemu tujcu. Gorski vodnik je torej komercialni vodnik, prijavljen pri pristojni upravi za dohodke zaradi plačila dohodnine. Ti vodniki imajo tudi normirano vodniško tarifo, ki so jo na zahtevo interesenta dolžni prezentirati. Gorski vodnik je tudi na seznamu potovalnih agencij in dela s turizmom z roko v roki tudi v razmerju do deviznega erarja.

Kdo je planinski vodnik?

Planinski vodnik je planinec, ki sporazumno s PD, le proti povračilu potrebnih stroškov vodi skupinske izlete ali ekskurzije PD ali delovnega kolektiva, poučnega značaja, po nadelanih gorskih poteh in v planinsko manj znane in zahtevnejše kraje.

Vodniško pravico lahko opravlja vsak član PD, ki je po svojih planinskih kvalitetah sposoben izlet voditi in ki je kot planinski vodnik registriran pri PD, pod čigar okriljem se izlet vrši.

Kot planinskemu vzgojitelju se mu pripisuje določeno znanje o planinskem svetu, prvenstveno o okolju, kamor izlet vodi, moralna neoporečnost in tovarištvo, čut za prirodno lepoto in sposobnost, zaupano mu nalogo tudi varno in preiščeno izvršiti. Vešč mora biti tudi osnov, kako nuditi prvo pomoč in poznati mora zaščiteni cvetje.

Kjer je to potrebno (izleti v obmejni pas!), se mu pripisuje tudi primerna politična zrelost.

Planinski vodnik, ki vodi izlete v planinsko manj znane in zahtevnejše predele gorskega sveta, naj bi bil tudi sposoben, sam zase voditi navezo vsaj v nižji težavnostni stopnji in imeti pravico do prevedbe v gorskega vodnika po opravljenem izpitu zanj.

Kot planinsko manj znani in zahtevnejši predeli se štejejo kraji, kjer izleti zaradi odmaknjenosti komunikativnih zvez, prenočišč, nadelanih poti ali zaradi obmejnega pasu povprečnemu planincu kot posamezniku niso priporočljivi ali pa so zvezani z nesorazmernimi stroški in težavami.

Pravico poimenskega določanja krajev z omenjeno razlago v razpisu izletov si pridržuje organizator t. j. zbor planinskih vodnikov pred razpisom izletne sezone.

Po vsem doslej navedenem planinski vodnik najbolje doseže svoj pravi namen:

če z vodniškim uveljavljanjem v gorah kaže in posreduje lepote naše domovine, vzgaja in uči planinsko kulturo;

če s svojim dejanjem in besedo nudi živ zgled prirodne oblike planinskega življenja, in

če na zdrav in planinski način prispeva k fizični in duševni rekreaciji delovnega človeka v čim naravnejši in varnejši obliki.

Kategorizacija izletov in planinskih vodnikov glede na izletno ceno

Glede na to, da je višina izletne cene poleg vabljalivosti izletnega programa in doživetij na njem najbolj določljivo merilo za storjene protiusluge, lahko razdelimo izlete v tri skupine, ki jih temu ustrezno vodijo v tri kategorije razvrščeni planinski vodniki glede na planinske kvalitete, ki se zahtevajo za posamezno kategorijo vodnikov.

Glede na izletno ceno delimo izlete na:

- a) mladinske izlete,
- b) redne nedeljske izlete, izlete po transversali in izlete z delovnimi kolektivi, in
- c) ekskurzije.

Dosedanja praksa je šla v smeri, da cena prevoza z vlakom ni bila višja od nedeljske povratne karte in so bili v diferenci, ki je nastala med nedeljsko povratno karto in planinsko objavo za znižano vožnjo, kriti osnovni učinkoviti izdatki vodnika, oglas v časopisu, objava itd. Če je bil izlet prirejen na daljše relacije, so bili navedeni stroški lahko popolnoma kriti. Taka praksa naj bi tudi v bodoče ostala pri izletih, ki so navedeni pod točko b. Zaokrožena cena nedeljske povratne karte bi bila torej kriterij — normalna izletna cena, ob kateri bi se gibala izletna cena mladinskih izletov in ekskurzij pod oziroma nad to normalo.

Mladinski izleti bi bili torej deficitni za PD in bi se regresirali iz fonda, ki bi bil za to določen v mladinskem ali propagandnem odseku.

Višja izletna cena ekskurzij pa bi našla svoje opravičilo v kvalitetni in kvantitetni omejitvi števila udeležencev, boljši strokovni izvedbi, večjih režijskih stroških itd.

Kot kvantitetna omejitev števila udeležencev se šteje omejitev glede na kapaciteto prevoznega sredstva ali planinske postojanke, težavnosti terena in možnosti še organiziranega in discipliniranega vodstva. Kot maksimalno število se priporoča 20 izletnikov na enega vodnika.

Kot kvalitetna omejitev števila udeležencev pa se šteje vsaj povprečna planinska in fizična sposobnost izletnikov, ki zagotavlja varen in neoviran potek izleta za posameznika in skupino in je v zadnji izvedbi podana na morebitnem sestanku z izletniki.

Vzporedno s tremi kategorijami izletov imamo tudi tri kategorije planinskih vodnikov:

1. Mladinski planinski vodniki, ki jih za razliko od ostalih dveh kategorij vodnikov odlikuje veselje za delo z mladino — so osebe, ki so si vodniško pravico pridobile na tečajih mladinske komisije za mladinske vodnike in osebe, ki jim PD zaupa vodstvo mladinskih izletov ter so moralno in pedagoško primerne mladini.

2. Planinski vodniki rednih nedeljskih izletov, izletov po transversali ali izletov z delovnimi kolektivi so osebe, ki jih očrtuje lik planinskega vodnika v smislu tega članka.

3. Planinski vodniki ekskurzij so osebe, za katere se poleg lastnosti in kvalitet planinskega vodnika zahteva glede na tehnično in terensko obeležje

izleta, ki ga vodijo, tudi osnovno alpinistično znanje (sposobnost voditi navezo v nižjih težavnostnih stopnjah) in imajo možnost prevedbe v gorskega vodnika.

Seveda pride kategorizacija planinskih vodnikov v poštev le pri številčno močnejših PD, ki imajo na izbiro večje število ustreznih planinskih vodnikov in je navedena razdelitev bolj planinsko-analitičnega pomena kot pa zgolj dejanskega, vendar pripomore k razjasnitvi podobe planinskega vodnika glede na potrebe sodobnega izletništva.

Izletna cena

Važna postavka pri organizaciji izletništva je nedvomno izletna cena. Če hočemo izletništvo razširiti, moramo določiti ustrezno izletno ceno. Možnosti glede na izletnega plačnika sta dve:

- a) da se izleti vzdržujejo na račun udeležencev ali
- b) na račun društvene blagajne.

Prva alternativa je s stališča spremenjene vloge izletništva nesodobna in daje društvenim izletom eksploatorsko obliko in jo moramo že zaradi tega izključiti.

Po drugi strani pa zopet ne kaže preveč obremenjevati društveno blagajno. Konec koncev je v planinstvu razen redkih izjem (gospodarstvo, predavanja) vse pasivno. Ni torej planinstvo pridobitna organizacija, ki pa vseeno več nudi, kot pa prejema. Z dvigom cen v planinskih kočah pa zopet zaviramo množičnost in oblečemo našemu planinskemu gospodarstvu gostinski videz.

Izleti se torej ne smejo izroditi v dobiček za udeleženca s stališča njegove ekonomske računice, saj vstopi s svojo prijavo za izlet v odnos do nekoga, ki skrbi za njegovo dobro počutje in pouk na izletu in ima pri tem tudi potrebne učinkovite izdatke pri organizaciji in vodstvu.

Upravičeno je torej, da izleti, razen mladinskih, niso pod ceno in se gibljejo okoli normalnega indeksa vozne cene tudi z vidika težavnosti organizacije in strokovnosti vodstva. Suficit ekskurzij naj bi kril deficit mladinskih izletov, običajni izleti pa naj bi ostali po dosedanji praksi.

Izleti pa bi imeli zaradi množičnega značaja in strokovnega pouka na njih tudi praktičen preventivni ukrep velikega formata pri preprečevanju planinskih nesreč. Množična vzgoja bi bila s stališča ustrezne izletne cene dobro naložen denar, saj bi tako postal izlet zaradi svoje ekonomske pristopnosti visoka šola za planince.

Odgovornost na izletu

Osnovno vodilo planinskemu vodniku mora biti pravilo, naj se izletnik zdrav in nepoškodovan vrne domov.

V primeru, da se izlet vrši, vendar pa ne ustreza namenu razpisanega izleta, imamo tu glede na naravo in okoliščine primera ter osebe povzročitelja odgovornosti:

- I. planinska društva,
- II. planinskega vodnika,
- III. izletnika,
- IV. ostalih oseb.

I. Kot osnovna odgovornost, ki zadeva planinsko društvo, je razpis izleta, ki je javna obljuba družbi in naročilo nje, da se mora izlet v predpisanih pogojih tudi izvršiti. Zato odgovarja PD za:

1. pravilen in nedvoumen razpis izleta,
2. pošten in planinski namen izleta,
3. planinsko in moralno primernost osebe planinskega vodnika,
4. točnost izletnih informacij in
5. v sodelovanju s tretjimi osebami za rezervacijo sedežev in prenočišč.

II. Planinski vodnik v bistvu ni odgovoren za izletnike kot osebe v celoti — del odgovornosti naj nosi izletnik sam! — saj vodi polnoletne državljane na izlet, ki so za svoja neprimerna dejanja odgovorni po splošno veljavnih pravnih predpisih. Vodnik je odgovoren predvsem za tista svoja dejanja, ki vodijo izletnike v nesrečo ali neprimernost. Zato je planinski vodnik dolžan na aktivno ravnanje predvsem pri:

1. strokovnem in kulturnem vodstvu izleta,
2. nudenju prve pomoči,
3. poznavanju terena, kamor izlet vodi,
4. odklonitvi planinca, ki predpisane opreme nima ali ki turi ni kos, in na pasivno ravnanje,
5. da skupine, ki jo vodi, ne sme zapustiti in
6. da ne sme voditi izlet v pogojih, v kakršnih bi lahko prišlo do nesreče.

Prav tako naj se planinski vodnik skuša izogibati dejanj, ki povzročajo nesporazume ali proteste v odnosih med njim, izletniki ali s tretjimi osebami in v primeru nastanka poizkuša omiliti ton in ostrino nasprotij.

Če sta zaradi velikega zanimanja, dolžine trajanja izleta, objektivnih nevarnosti na turi ali kako drugače, potrebna sestanek in selekcija med izletniki, naj planinski vodnik interesentom pojasni urnik izleta, razmestitev v njem, fizične sposobnosti in opremo, ki se zahteva pri nameravani turi itd. Selekcija izletnikov in informativna sužba naj bosta torej dobro podana tudi že prej s strani društvene pisarne, če je to le mogoče.

Resda je pri selekciji kompleksno v celoti težko zajeti vsakega udeleženca posebej, spisano bodi navodilo, ki včasih niti ne bo potreba, marsikdaj pa zahteva! Planinsko sposobnost udeleženca po zunanjem videzu bo navadno težko presoditi ali pa se zaradi videza novinec na sestanek niti prikazati ne bo prišel. Zato naj bo zadnja selekcija izvedena tudi neposredno pri odhodu na izlet. Tu naj pride v polni meri do izraza vodnikova dolžnost in zahteva, odkloniti udeleženca, ki predpisane opreme nima ali ki tudi ni kos turi.

Namen sestanka naj ne bo samo dokončen izbor, saj si moramo prizadevati, da ljudi pritegnemo in planinsko kvaliteto dvignemo, kar dosežemo ravno z nasvetovanjem na sestankih in turami v planinsko zahtevnejše predele. Zato moramo na takih sestankih znati tudi svetovati, če vidimo, da izletnik zaenkrat ni kos turi ali ni opremljen za izlet.

Prav tako pa je planinski vodnik dolžan, da že pred nastopom izleta, če je še mogoče, izlet zaradi povečanih objektivnih nevarnosti ali neugodnih vremenskih pogojev izlet pravočasno tudi odpove.

Sestanek z izletniki in selekcija na njem sta v tesni zvezi z vodnikovo odgovornostjo, saj se s pravilno izvedbo obeh v marsičem zmanjša tudi vodnikova odgovornost v primeru kasnejše nesreče.

III. Prav tako pa je tudi izletnik sam kot polnoletna oseba po veljavnih pravnih predpisih odgovoren za pravilen odnos do osebe, časti in lastnine planinskega vodnika, soudeleženca in tretjih oseb. Nenazadnje sodi k izletnikovi odgovornosti tudi poravnavanje osebnih izdatkov pri jedachi ter prenočnini, kolikor to ni vračunano v izletni ceni.

Spori

V primeru nastanka nasprotij v odnosih med planinskim vodnikom in izletniki pride do uvedbe postopka, ki se prične s pritožbo na upravni odbor PD, pod čigar okriljem se izlet vrši.

Važna bo v tem primeru razmejitev pristojnosti za spore ali disciplinske prestopke. Kriterij bo navadno organ, ki bo razsodil. V prvem primeru — spori — naj bo pristojno razsodišče PD, v primeru disciplinskih prestopkov pa bi se zadeva predala javnemu tožilstvu v obravnavo. Kolikor bi tudi sporna zadeva izkazovala večjo družbeno nevarnost ali celo škodo in kazensko odgovornost, bi bilo tudi zanjo pristojno javno tožilstvo.

Omenjeno je sicer še pravno nedoločeno, ker pravne razmejitve še nimamo. Vendar je situacija taka, da se predložitev katerekoli sporne zadeve v obravnavo zaenkrat nahaja še vedno v dispoziciji strank, da si one izbere osebo arbitra v obliki razsodišča PD oziroma javnega tožilstva.

Zato naj bo navedeno le poizkus rešitve in opozorilo zakonodajalcu pri normiranju takih in podobnih vprašanj.

Pritožba naj bi torej vsebovala osebne podatke prizadetih oseb, pritožbene razloge ter naslove prič oziroma stalnega dokaznega materiala glede na naravo primera.

Vse spore naj bi reševalo razsodišče PD in bi ga za te primere sestavljali: tajnik PD, načelnik za izletništva in en gorski reševalec. Člani senata naj bi veljali kot planinski izvedenci v takih in podobnih vprašanjih.

Red sojenja naj bi si določili člani razsodišča sporazumno glede na situacijo spornega primera, planinsko prakso in po načelih poštenja. Seveda naj bi PD sporno zadevo najprej obojestransko razsodišče poskušalo pobotati.

Če bi bilo soudeleženec v sporu tudi PD, naj bi se spor predložil razsodišču PZS.

Delo planinskega vodnika

Delo planinskega vodnika karakterizirajo njegove pravice in dolžnosti ter pravice in dolžnosti izletnikov. Vendar ne bomo smeli od planinskega vodnika zahtevati preveč, sicer ga ne bomo dobili. Če pa hočemo povečati obisk gora, moramo vzgojiti oziroma pridobiti številen vodniški kader. Kolikor nam bo to uspelo in bo vsak planinski vodnik vodil le en izlet letno, se bo drobitev dela pokazala tudi v vodnikovi intenzivnosti pri izvedbi in strokovni višini izleta.

Zaenkrat pa še vedno velja, poslužiti se ljudi, ki jih že imamo, stremeti pa moramo za ljudmi, kakor jih očrtuje lik planinskega vodnika. Takih ljudi, ki jih odlikuje enciklopedičnost planinskega znanja, je malo, prizadevati pa si moramo, da jih dobimo oziroma vzgojimo. Na sestanku planinskih vodnikov PD Ljubljana-matica je bilo celo predlagano po planinski ljudski univerzi za vzgojo kvalitetnega vodniškega in ostalega društvenega kadra oziroma za opravljanje izpitov za planinske vodnike. Utemeljenost takega predloga ne kaže zanemarjati, če upoštevamo dejstvo, s kakšnimi težavami se danes borijo vsa PD pri pomnožitvi delovnega kadra v društvenih odsekih.

Bodoči pravilnik o planinskih vodnikih naj torej nakaže pravice in dolžnosti planinskega vodnika kot vodilo vodniškemu kandidatu pri njegovem izpopolnjevanju vodniške osebnosti. Planinski vodnik, strogo vzeto po pravilniku, bo med fizičnimi osebami enciklopedično povsem le redko uresničen, pravilnik

o planinskih vodnikih kot zbirka abstraktnih predpisov pa je lahko idealna predstava tega, čemur naj se planinski vodnik v praksi čimbolj približa.

In zdaj še nekaj o delu planinskega vodnika. Prav gotovo je planinski vodnik tisti, ki planira izlet okvirno in detajlno z vsemi informativnimi podatki, ki naj jih vsebuje prospekt izleta. Na njem je, da poda navodila društveni pisarni o izletni propagandi z opozorili na posameznosti pri opremi in podobnem, ki se mu zde važne. Sestanek z izletniki in selekcija, o kateri je bilo že govora, ostaneta njegova stvar, saj bo na sestanku povedal izletnikom to, kar se mu bo v zvezi z izletom zdelo potrebno, sicer bo v primeru nesreče zaradi pomanjkanja informacij prizadeta tudi njegova odgovornost.

Med izletom bo na željo izletnikov ali iz lastnega nagiba tolmačil to, kar bo zanimivega in poučnega. V primerih, kjer bo varnost izletnikov zaradi nevarnosti ogrožena ali že prizadeta, bo njegova dolžnost, da bo naravnost, če bo to mogoče, na primeren način odklonil ali vsaj omilil. Delo planinskega vodnika bo torej v najtesnejši zvezi z njegovo odgovornostjo, o kateri je bilo že govora. Po končanem izletu naj bi predložil tudi kratko poročilo o izletu in sestavi obračun osebnih stroškov.

Ne nazadnje je planinski vodnik poklican, da čuva gorsko floro in favno. Zato jo mora poznati. Izkušnja, da ljudje zaščitenih rož ne trgajo, dokler jih ne poznajo, bo torej svareče vodilo tudi za planinskega vodnika, da bo le na željo izletnikov tolmačil »neznano cvetlico«. V tolažbo si lahko štejemo, da bo planinski vodnik vodil predvsem po nadelanih poteh, ob katerih je flora že precej »popasena« in torej »nezanimiva« za skrutilce narave. Vendar naj bi planinski vodnik skušal propagirati zaščito cvetja v celoti.

Kot predstavnik PD naj bi planinski vodnik vzbujal interes za društveno delo, proučeval bodoče planinske delavce in vabil k sodelovanju pri društvenem delu.

V zvezi z vodniškim delom velja omeniti tudi njegovo sodelovanje pri izdaji in izpopolnjevanju planinskega priročnika. Potreba po njem je že dalj časa pereča, saj je od zadnjega priročnika omenjene vrste (dr. A. Brileja) minilo že precej let, zgradilo se je lepo število koč in nadelanih steza, priročnik po slovenski transversali pa le enosmerno zadovoljuje nastale potrebe.

Tu naj bi planinski vodnik v pismenem elaboratu posredoval svoje znanje o področju planinskega sveta, ki mu je najbolj poznan. Pri arhiviranju gradiva za planinski priročnik bo šla nedvomno tudi planinskemu vodniku kot človeku prakse še pomembna vloga!

*

V članku je navedenih le nekaj najbolj aktualnih problemov sodobnega izletništva. Bralec teh vrstic naj se zaveda, da z navedenim področje izletništva še zdaleč ni izčrpano. Različnost človeških želja, izredna pestrost reliefa naše ožje domovine, različnost komunikativnega ožilja in ostali faktorji določujejo barvitost in privlačnost izletnih oblik, ki jih je kompleksno težko zajeti v okvir enega članka. Zgrabimo torej za delo, aktivizirajmo vodniški kader, poživimo izletniško propagando, širimo sloves naše lepe domovine in uspehi ne bodo izostali!

Zgodovina alpinističnega kluba Skala

DR. VLADIMIR SKERLAK

D. AKCIJE V ALPINISTIČNI DOBI.

Akcije so bile značilna oblika dela v tej dobi. Nekatere so bile zamišljene kot stalne, druge kot občasne, tretje kot enkratne. Poročali bomo o njih, neglede na to delitev, po naslednjem vrstnem redu: dodatek Našemu alpinizmu, estetski album, topografski album, zemljevid Savinjskih Alp, terminologija, reorganizacija kluba, alpinistična šola, Vogel, skupni izleti, proslava dvajsetletnice.

1. Dodatek Našemu alpinizmu

Tisti hip, ko je izšel Naš alpinizem, že ni bil več popoln. Še medtem ko so ga tiskali, prodajali pa čitali, so že nastajali novi vzponi. Zlasti leto 1932 je bilo prav bogato, polno prvenstvenih vzponov. Zato je Skala že zgodaj začela zbirati opise. Bile so težave, alpinisti so bili nedisciplinirani, skalaši niso v redu oddajali kontrolnih pol — skratka, stara pesem, katero bistvo je tole: če bi izdaja dodatka k Našemu alpinizmu bila pred durmi, bi tudi alpinisti dali poročila — že iz častihlepnosti — tako so pa mislili, da nima dosti smisla.

Kjub temu je Skala zbrala veliko podatkov. Razen tega je zbirala podatke tudi akademska sekcija SPD in lahko se reče, da so v obeh zbirkah bili zbrani vsi podatki ali vsaj 99 % vseh.

SPD se je s svojo zbirko zadovoljil in se ni zanimal za druge. Skala pa je hotela zbirko izdati, zato se, seveda, s skalaško kartoteko ni zadovoljila, temveč je hotela dobiti podatke še od SPD.

Nalogo, da dobi pristanek SPD, je prevzel predsednik Skale dr. Žumer. 19. oktobra 1939 je že poročal v klubu, da je SPD pristalo: vsa snov je vsakomur na razpolago. Toda pozneje so se v SPD premislili. Nato je Skala tudi uradno posredovala. 29. novembra je bil sestanek v SPD med zastopniki obeh organizacij, nato še 19. januarja 1940. Bilo je doseženo soglasje o zamenjavi snovi.

Bila je potrebna »bliskovita akcija«. Skala je hitro klicala člane, naj se javijo za prepisovanje podatkov. Javilo se jih je 14: več kot zadosti. Izbrali so najboljše (med njimi Eda Keržana in Uroša Žigona). Skalaši so sedeli v SPD, dokler ni bilo vse prepisano. V petih dneh je bilo delo opravljeno (26. do 30. januarja 1940).

Skala je imela sedaj popolne podatke. Bilo je treba urediti vso ogromno snov — ta je vsebovala tudi zimske vzpone, pa tudi Karavanke; odstraniti je bilo treba ovire, ki bi jih SPD morebiti delalo glede izdaje, in — dobiti denar za izdajo. Snov je bila razdeljena med posamezne skalaše. Ti so uredili posamezna področja, uskladili slike z opisi, nato po prvotnih virih še enkrat preverili podatke. Snov je bila nekako čez pol leta pripravljena za izdajo. V aprilu 1940 je sicer SPD še delalo nekaj težav, toda stališče SPD je Skala zavrnila, pozneje pa je le bil dosežen sporazum. Kaj so pa mogli predstavniki SPD? Na avtorstvo se niso mogli sklicevati, saj ni šlo za literarno delo. Morali so se sprijazniti z dejstvom, da jih je Skala prehitela.

Glede vprašanja, ali naj bo izdana druga izdaja Našega alpinizma ali samo dodatek, se je klub odločil za drugo možnost, prvič zato, ker bi z drugo izdajo

razvrednotili vso še obstoječo zalogo prve izdaje, drugič zato, ker kriteriji iz prve izdaje še niso bili zastareli, to se pravi, kar je bilo v knjigi napisano, je bilo za tisti čas še dobro; tretjič, bilo je jasno, da bo ravno dodatek in sicer v periodični obliki moral postati stalna oblika za objavljanje prvenstvenih vzponov.

Edina ovira je bil — skalaški dom na Voglu. Alpinistična Skala si je znala ustvariti denar in si ga je tudi ustvarila dosti, toda najprej je morala zamašiti brezumno na Rjavi skali. Zato je Skala najprej plačala dolg za Vogel, izdajo dodatka pa odložila.

2. Estetski album.

Amatersko fotografiranje je v dobi med obema vojnama preživelo več sprememb. V letih 1939 in 1940 je bilo v Ljubljani toliko amaterskih fotografov, razvijanje filmov in kopiranje slik pa je bilo tako poceni, da je tudi med skalaši bilo tedaj polno fotografov. Ustvarjati skupno temnico oziroma laboratorij, se pa ni splačalo, ker so poklicni fotografi laboratorijska dela izvršili ceneje, kot bi razvijanje in kopiranje ter povečavanje stalo same amaterje. Vprašanje je bilo torej samo, kako naučiti skalaše, da bi delali dobre posnetke.

Fotografiranje je bilo sicer predmet alpinistične šole, toda za to, da se začetnik nauči pravilno gledati in ustvarjati slike, ki bodo po motivu, kompoziciji itd. kvalitetne, je bilo treba z njimi dosti delati.

To vprašanje se je rešilo z organiziranjem fotografskih večerov. Na teh so člani predložili svoje posnetke, izkušen član pa je potem ocenjeval slike, povedal, kaj je na njih dobrega, kaj slabega, kateri izrez bi bilo treba uporabiti itd. Najbolj kvalitetno je potekalo to ocenjevanje od takrat, ko je klub zaupal vodstvo te strokovne kritike prof. Janku Ravniku. To je bilo 17. oktobra 1940. To je torej datum reaktivizacije prof. Ravnika.

Tiste slike, ki so bile ocenjene kot dovršene, to se pravi, v vsakem oziru dobre in brez napak, so bile določene za album estetskih fotografij. Najlepše slike iz tega albuma pa naj bi prešle na občasne razstave. Prva taka razstava naj bi bila v zvezi s proslavo 20-letnice Skale, in sicer v aprilu ali maju 1941.

Način dela pri tej akciji, ali, če hočemo reči po starem, v tem fotografskem odseku, se je razlikoval od nekdanjega načina tudi po tem, da so več gledali na vsebino slike. Ta je morala biti alpinistična. Kak posnetek n. pr. z Bleda je bil tu izključen. Zato so prišli, seveda, najbolj do izraza, alpinisti (»plezalci«), s slikami, napravljenimi v stenah. Vsekakor je pa tudi bil glavni kriterij kvaliteta slike. Med takimi slikarji se je odlikoval zlasti Ivan Gartner.

Razen tega so zelo pazili na to, da ne bi kaki vrhunski slikarji s svojimi deli izrinili druge. Zato so pogostokrat opozarjali člane, naj se nihče ne boji, predlagati slike v kritiko, hkrati pa je bilo omejeno število najboljših slik, ki bi jih mogel kdo prispevati v album ali na razstavo. Vse to zaradi tega, ker namen tega dela ni bil uveljavljanje posameznika, temveč estetska vzgoja vseh članov. Potrebno je bilo torej izbrati tak način dela, ki je zajemal čim več oseb.

3. Topografski album

Topografski album je imel zvezo z estetskim, pa tudi z dodatkom za Naš alpinizem. Medtem ko je šlo pri estetskih slikah za lepoto, je pri realističnih slikah bilo glavno, da točno prikazujejo pokrajino. Bile so torej važne zlasti z zemljepisnega stališča. Take fotografije so bile že svoj čas podlaga za izdelavo

Drofenikovih risb za Naš alpinizem. Izvirniki tistih posnetkov so bili v Skali. Potrebno jih je pa bilo dopolniti z novimi posnetki; to ne samo zaradi dodatka k Našemu alpinizmu, temveč tudi zaradi tega, ker je Skala hotela imeti izčrpano podobo vseh predelov v slovenskih Alpah, všteti različne podrobnosti.

Teh slik so zlasti v letu 1940 nabrali preko 500. Že zaradi njih je bilo opravljenih dosti vzponov na sicer malo obiskovane grebene. Najbolj značilen primer in hkrati kulturno alpinistično dejanje lepo predstavlja vzpon Ivana Gartnerja čez Spodnji Rokav na Visoki Rokav. Plezal je sam in je napravil vzpon samo zato, ker klub še ni imel posnetkov s te strani o »cigarah« v grebenu med Rokavom in Škrlatico.

Veliko slik je bilo zlasti iz okolice Široke peči. To goro so skalaši-fotografi temeljito »obdelali« z vseh strani.

To delo je člane zelo veselilo in jih je veliko sodelovalo, tudi Jeseničanov.

Nekako dopolnilo k albumu topografskih slik je bil album morfoloških posnetkov. Ti so prikazovali značilne podrobnosti iz pogorja, zlasti oblike, nastale zaradi učinkovanja vode, ledu itd. Tu so bile podrobnosti o ledeniku, plazovi, izprane peči, turnci, grebenski stolpiči itd.

Za ta album je prispeval dostih odličnih slik Janko Skerlep. Značilno je, da za svoj prispevek ni sprejel niti plačila za svoje dejanske izdatke, čeprav je bil kredit za to na razpolago.

Seveda so bile posebne slike iz obeh zbirk določene za to, da vanje vrisujejo nove vzpone.

Zamisel je bila taka (predlagatelj: Marjan Šenk), da bi slike iz obeh zbirk od časa do časa izdali in s tem v obliki, ki bi šla tudi v denar, dajali dopolnitve k dodatku za Naš alpinizem.

4. Zemljevid Savinjskih Alp

O zemljevidu Savinjskih Alp v razmerju 1 : 25 000 se je govorilo že leta 1926. Tudi SPD je leta 1936 razpravljalo o tem.

Skala se je tega načrta lotila takoj v oktobru 1939. Po vojaških zemljevidih in fotografijah so izdelali skupino Grintovec-Kočna v plastnicah. Ing. Herbert Drofenik pa je za vzorec izdelal zemljevid severne stene Triglava. Ta vzorec je bil tako odličen, plastičen in tako lep, da je odbor kljub denarnim težavam soglasno dovolil kredit za zemljevid.

Sedaj je šlo za to, da se vse delo postavi na strokovno kvalitetno podlago, hkrati pa tudi sestavi gospodarski račun. Da bo stvar namreč imela dober moralen uspeh, to je bilo jasno, toda denarno je bila možnost in celo verjetnost dobička, pa, če se ne dela spretno, tudi možnost krepke izgube. Zato je k sodelovanju bil pritegnjen skalaš in strokovnjak dr. ing. Miloš Krofta. Ta je izdelal predračun. Po njem bi vsi izdatki za zemljevid znašali 30 000 din. Klub je nato začel temeljito akcijo za denar. Prikazal je javnosti, zlasti kulturnim ustanovam, da gre za delo, ki ima velik kulturni pomen, ter je zato prosil za prispevek. Uspeh ni izostal. Do konca oktobra 1940 je že bilo na razpolago 8000 din, bilo je pa gotovo, da bodo prispevki še prihajali, zlasti, ko bi n. pr. banovinski upravi mogli poročati o konkretnih uspehih pri delu za zemljevid. K delu so pritegnili ing. Černjača, profesorja za geodezijo na tehniški fakulteti. Ta je predvsem opozoril na to, da bi delo bilo boljše opravljeno, če ne bi bilo oprto na jugoslovanske vojaške zemljevide. Ing. Černjač je preskrbel avstrijske generalštabne zemljevide 1 : 250 000. Ti so bili tako natančni, da je bil na njih jasno viden vsak ovinek na stezi (n. pr. iz Bistrice na Kamniško sedlo). S tem

je bila dana za vse delo odlična podlaga. Nato so se dogovorili, da bo ogrodje zemljevida izdelal prof. ing. Černjač sam v plastnicah, on bi v stenske predele že vrisal glavne, najznačilnejše točke, podrobno bi pa te predele izdelal ing. Drogenik. Glede delovnih metod so dr. Krofta, dr. Škerlak in ing. Černjač še pregledali nemško strokovno literaturo o alpski kartografiji, všteti tudi fotogrametrične metode. Pokazalo se je pa, da bo Drogenikovo delo izvedljivo tudi brez uporabe fotogrametrije. K temu bi bistveno pripomogle slike iz topografskega albuma, po potrebi bi pa skalaši še šli skicirat posamezna mesta. Imel je klub tedaj tudi že avionski posnetek Savinjskih Alp ter bi po potrebi lahko dobil še druge.

Geodetsko delo bi stalo 5000 din, torej manj, kot se je prvotno računalo. Dr. Krofta je bil tudi že pripravljen posredovati, da bi Papirnica Vevče dala papir po nižani ceni ali celo brezplačno. S tem bi stroški za zemljevid bili po vsej verjetnosti kriti, še preden bi en izvod prišel v prodajo.

Preostajalo je še vprašanje vojske. Savinjske Alpe leže na državni meji in zato je bilo očitno, da brez pristanka vojaških organov ne bo mogoče zemljevida izdati. Da bi se izognili tej težavi, so nekateri odborniki predlagali, naj bi se lotili raje Martuljske skupine. Temu je nasprotoval podpredsednik kluba, češ, to nam jamči za neuspeh pri prodaji. V Martuljsko skupino zahajajo samo alpinisti, ti pa poznajo zemljišče tako, da jim zemljevid ni potreben. Ostalo je torej pri tem, da obdela klub Savinjske Alpe.

Opravke z vojaškimi osebami je prevzel dr. ing. Krofta. Prošnjo je sicer uradno vložila Skala, toda izročil jo je on osebno. 27. januarja 1941 je klub prejel odgovor od vojaških oblasti: izdaja zemljevida je dovoljena. Vojaška oblast je napravila to nerodnost, da je vrnila vse priloge, v njenem arhivu torej ni ostal dokaz o tem, za katero področje je bilo dano dovoljenje. Pa to ni bilo važno. Zaprošeno je bilo za vse področje Savinjskih Alp, več pa takrat Skala tudi hotela ni.

V februarju 1941 so po tem dovoljenju začeli delati.

5. Terminologija

Delo s terminologijo je bilo svojčas tesno zvezano z izdajo Našega alpinizma. Pozneje se je pa ta panoga osamosvojila. Z njo se je pa malokdo pečal, mogoče trije med skalaši. Delo je potekalo vzporedno z delom v SPD. Z dr. Mrakom je klub vzdrževal zveze in se z njim dogovarjal o raznih nerešenih vprašanjih. Delo je dobilo izreden pospešek 28. januarja 1941. V klub je prišla Anka, hči dr. Henrika Tume, in dala Skali na razpolago ves material, ki ga je zbral dr. Tuma. Obljubila je tudi, da bodo dediči dr. Tume plačali vse stroške za izdajo. Skala torej ne bi imela nobenih stroškov, kljub temu bi se pa njeno ime lahko okrasilo z delom s tistega področja, na katerem je bil dr. Tuma najmočnejši. Ponudba je bila zelo širokopotezna in so se z njo otroci dr. Tume silno izkazali. Klub je delo rad prevzel in so ga člani nadaljevali celo nekaj časa po okupaciji Ljubljane.

6. Reorganizacija kluba

V alpinistični dobi je Skala močno spremenila svojo zunanjo in notranjo podobo. Spremenile so se organizacijske oblike, pravila in z njimi ime, znaki, razna razmerja v klubu, osebe, administracija, razmerje do javnosti in gospodarska politika.

Reorganizacija se je začela s tem, da je odbor odpravil dotedanji način sprejemanja članov. Poleg raznih podrobnosti tvori naslednjo važno stopnjo odprava dotedanje ločitve dela po odsekih. Namesto togih odsekov so stopile posamezne akcije. Teh se je lahko udeležil tudi član, ki je deloval pri drugi akciji, ni pa bilo obvezno, da sodeluje ves čas. S tem se je povečala enotnost v klubu in izključila možnost trenja n. pr. med fotografi in alpinisti. Kadar je bilo določeno, da bo sestanek zaradi kritike estetskih slik, je prišel član A in predložil svoje nove posnetke. Kadar je bil napovedan sestanek odseka za dodatek Našemu alpinizmu, je prišel isti član A in poročal o tem, kaj je napravil za »dodatek« po zadnjem sestanku.

Alpinistični oziroma tehnični odsek je pa bil sploh odpravljen. V alpinističnem klubu nima tak odsek kaj početi. Pač pa so bile v zvezi z odpravo tehničnega odseka podrobneje določene nekatere pristojnosti. Tako je podpredsednik dobil pristojnost, kot smo to že v začetku omenili, da usmerja vse delo v klubu na naslednjih področjih: ideologija, propaganda, vzgoja članov in organizacija kluba (sklep z 19. marca 1940).

Ena izmed najtežjih nalog pri reorganizaciji je bila ureditev razmerja do podružnic. Od leta 1935 se je vlekle nerazpoloženje med tremi enotami kluba in separatistične težnje v podružnicah so bile očitne. Za čudo agilni so bili pri tem ravno Celjani. Toda osrednji klub se ni bal težav s Celjem. Skrbelo ga je, kako bo z Jeseničani. V precej neugodnih razmerah je klub pisal na Jesenice pismo v jeseni 1940, da bi se želeli zastopniki osrednjega kluba sestati s članstvom podružnice. Jeseničani so odgovorili, da se veselijo stikov in so hkrati določili dan za sestanek. Bilo je to 11. novembra 1940. Iz Ljubljane sta šla dr. Žumer in dr. Škerlak. Računala sta s tem, da bo prišlo do mučnih razprav, ker je bilo treba urediti več spornih vprašanj. Skrbelo ju je zlasti, ali ne bo dr. Miha Potočnik nastopil zoper osrednji odbor. Zato sta sestavila načrt, kako bosta nastopala in kako ukrepala, če se bo zgodilo to in to.

Toda skrbi so bile odveč. Sestanek je potekal kar moči prijateljsko in prav dr. Potočnik se je potrudil, da se najtežja vprašanja rešijo čim bolj ugodno. Vse težišče pogovorov je prešlo na bodoče delo, zlasti na proslavo dvajsetletnice. Problem Jesenic je bil torej rešen.

Lotiti se je bilo treba tedaj velike naloge: spremembe pravil. Dotedanja pravila so bila polna številnih določil, ki so predstavljala samo oviro za delo. Čeprav so poskušali že prejšnji odbori spremeniti pravila, niso opazili ravno tega, da je v dotedanjih pravilih veliko preveč določb in sicer čisto nepotrebnih. Poskušali so res nadomestiti posamezne zastarele besede s sodobnimi, niso pa videli tega, da se je treba lotiti vsega sistema in spremeniti vso miselnost, čigar izraz so bila med drugimi tudi ta pravila.

S prememba pravil je bila predlagana v načelu že na občnem zboru 9. aprila 1940. Da bi se stvar mogla čim temeljiteje proučiti, je bil sestavljen poseben odsek za to delo. Člani so bili: Janko Skerlep kot predsednik, dr. Albin Kandare, dr. Marijan Breclj, dr. Miha Potočnik, dr. Vladimir Škerlak, dr. ing. Matija Žumer, mogoče še kdo, toda podatkov o tem nimamo.

Komisija je svoje delo opravila takole: Pravila so bila skržena na tisti najmanjši obseg, ki ga zakon zahteva. Hkrati so bila vsa določila zamenjana z novimi. Bilo je jasno opredeljeno, kateri so organi kluba in kaj spada v pristojnost posameznega izmed njih. Organi so bili: občni zbor, upravni odbor, nadzorni odbor, disciplinsko sodišče za sojenje zaradi dejanj zoper klubsko disciplino, razsodišče (za razsojanje v osebnih sporih). Bilo je določeno, da je

klub enoten: upravni odbor osrednjega kluba je hkrati upravni odbor celotnega kluba, »zveznih« organov ni.

Najbolj vidne in znane so bile spremembe namena, imena in znaka.

Za edini člen pravil, ki govori o namenu kluba, je komisija naročila dr. Breclju in dr. Škerlaku, da sestavita poseben osnutek. Ta dva sta delala na njem eno celo dopoldne (31. maja 1940). Po njunem osnutku je bilo načelno povedano, da je Skala predvsem vzgojna organizacija. Propaganda za turistiko je bila opuščena, namen kluba pa označen takole:

a) vzgajati člane v alpiniste; alpinist v smislu pravil pa je človek, ki ga označuje ne samo telesna in strokovna usposobljenost, temveč zlasti tudi korekten odnos do tovarišev;

b) gojiti alpinistično kulturo, to se pravi, proučevati gore in življenje ljudi v gorah, izdajati spise, slike in zemljevide o tem.

Ti dve točki sta bili v pravilih seveda bolj razčlenjeni.

Pravila so uvedla pravilne strokovne izraze in odpravila dotlej pod imenom »tradicija« uzakonjeno nevednost. Izločila so besede »turist«, »turistovski«, »planina«, »planinski« ter jih nadomestila s pravilnimi in strokovno jasno opredeljenimi pojmi »alpinizem«, »alpinistika«, »alpinističen« (nikakor pa ne »alpinski« — na to je še posebej opozarjal prof. dr. Fran Ramovš potem, ko ga je klub izrecno prosil za mnenje), »gora«, »gorski« itd.

V zvezi s tem je nastalo vprašanje, ali je sploh še umestno obdržati ime »Skala«, ko tudi ta ne pomeni tistega, kar so si ustanovitelji pod to besedo predstavljali. Predlog je bil, naj bo ime: »Slovenski alpinistični klub« ali »Klub slovenskih alpinistov« ali »Slovenski klub alpinistov« — zadnje ime bi dalo kratico SKAL, torej že skoraj besedo Skala.

Tu je pa komisija menila, da izraz »Skala« ni toliko nepravilen in zastarel kakor beseda »turistovski«, zato naj ostane. Zlasti, ker je ime »Skala« postalo že pojem. V slovenskem alpinizmu si pod tem imenom že vsakdo predstavlja to organizacijo, na to ime je vezana taka in taka tradicija, ne kaže ga torej preganjati.

Ime je torej postalo »Alpinistični klub Skala«.

Tudi znak je bil spremenjen. Sicer naj bo takoj povedano, da je izvršitev tega določila bila odložena za nekaj časa, ker je klub imel še precej znakov na zalogi in se mu je zdelo škoda, da bi jih razvrednotil, toda v načelu je le bilo sklenjeno, da se znak s planiko odpravi. Planika je namreč v Sloveniji značilna za predgorje, n. pr. Črno prst, Tosc, s temi vrhovi pa alpinist prav takrat, ko rastejo planike, nima opravka.

Znak je postal obris Jalovca, približno tak, kot ga je narisal Herbert Drogenik na ovoju knjige Naš alpinizem. Po tem znaku je tudi bil izdelan pečat kluba. Načrt zanj je napravil slikar in odbornik Skale Jože Trpin. Bil je takle:

Sprememba pravil je bila izglasovana soglasno na izrednem občnem zboru 14. novembra 1940.

Pod pojem reorganizacije bi še morali šteti tudi novo ureditev arhiva. Ta je trajala silno dolgo in so na njej delale cele komisije. Bilo je treba pregledati cele skladovnice dopisov, zapisnikov itd., velik del kot nepotreben izločiti, ostalo sistematično zbrati in predati »zgodovinarjema«, da ga obdelata in po njem napišeta zgodovino kluba. Kljub vojnim dogodkom so še nekatere mape iz arhiva ohranjene do danes, n. pr. »Naš alpinizem — 1. izdaja« ali »Bohinjska in Jeseniška podružnica«. V njih so izvorni rokopisi dr. Kugyja, pisma dr. Kalteneggerja, dr. Tume, rokopisi Mihe Čopa, zapisniki iz Bohinja itd.

7. Alpinistična šola

Alpinistična šola je bila pravzaprav toliko stara kot Skala sama. Zorkovo predavanje o alpinizmu, plezalni tečaj na Turncu leta 1921, pa tečaj leta 1926, vse to so predhodniki šole, ki je dobila določnejšo obliko dela 1934 in v naslednjih letih, dokler ni zaradi splošne stagnacije v Skali začasno prenehala obstajati.

V alpinistični dobi je ta šola dobila dokončno vsebino in dokončno obliko. Postala je glavno sredstvo za pridobivanje novincev in za njih vzgojo. To, kar je bila svojčas preizkusna doba, to je sedaj bila ta šola. Začelnjala se je v prvi četrtini leta in trajala več mesecev. Teoretični predmeti so se menjavali s praktičnimi. Predavatelji so bili stari skalaši, izjemno tu pa tam kaka druga oseba (n. pr. za prvo pomoč, meteorologijo). Novinci so bili razdeljeni med predavatelje, ti so jih potem vodili v gore, najprej pozimi, nato še poleti, seveda vsakokrat na vzpone, ne pa na izlete po poteh.

Predmeti alpinistične šole so bili:

Ideologija; organizacija; pravila AK Skale; zemljepis slovenskih Alp; zgodovina alpinizma; alpinistična terminologija; čitanje zemljevidov in orientacija; plezalna tehnika (teoretično in praktično); smučanje (teoretično in praktično); alpinistična oprema; prva pomoč; vremenoslovje; prirodopis (živali in rastline v slovenskih Alpah); skiciranje sten; fotografiranje.

V tej dobi sta bila dva letnika: 1940 in 1941. Glavni predavatelji so bili: dr. ing. Miloš Krofta, dr. Vladimir Škerlak (ideologija, zgodovina in organizacija), Ciril Kraigher (smučanje), Miha Bizjak (zimski alpinistika), Egon Platinšek (estetika v fotografiji), Hana Škerlak (fotografski aparat), Bogdan Jordan (orientacija in čitanje zemljevidov), Anka Tuma (rastlinstvo naših Alp), Ivan Gartner in Emil Babinek (oprema), dr. Bogdan Breclj (prva pomoč in reševanje v gorah). Predavateljev je bilo še več, le da nimamo podatkov o njih.

Največje vaje na terenu so bile 16. marca 1941: zimski vzponi na Grintavec, Brano in Planjavo. Organizacija in tehnično vodstvo: dr. Škerlak in Janez Snoj.

Pred začetkom posameznega letnika so bili članki po časopisih, zlasti pa je bila na omarici v Kreditni banki zelo učinkovita plezalna slika, delo Ivana Gartnerja: alpinist zabija klin v kaminu v Hornovi smeri.

Učinek alpinistične šole je bil zelo velik. Skala je dobila z njo zelo dober naraščaj in sicer naraščaj, ki je bil takoj že pri prvih korakih uveden v delo in v disciplino. S šolo je dobil klub preko 30 novih članov in sicer po večini študentov, torej prav tistih ljudi, ki jih je dr. Tuma v Skali toliko pogrešal. V dveh letnikih, točneje povedano: v 15 mesecih je prišlo 30 novih ljudi, to je toliko, da bi po načelu »sto članov« lahko v nekaj letih obnovil vse članstvo kluba.

Verjetno bi lahko pripisali alpinistični šoli še ta učinek, da je zelo povzdignila število vzponov ter, seveda, odstotek alpinistov med člani.

Žal, danes ne razpolagamo s točnimi pismenimi podatki iz tistih let, gotovo se pa ve, da je število vzponov, tudi prvenstvenih, bilo v letu 1940 zelo visoko, odstotek alpinistov med člani AKS pa v marcu 1941 že preko 50 %, torej več kot kadarkoli prej v zgodovini kluba.

8. Rešitev Vogla

Alpinistični klub Skala je rešil čast Turistovskega kluba Skala s tem, da je tik pred okupacijo plačal dolg za skalaški dom na Voglu. Tega dolga je bilo 9. aprila 1940 še 45 521 din. Z drugimi besedami: v petih letih do tedaj je bilo plačano 95 000, to se pravi, okrog 20 000 din na leto. AKS je zmagel v slabem letu dvakrat toliko. Ta uspeh je bil omogočen na koncu z odličnim dohodkom pri dveh predavanjih, že prej pa zaradi velike reklame za Vogel. Ta reklama — v omarici na Kreditni banki, v kinu Union in drugod — je dvignila število obiskovalcev in s tem tudi prejemke v koči.

9. Skupni izleti

V alpinistični dobi je Skala organizirala pet skupnih prireditev na terenu: dva lova na lisico, tekmo za bukov pokal, medklubsko tekmo na Roščici in proslavo na Roščici. O tej zadnji bomo govorili v poglavju o proslavi dvajsetletnice. Tu omenjamo samo ostale tri prireditve.

Prvi lov na lisico je bil 20. in 21. januarja 1940 na Kureščku. Organizacija je bila taka, da je prvič, odkar Skala obstoji, bila lisica (Lojze Dolničar) ujeta. Zajel jo je s svojo skupino stari skalaš Drago Koprivec.

Drugi lov je bil 19. januarja 1941 na Rakitni. Lisico (Ivan Gartner) so sicer zajeli, toda njena izredna moč in spretnost sta jo rešila iz obroča.

Tekma za bukov pokal je bila na Voglu. Dotlej so v tej tekmi vedno zmagali Jeseničani in odnesli prehodno darilo: iz velikega kosa bukovega lesa izrezljan in cizeliran pokal. Takrat — tik pred občnim zborom 1940 — je dobil pokal osrednji klub.

To, seveda, ni zasluga dobre organizacije, temveč dejstva, da je član in odbornik osrednjega kluba Drago Škof bil tisti dan v izredni »formi«.

Pač pa je dokaz res visoke kvalitete jeseniških skalašev — smučarjev uspeh na medklubski tekmi 9. marca 1941. To je organizirala, že pod imenom AK Skala, jeseniška podružnica. Prvo mesto je dosegel jeseniški skalaš Ciril Praček. Tudi drugi jeseniški skalaši so dosegli lepe uspehe.

10. Proslava dvajsetletnice AKS

K proslavi dvajsetletnice Skale v širšem smislu besede je spadala tudi izdaja zemljevida Savinjskih Alp in dodatka v Našemu alpinizmu. Dodatek in zemljevid bi izšla v poletju 1941, vse leto 1941 pa bi bilo posvečeno dvajsetletnici. V ožjem smislu so sestavljale dvajsetletnico naslednje prireditve: smučarski izlet na Roščico, predavanje »Barve v gorah«, fotografska razstava in zbornik »Brez steza«.

a) Jubilejni izlet na Roščico.

Program izleta je bil: 1. februarja zvečer prihod ljubljanskih in jeseniških skalašev v skalaško kočo na Roščici, prenočevanje; 2. februarja zjutraj posamični izleti v bližnjo okolico, ob ½ 10. uri zbor, ob 10 uri — točno dvajset let po ustanovitvi kluba — slovesen govor častnega predsednika Janka Ravnika, nato skupno kosilo, po njem vzpon na sedlo Roščico, odtod smuka v Dovje na grob dr. Klementa Juga, povratek na Jesenice in v Ljubljano s postaje Mojstrana.

Ta program je bil dogovorjen na občnem zboru jeseniške podružnice 9. januarja 1941.

Ko so pa 1. februarja zvečer prispeli Ljubljanci na Jesenice, so jeseniški skalaši že sedeli na svoji veselici. Po njej so se še ponoči odpravili na pot. Zjutraj je karavana jeseniških skalašev že prispela na Roščico.

Ko so se Ljubljanci v sončnem jutru vzpenjali čez zasneženo strmino nad kočo, so že bili Jeseničani med njimi.

Ob 10. uri je prof. Ravnik začel slovesni govor. Končal ga je z zelo značilnimi besedami: »Ostro nazobčani horizont naše domovine žari v poslednjih žarkih zahajajočega sonca. Kaj bo prinesel jutrišnji dan? Bo-li vobče vzšlo sonce, ali pa nas bodo zagnili viharji oblaki? Mi upamo na sonce, podajmo se na goro, da nas prve oblije njegova luč in nam da novih moči za nadaljnje življenje, za nadaljnjo borbo!«

Okrog poldneva se je dvignila dolga kolona na Roščico, od tam se pa med pogledi na zasneženo Triglavsko pogorje spustila na Dovje.

Na grobu dr. Juga se je zbrala vsa družba — bilo je skalašev čez petdeset — in tu je govoril dr. Miha Potočnik. O dr. Jugu, o slovenski alpinistiki. Govor je končal z besedami: »Sedaj moramo vrniti hribom, med katerimi je zrastel dr. Klement Jug, ljubezen, ki jo je on dal našim goram. Osvobojene moramo združiti primorske hribe z našimi gorami.«

b) »Barve v gorah«.

30. aprila 1940 je predaval v Ljubljani član jeseniške podružnice magister Koželj o barvni fotografiji. Imel je dobre barvne diapozitive. Spremljal ga je droben fant. Po predavanju je ta skromno pripomnil, da se ukvarja tudi on z barvno fotografijo. Imenoval se je Slavko Smolej.

Ta pogovor je dal povod za to, da je osrednji klub pozneje, ko je dobil podrobnejše podatke o kvaliteti Smolejevih fotografij, vzel njegovo predavanje v seznam svojih reprezentativnih prireditev.

S Smolejem se je klub dogovoril glede vsebine, Smolej je dal tudi material, ki naj bi ga podpredsednik porabil za propagando. Profesor Ravnik je menil, da bo predavanje zelo kvalitetno in ga zato lahko priredi Skala v največji dvorani Ljubljane. Od razpoložljivih je bila največja Frančiškanska dvorana (pozneje Mestno gledališče).

Tedaj so se začeli propagandni zapleti. Smolej je rekel, da bo predaval o rastlinstvu in sicer predvsem o njihovih življenjskih pogojih in o rastlinskih združbah. Naslov predavanja naj bi bil »Za cvetjem po Karavankah in Julijskih Alpah«. Podpredsednik je menil, da jamči ta naslov za prazno dvorano ter iz propagandnih razlogov dal naslov »Barve v gorah« in pod tem imenom začel delati reklamo. Smolej se je uprl. Pod naslovom »Barve v gorah« ne more predavati, ta naslov ne odgovarja vsebini itd. Referent za propagando ni odnehal. Peljal se je na Jesenice in končno pregovoril Smoleja, da je pristal.

Naslednjo oviro je predstavljal obisk nemškega igralca Willyja Forsta v kinu Union. Milan Kham je na seji opozoril odbor, da bo isti večer, ko je napovedano Smolejevo predavanje, nastopil v kinu Union osebno Willy Forst. Vse sedeži v dvorani so že razprodani, Smolej bo predaval pred praznimi stoli.

Podpredsednik zopet ni popustil. Rekel je: toliko bolje, bo pa še Willy Forst delal propagando za nas. Napisal je okrožnico vsem ljubljanskim šolam, naj učencem priporoča obisk »botaničnega predavanja, ki ga bo imel alpinist Slavko Smolej; to predavanje Slovenca Smoleja pa bo imelo še poseben pomen

spričo dejstva, da bo isti večer nastopil v kinu Union nemški operetni igralec Willy Forst«.

Šole so prijele za geslo »tu Slovenec — tam Nemec« in razvila se je velika agitacija. Ljudje so začeli v trumah vračati vstopnice za predstavo z Willyjem Forstom in kupovati jih za predavanje »Barve v gorah«.

Frančiškanska dvorana je bila 5. marca zvečer nabito polna, tako da je bilo treba predavanje ponoviti še 26. marca, takrat je bil pa naval tak, da je Skala sklenila ponoviti še enkrat v dvorani kina Union, v isti dvorani, v kateri je 5. marca pred peščico gledalcev nastopil Willy Forst.

Smolejevo predavanje je bil velik kulturni dogodek. Barvni diapozitivi so bili za tiste čase zelo dobri, vodilna zamisel predavanja odlična, razlage tako prijetne in zanimive, da je bilo občinstvo res navdušeno.

Pred predavanjem je govoril o dvajsetletnici Skale prof. Ravnik. Iz občinstva je vstal prof. dr. Jože Rus in še posebej čestital Skali. Bilo je kar slovesno.

Toda ...

Smolej tretjič ni mogel govoriti. Ob njegovem drugem predavanju je že bil podpisan pakt o pristopu kraljevine Jugoslavije k osi, naslednjega dne pa je bil prevrat v Beogradu.

c) Fotografska razstava.

Jubilejna fotografska razstava naj bi bila prikaz najlepših slik, kar so jih skalaši napravili v zadnjih letih. Slike bi bile vzete iz albuma estetskih fotografij, le s to razliko, da bi bile povečane. Udeležencev je bilo zelo veliko, mogoče dvajset. Bili so tudi Jeseničani: Slavko Smolej, Marion Marn, Maks Dimnik. Slike so bile izbrane po načelu, da nihče ne more biti zastopan z več kot štirimi. Komisijo za zbirko slik so tvorili prof. Ravnik, Skerlep in Planinšek. Od Ljubljancev bi bila zastopana vsa starejša generacija, razen njih pa cela vrsta mladih, tako zlasti Gartner, Trpin, Krč in drugi. Slik je bilo takrat v Skali na kupe.

Razstava naj bi bila v maju 1941 v Jakopičevem paviljonu.

Bilo je z njo isto kot s tretjim Smolejevim predavanjem.

č) Zbornik »Brez steza«.

Ta almanah je začela Skala pripravljati že v jeseni 1940. Bil je zamišljen kot knjiga, v kateri naj bi bili priobčeni članki s področja ideologije in zgodovine Skale ter bi z njimi bila prikazana dvajsetletnica kot pot organiziranega slovenskega alpinizma.

Vsebine danes ne moremo v celoti obnoviti, ker ni preostala nikaka pisana sled. Gotovo pa je, da so za zbornik bili določeni naslednji članki: Janko Ravnik: Predgovor (to je bilo dobesedno njegov govor z Roščice), Albin Torelli: Dr. Jug in dr. Tuma, Bogdan Jordan: Alpinistična zgodovina Skale, dr. Vladimir Škerlak: Organizacijska zgodovina Skale; Milan Kham: Dom na Voglu ter razmerje med SPD in Skalo, dr. Miha Potočnik: Skala na Jesenicah. Gotovo pa je, da so bili še drugi članki, samo podatkov o njih nimamo.

Prispevke posameznih avtorjev bi bil moral vskladiti urednik zbornika dr. Marijan Breclj.

Gospodarski račun je izdelal dr. ing. Krofta. Da bi omogočil izdajo, je preskrbel brezplačno iz papirnice Vevče ves papir za knjigo. Odlični offset-papir je stal odtlej v balah v klubske lokalno in čakal na to, da gre v tiskarno.

Dr. Krofta je menil takole: če bo knjiga imela lepe platnice in dober naslov, bo šla odlično v promet.

Dr. Škerlak je ravnal po Kroftovem nasvetu; dal je knjigi naslov »Brez steza«. Uredniški odbor ga je sprejel. Nato je poskrbel, da so občni zbori vseh enot izglasovali obvezen odkup zbornika. Že če bi samo vsi skalaši kupili knjigo, bi bili stroški za tisk in vezavo plačani. Drugih stroškov pa ni bilo. Jože Trpin je izdelal načrt za platnice. Pogoji za odličen komercialni uspeh so bili torej izpolnjeni.

S stališča leta 1961 je važno tole:

Da bi mogel napisati zgodovino, je dr. Škerlak izpisal iz sejnih zapisnikov, zapisnikov občnih zborov in članskih sestankov, vseh dopisov, ki jih je Skala prejela in odposlala, ter časniških člankov o klubu vse najvažnejše podatke, ponekod tudi po cela poročila.

Po istem gradivu je Bogdan Jordan napisal alpinistično zgodovino Skale. To je bil kratek, zelo zgoščen prikaz. Jordan je bil prvi, ki je prikazoval dogodke kritično, brez hvalisanja, kajenja in drugih običajnih mežnarskih navad. Zgodovino Skale je razdelil v markacijsko, smučarsko, filmsko, gradbeno in alpinistično dobo. Kriterij za imenovanje zadnje dobe je bil naslednji: to je bila doba, ko je Skala imela alpinistično ideologijo, njen program je bil alpinističen, osrednja točka dela je bila alpinistična šola, člani so bili povečini aktivni alpinisti (medtem, ko je bil odstotek alpinistov v klubu prej 10—20 %), število alpinističnih vzponov je bilo veliko, ime in izrazoslovje kluba je bilo prilagojeno nazorom vodilnih alpinistov.

Ta delitev na dobe je ostala v bistvu »uradna«.

Ni pa obveljalo Jordanovo zelo kritično stališče do preteklih dob. Alpinistično dobo je namreč vzel, zlasti njene delovne metode, kot normo. Kar je bilo prej, je bilo diletantsko in je nekatere postopke prejšnjih odborov zelo grajal.

Negativno pa vpliva na današnji čas Jordanovo delo iz naslednjega vzroka: Nekatere snovi, n. pr. skalaško knjižnico ali začetke izdelovanja smuči v Sloveniji je obdelal tako odlično, da se dr. Škerlaku ni zdelo potrebno, še kaj zapisati o tem. Jordan je mrtev, njegov spis je uničen, z njim pa tudi ta edinstveno obdelana poglavja. Zato je tudi v tej zgodovini tako malo govora o knjižnici.

Pač pa so se ohranili izpiski dr. Škerlaka — 160 strani — in s tem je bilo omogočeno, da se napiše ta zgodovina Skale. V njej je pa upoštevano tudi vse tisto, česar se pisec še spominja iz sistema, ki ga je uporabljal Bogdan Jordan.

VIII. OKUPACIJA IN »KONEC« SKALE

Prvi dnevi okupacije so uničili celjsko in jeseniško podružnico. Osrednji klub se je uradno še obdržal, toda člani so bili odrezani od gora, mnogi so morali zapustiti Ljubljano, sploh so nastopili časi, ko se je zlasti mladi človek moral posvetiti drugačnim nalogam.

Iz Rima je prišel dopis, klical je Skalo, naj sodeluje z italijanskimi organizacijami. Tedaj je tajnik Skale Edo Keržan svetoval skalašem, naj hitro drug za drugim izstopijo iz kluba, tako da bi oblasti imele povod za razpust organizacije zaradi premajhnega števila članov. Izstopne izjave so prišle in Skala je prenehala delati. Ogromna škoda pa je, da ni ob tej priliki Keržan poskrbel za to, da se reši arhiv, zlasti pa dodatek za Naš alpinizem.

Pri zbiranju podatkov za to zgodovino so pomagali naslednji tovariši skalaši:

Metod Badjura, Kristina Blatnik, ing. Sergej Černivec, Oskar Delkin, Ivan Gartner, dr. Leon Geržinič, Joso Gorec, Svetozar Guček, dr. Mirko Kajzelj, dr. Vladimir Kajzelj, Milan Kham, Jože Kobilca, Tine Kocmur, Saša Kovač, Ciril Kraigher, ing. Pavle Lavrenčič, Danilo Martelanc, ing. Henrik Pardubsky, dr. Miha Potočnik, Stane Predalič, Janko Ravnik, Jože Resnik, Franc Semlič, Tone Škrajnar, Albin Umnik, Franjo Vilhar, ing. Alojz Žumer.

Pisec se za pomoč vsem pristrčno zahvaljuje.

(Konec.)

V steni nad bivakom

PAVLE DIMITROV

Vrv se krotoviči med premrzlimi rokami. Marko pleza najtežji raztežaj. Zaslisim slaboten glas... naprej. Naprtim si težko obložen nahrbtnik, izpnem vponko in streme, izbijem varovalni klin in načnem prve metre. Vrv pred menoj vodi skozi vponke navzgor. Prvi metri so lažji, a zato naslednji toliko težji. Nekaj klinov je zabitih med plati, čez katere polzi voda. Pod previsom me pozdravi streme, ki niha v zraku. Kovinske prečke stremen udarjajo ob plati. Po nekaj metrih se stena položi. Se težka prečnica in obložen s stremeni in vponkami se ustavim ob prijatelju.

Med tednom sva jo s kolesi mahnila proti Vratom; tu je najin najlepši kot. Nad dolino se proti jugu razprostira mogočna triglavska stena, a proti zahodu stena Stenarja. Med gore pa je ostro in globoko vrezana dolina, ki jo robijo na straneh bleščeče gore. Polno je čudovitih koticov na jasad med gostimi smrekovimi gozdovi, pa na planinah pri na pol razpadlih pastirskih stanovih. In vedno, ko se utrujen, a srečen vračam navzdol proti domu po prašni cesti, se mi zdi, kot da bi me šumeča Bistrica vabila nazaj v svojo zibelko. Kadar utegnem, se vrnem k njej in k goram, ki jo napadajo iz svojih prostranih snežišč. A vsakokrat, ko se vrnem k njim, odkrijem nove lepote, ki me potem še trdneje priklenejo nase.

Najina dolgoletna želja je bila, da preplezava severno-zahodni raz pozimi. Počasi napredujeva po strmih plaziščih; tišino pretrga plaz, ki se kot slap razbija po strmih tokovih. Dvignila sva se že nad drevesno mejo in veje okostenelih viharikov otožno ječe v vetru. Ko prigaziva na glavo, se naenkrat pred nama prikaže v vsej svoji veličini severno-zahodni raz, ki se strmo dviga naravnost v nebo. Megle se podijo ob njem in v vrtincih izginjajo v nebo. Še zadnja strmina in že sva pri bivaku. Veter vleče, da jeklene vrvi piskajo v vetru. Odkleneva bivak in stopiva v njegovo zavetje.

Plamen v »čuku« razsvetli notranjost. Tudi ogenj kmalu veselo zaplapola v štedilniku. Vroč čaj nama prežene utrujenost. V nahrbtnik še zloživa vse potrebno ob prihodnji dan, potem pa leževa. Zunaj je že trda tema. Na vzhodu se zabliska. Modrikasta svetloba za trenutek prežene temo. Gore so zakrite v oblake, a midva vseeno upava, da bo naslednji dan lepši.

Še preden sonce osvetli vrh, stopava proti steni. Poglobljava stopinje, katere sta pred dnevi shodila Niko in njegov tovariš. Strmina se večja in z nogo iščeva trdnejšo oporo v snegu. Varujem pod strmim pragom, čez katerega polzi curek vode, ki klokotajoče izginja za krajno poč. Pleza za tovarišem postaja vedno težja. Nahrbtnik je precej težak.

S težavo plezam do Marka. Prevzamem vodstvo, v zameno pa mu pustim nahrbtnik. Prečim po zasneženih policah do grape. Zabijem dva slaba klina. Varujem tovariša, ki se med plezanjem v sočni slovenščini pogovarja s težkim tovorom. Navsezadnje ga krsti za »pasjo radost«. Še vedno je strmo in grozeče, a midva sva že štiri ure v steni. Megle so pokrile vso steno in se gnane od vetra razbijejo ob skalah. Kavke naju v pričakovanju obletavajo. Vrv počasi drsi in tovariš izgine za robom. Sledim mu s težavo. Prsti so skrčeni od mraza. Kako so gore krute in neusmiljene, le klene in trdne ljudi izpustijo iz svojega objema, da se potem srečni in z novim hrepenenjem vračajo v dolino. Želim, da bi vsaj malo posijalo sonce

in ogrelo premražene ude. Marko izgine v meglo. Vem, da je težko, saj vrv le počasi drsi preko ramen in skozi dlani.

Spominjam se, kako je lepo tam doli na bivaku. Prilegel bi se čaj, potem pa lenarjenje na soncu. Iz tega premišljevanja me zdrami drsenje snega in ledu, ki v loku leti mimo stojišča. Zasllišim tovarišev glas. Oprtim si »pasjo radost« in mu sledim; le vrv me veže s tovarišem. Ko priplezam na stojišče, ne govoriva veliko: utrujena sva, a rob stene je še visoko nad nama. Nekaj raztežajev prečiva v strmem snegu in najine stopinje se združijo z Ljubovimi in Tonetovimi, ki sta prejšnjo nedeljo plezala zapadno steno.

Globoko pod nama, po strmih plateh in globokih grapah, zdrasne pogled na streho Aljaževega doma. Kmalu stojiva na vrhu. Krepak stisk roke nama pove vse. Veter je tu še močnejši.

Bredeva razmočen pomladanski sneg. Gore nad Trento so v oblakih. Ob Razorju vasuje deževen oblak. Hitiva, da prideva še suha do četvorke. Na Stenarskih vratih se ustaviva; pod nama ležijo Vrata. Globoka gaz ostaja za nama. Marsikje drsiva. Megle okrog naju vro. Včerajšnje gazi naju vodijo navzdol. V gozdu se razmočeno listje melje pod koraki. Še zadnje krpe snega pod košatimi smrekami in že sva pri klopi na jasi. Zgodnja sva, sedeva. Molče zreva v gore. Stenar se je otresel oblakov, ki drse proti Triglavu.

Brojanov raz zagori v soncu. Tam zadaj, raztežaj, dva ali tri, slutiva raz. V njem sva doživela lep dan.

Pot v dolino

JERNEJ MIS

V trenutku, ko so me zavitega in privezanega v čoln postavili na sneg pred kočo in sem za prst odmaknil odejo, sem oči brž spet zatisnil. Vihar mi je s snežinkami zasul oči.

Fantje so potegnili, gazeč do pasu v sveže napihan in nameten sneg. Pet, mogoče deset metrov, že je bil prvi počitek, sledil je poziv po novi delovni moči, ki bo pomagala vleči. Takoj je bil na mestu prijatelj Jože. Pričeli so vleči skozi zid snežnega meteža, ki ni hotel ponehati. Zadnji smučarji, ki dva dni niso mogli v dolino, so se razdelili v dve skupini. Ena je šla pred nami, večinoma na smučeh, in njihovo gaz je zametlo v pol minute. Drugi so šli za nami, brez smučí ter se temu primerno globje udirali. Pot s Planine na Kraju do Komne je v poletnih dneh pa tudi v normalnih pogojih pozimi prav prijetna, v tem vremenu in o poldrugem metru svežega pršiča pa vse kaj drugega, posebno za reševalce, ki so morali paziti še na nagibanje čolna, ker me je fraktura na nogi precej bolela. Poleg tega se je dva dni prej eden od reševalcev peljal več kot 20 metrov s plazom in teren za ponovno splazitev je bil kot nalašč.

Ko sem čez nekaj časa spet pogledal izpod odeje, sem imel priložnost videti pogrezanje prijatelja Jožeta. Visok je 191 cm, pa ga je do vratu zmanjkalo v sipkem snegu. Odkopavanje je trajalo približno pet minut. Bili smo že sredi strmine, na najnevarnejšem mestu. Plaz je bil kakih pet metrov nad nami že počen in zame je bilo sila zanimivo poslušati mnenje starih, prekaljenih bohinjskih reševalcev, od katerih so bili nekateri zato, da se vrnemo, obveljalo je pa: Čim hitreje preko! No, priznam, da nisem od poti preko plazu odnesel veliko več kot nekaj bolečin zaradi sunkov čolna in izredno tesnobnih občutkov. Plaz se ni odtrgal.

Pod Komno smo srečali dva reševalca, ki sta pravkar prišla gor in razdelila krplice, tako da je šlo dol teže.

Snežiti je ponehavalo in oni s smučmi so imeli prav prijetno vožnjo v dolino. Potem nam je zima pokazala že prijaznejše lice. Nizko bukovje in hrastje je bilo oblečeno v debelo odejo snega, vsaka veja in vejica posebej pa se je šibila pod belo težo. Posebno lep je bil pogled na ta »novoletni sen«, kot je pokrajino imenoval Tone iz moje ležeče perspektive.

Čim bolj smo se spuščali, bolj južen je bil sneg in redkejša je bila megla nad nami. Iz visokih bukev in smrek se je sem in tja usul zalogaj mokrega snega, navadno ravno na našo skupino. Ko smo se spustili do 40. serpentine, so se nad nami že pokazale krpe sveže modrine in v Komarči se je pričelo sonce loviti

z meglo. Manj kot četrť ure kasneje je bilo nebo čisto jasno — res nenavadno, bliskovita poteza narave v igri z vremenom. Sonce je obsijalo Bohinj, s Komarče pa so se usuli prvi pršni plazovi, ki so se množili vsak trenutek, tako da je bila malo kasneje vsa stena odeta v kopreno večjih in manjših belih slapov, ki so počasi, z zamolklim bučanjem padali v globino in slepeče, v vseh mogočih smereh odbijali žarke.

Pot do cilja je bila za reševalce le še šala in neverjetno hitro so v Zlatorogu pili kuhano vino na moje zdravje.

Bil sem torej v dolini, po zaslugi teh fantov, ki jim vsem še imena ne vem, pokazali so mi, kaj je tovarišťvo in čut za sočloveka.

Bili so dobre volje, skromni in nasmejani so v meni zelo utrdili prepričanje, da žrtev za sočloveka ni prazna fraza.

Na avtobusu sem zvedel, da gredo še isto popoldne reševat na Velo polje.

Kako so volili župana na Planini — njega dni

TONI IN PAVEL KEMPERLE

Bilo je na pustno soboto. Pred gostilno »Pri Korlnu« v Stahovici so čakali na avtobus s smučarji nosači iz Praprotna: Nukova dva, Jerešček, Kljukčev in Praproški Miha. Vreme je obetalo smučarjem dober smuk, nosačem pa zaslužek po tri dinarje od kilograma.

Ni bilo težko ugotoviti našim gorjanom, kdo bo nosil svoje breme sam in kdo jim bo dal zaslužiti, saj so se prvi tako hitro zgubili od avtobusa, da si jih skoro nisi utegnil ogledati, drugi pa so s svojim obotavljanjem obrnili pozornost nase in kmalu so se znašli njihovi nahrbtniki, smuči in drugo oprtje v koših nosačev.

Miha je delal ostalim štirim preglavice in menda je imel za to svoj vzrok.

Počivali so vedno v krčmi pred Pasjimi pečmi. Tam se je Miha ženil in seveda kar tako brez opravka bi ne mogel prepogosto k njej; zato se je na vse kriplje boril za tisto nošnjo, tako da je vedno računal za dinar ceneje.

To pot pa se je zgodilo, da je Miha ostal na cedilu. Nukova dva, Jerešček in Kljukčev so zadeli vsak svoj koš na rame, Miha pa je ostal — bogsigavedi na kakšen način — prazen. Počasi je zmenal za njimi. Nekaj korakov je šel in se zopet ustavil, kot da bi se ne vedel prav odločiti. Uganili so, kaj pomeni to obotavljanje, saj je bilo znano, kako se je pletla stvar med Mihom in Mojco. Eden od Nukovih, ki mu je Miha nemalokrat prestregel zaslužek, se je muzal in brez besede ostal zadaj. Čez čas se prednji trije ozro in vidijo: Miha nosi koš, naložen z nahrbtniki, Nukov pa jo brez koša hitro maha pred njim in si prižiga cigareto.

»Kako?« ga vpraša Jerešček.

Nukov se zvito nasmeje in pove: »Pogodila sva se za 20 dinarjev, da mi sme nositi moj koš.«

»Kako?« se začudi Jerešček: »On tebi 20 dinarjev?«

»Res je, on meni! A navsezadnje bo še on na dobičku. Jaz bom moral pri Mojci plačati svoja dva deci, njemu pa ga bo dala pol litra zastonj zato, ker bo vesela pridnega Mihe, ki nosi tako težek koš. Če bi bil prazen, bi ga Mojca nadrla z lenuhom in pijancem, zato stavim, da mi je zdaj hvaležen, ko se poti pod mojim košem. On bo dobršen čas počival pri Mojci in na veselo družčino bo naletel v njeni krčmi, mi pa moramo še nocoj na Veliko planino za svojimi smučarji.«

Tako so se zabavali med potjo naši nosači, medtem ko so v koči pri Mojci na Sušavah praznovali pustno soboto gobarji in otrobarji. Kdo so to bili gobarji in otrobarji, je tisti večer kmalu spoznal turist, ki je prisopihal čez prag krčme na Sušavah.

Sapo mu je vzel pogled na štefan vina in skledo bobov na mizi.

Tu imajo pa nekaj posebnega nocoj, — si je mislil, ko je odlagal svoj nahrbtnik.

Mimo njega je opletla s kuhinjsko cunjjo bolj prijetna, koščena, a še gibčna krčmarica s spodrecanim krilom in ga prijazno pozdravila. Mojca je bila prijazna in pridna ženska, imela je bajto in pridne roke, a z opisom njenih vrlin se ne bomo dolgo bavili, saj nam jih dovolj zgovorno dokazuje Miha s svojim prizadevanjem, ko se poti pod težkim košem do nje.

Tedaj prišlec zasliši izza mize gromeč nagovor:

»Pozdravljam številno udeležbo na tem važnem sestanku. Posebno otrobarje, od katerih se nismo nadejali, da bodo izkazali tako globoko zanimanje za današnje občinske volitve.«

»In prišli k nam namakati abstinenco,« se oglasi nekdo izmed gostov, katerim bi po videzu ne mogel določiti njihovega stanu. Le študenta v kotu za mizo je spoznal naš prišlec. »Molči, pa ne zbadaj!« so kričali na tistega, ki je zinil in ko se je malo pomirilo, se je govornik odkašljajal in nadaljeval:

»Ker pa obstoji sumnja v iskreno solidarnost otrobarjev, naj v dokaz izpraznijo z nami — gobarji vsak po en kozarec!« »Fh« so priganjali gobarji; otrobarji so si rekli »enkrat ni nobenkrat« in postavili prazne kozarce na mizo.

Pa je vstal izza kota študent — otrobar: »Štejem si v dolžnost, da se v imenu otrobarjev zahvalim za prijazen sprejem nas nepovabljenih, morda tudi nezaželenih Velikoplanincev. V dokaz iskrenosti, v katero je podvomil moj predgovornik, smo na njegovo vabilo izpraznili tudi kozarec, a preden povzamem besedo, predlagam otrobarjem, da se oddolžimo za ponudeno bratovščino in temu svečanemu trenutku v pozdrav zapojemo refren tiste prelepe pesmi:

»Za krave je štala,
za pijance svinjak.«

Govornik gobar si je presadil zverženi klobuk više na čelo, iztegnil svoje lopataste roke izpod prekratkih rokavov, že je zinil, pa mu je nekdo presekal besedo: »Pusti, Bedrač, naj govori dalje otrobar, da slišimo, po kaj so prišli velikoplaninski svetniki v svinjak!«

»Prišli smo, da uveljavimo svoje pravice, ki ste nam jih hoteli spodmakniti,« je odgovarjal otrobar, — »Prišli smo volit župana iz enakopravne srede gobarjev in otrobarjev, svoj predlog pa, da se izvoli župan iz Velike planine, podpiram s tem, da je naselje Velike planine večje in sprejema pod svoje strehe več turistov kot Mala planina.«

»To bomo videli,« je zrasel izza mize brkati turist, ki mu je bingljajal s klobuka bob: »Seveda, župana bi radi imeli svojega, vaše polomljene smučarje bomo pa mi vlačili v dolino; — in z zaslugami gobarjev bi se trkal na županska prsa otrobar!« Udaril je po mizi, da je iz kozarcev pljusnilo vino ter pogoltnil kipečo jezo z globokim požirkom.

»Tako je,« so kričali gobarji vprek: »Župan naj bo z Male!«

»Silentium!« zagrmil Bedrač: »Čemu smo prišli danes tu sem? Pogovorimo se zlepa. Prevažni so vzroki, prevažna in prenujna je potreba današnjih volitev, — no kako bi povedal? — Dolinci se zgražajo.«

»Kaj ste sklenili, brez mene nikar nič ne sklepajte!« — je oblastno prirobantil v hišo Praproški Miha, odložil koš, si obrisal z veliko pisano ruto pot izpod rdečih las prek vratu in zvrnil vase prvi do roba naliti kozarec, ki mu je prišel pod roke. »Zeja me, žeja.« Ogleдал se je po zbranih: »O ti mrcine gobarske, saj sem si mislil, ko sem odtakal med potjo, da nekje vlivate vase. — No, Čmrlj, potegni svoj meh, potem bomo pa že naprej sklepali.«

Čmrlj je že potegnil za meh, pa se je premislil, nekomu pomežiknil in se zaupno obrnil na Miho:

»Ti Miha, ravno o tebi smo se pogovarjali, preden si prišel. Zavoljo tistega gamsa gre, ki si ga lansko zimo spodnesel. Menda te je bistriški jager zasačil pri studencu pod Polanskim robom, ko si si umival roke. Zdaj tisto reč spet pogrevajo v Bistrici. Ukanov pravi, da ne verjame, saj veš tisto, zaradi česar ti sodniki niso mogli blizu, tisto o tvoji pameti, da si malo na eno plat.«

Miha se je razhudil, še preden je Čmrlj povedal do konca, odstavil kozarec od ust, ga trdo postavil na mizo in pribil: »Bo menda že držalo, če je tako rekla gosposka. Kaj pa še vi zdaj onegavite s tem?«

»Veš, stvar je ta,« ga je miril Čmrlj. »Župana volimo za Planino. Saj vidiš, kako smo tukaj vsi prijateljsko zbrani. Planina je v nevarnosti, da izgubi dobro ime, zato smo danes sklenili, da očistimo in razčistimo grehe.«

Ko se je Bedrač odmajal od mize, je Čmrlj potrkal na kozarec in prosil za besedo:

»Spoštovana bratovščina, sklenili smo torej, da razčistimo grehe...«

»O ti zlodej brenčavi,« je zrasel Miha: Kaj pa ti s svojimi, jih boš kar v nebesa odnesel? Ne vem, če se ti bo posrečilo. Glej, da te tisti pes ne izda, ki bo lajal za tabo, tisti, ki si ga v zanko ujel, ko si srnjaku nastavil...«

Mojca je nosila na mizo, grehi so se čistili in klokotali po grlu, sproščeni smeh in divji, opiti glasovi so vpadali drug v drugega tako, da je migotaje pojemala viseča petrolejska svetilka v prevpitem, zakajenem ozračju.

S težavo se je dvignil izza mize nekdo od otrobarjev in z onemoglimi kretnjami pozival na mir. Ko ni našel odziva, je obesil razočaran pogled na vrnivšega se Bedrača, trdo sedel in s čelom trknil na kozarec pred sabo, da mu je lice obležalo v mokrem. Budil ga ni nihče, Bedrač pa je tulil:

»Mir, živine hribovske, kaj ste pijani ali kaj, — saj ni čudno, da vas planšarska zadruga poja s planine.«

Nič ni opravil ne zlepa ne zgrda.

Otrobarjev je že večina omagala. Le v sunkovitih izpadih hrupa je kdo od njih dvignil kuštravo glavo, blodno pogledal izpod čela in vrgel v hrup zmedeno besedo.

Medtem so izvolili župana. Najstarejšega in najstalnejšega obiskovalca Planine. Njegova kočna na Mali planini je bila vedno odprta vsem današnjim volivcem in — na to so se gobarji tudi opirali — marsikateri klic na pomoč je že prestreglo njegovo uho; — z grehi pa je bil obložen prav tako, kot si brez njih ne moreš misliti gobarja.

Prišli so na dan tudi otrobarski grehi, vendar se je edini še za misel sposobni otrobar skliceval na njih manjšino...

...»Zavolj tega bi se zgodila krivica,« je dejal Bedrač v zaključnem govoru, »če bi se ne vpošteval mandat otrobarjev. Zato jim prepuščamo, da si podžupana volijo sami izmed svojih. Naj slovi njih ugledno ime širom po Veliki in Mali planini v dolino. Z nocošnjim večerom pa smo mi gobarji za seboj zabrisali vse grešne sledove in na pomlad odletimo kot gorski krokarji kavri v skale. A dolina naj pomni, da je edino vredni in zaslužni župan Planine od nas gobarjev!«

Ob prvem svitu jasne pustne nedelje, ko je v Stranjah zvonilo dan, je od Pasjih peči odmevala pesem gorskih krokarjev:

Jaz kline bom koval,
ti mazal boš smuči.
Jaz steno bom pod se dajal,
ti pa boš sveži sneg oral...

Še ena za novo leto

LUDVIK ZORZUT

*Slovenija pestra,
po staroletnih taktih šumnega orkestra
te zvesti obožujemo — boginjo.
Smo negovali lepi tvoj obraz,
vse leto bistra si živela v nas,
na prsih te nosili smo — svetinjo.*

*Slovenija plodna,
gozdovna, alpska, sadonosna, vinorodna,
vse leto smo sejali — tvojo njivo.
Na vse vetrove širili sloves
smo tvoj z gorá čez Kras, gor do nebes.
Smo dali tebi — govorico živo.*

*Slovenija srečna,
le snubi še, planinstva ti nevesta večna,
za novo leto tebi — polna čaša!
Klesáli bomo dalje še tvoj lik
planin, dobráv, podzemlja mozaik.
Cestitke tebi, o Slovenija naša!*

Voda je mrzla, vražje mrzla in zato se samo na hitro umijemo. Še pred peto smo sto metrov nad Češko kočo.

Z Matjažem sva prvič tu. Všeč nama je, da, všeč vse, dokler gremo po varnih tleh. Potem pa zavijemo v skale. Previdno, korak za korakom, se dvigujemo. Sonce vzhaja, Kočna žari v čudoviti oranžni barvi.

Vedno več klinov manjka. Oče nama razlaga nekaj o hribih, toda midva ga nimava časa poslušati. Bolj kot gledava v vrtoglavo globino, bolj se naju polašča strah. A oče govori, kot da to ni nič! Kaj res nima nobenega samoohranitvenega nagona?

Manjka vrv! Treba bo zlesti! Matjaž je bled kot snežišče 800 metrov pod nami. Meni je slabo od strahu, oče pa žvižga neko moderno popevko. V trenutku je čez. Podava mu nahrbtnike in Matjaž gre za njim. Kmalu je na varnem mestu. Ni več bled in nekoliko ponosen je sam nase. Zdaj sem na vrsti jaz! Presenečen sem, kako gre lahko. Ko sem na drugi strani, se malo odpočijemo.

Dohiti nas farmacevtka srednjih let. Pravi, da gre vsako nedeljo na Kočno. Ko skupaj nadaljujemo pot, vidiva z Matjažem, kako samozavestno leze po strmih skalah. Občudujeva njen pogum.

Na sedlu med Kočno in Grintovcem odložimo nahrbtnike. »Ne, jaz ne grem z vama do vrha,« pravi oče »boli me glava!« Ozirava se naokoli! Kje naj greva? Na vse strani gredo poti v dolino, le na desni je nek čuden previs pol metra nad skalami... pa je ne... »Da, da tam morata iti!« nama smeje pojasni oče.

Po trebulu se splazim za Matjažem. Zagledam markacijo. Ko sva na drugi strani, pravim Matjažu: »Si videl markacijo?« »Da,« odgovori tesno stisnjen k steni. »Potem je to pot, po kateri hodijo tudi normalni ljudje?« »Misliš, da potem midva nimava pravice sfrčati tu dol?« mi odvrne.

Brez besed se pomikava naprej. Preko melišča in zopet v skale. Ko pa sva na vrhu, se previdno usedeva in pogledava naokoli. Čudovit razgled se nam odpre. Pojeva, žvižgava in čisto pozabiva, da bova morala še enkrat po tej strašni poti — nazaj. Srečna sva, da sva tu, in trdno se odločiva, da bova v hribe še šla.

Pred 40 leti so dobili Gorjanci Trdinov vrh

JOZE ZUPANČIČ

Gorjanci so pogorje, ki dele Krško dolino in ostalo Dolenjsko od Bele krajine in sosednje ljudske republike Hrvatske. To so dolg, plečat greben, ki se razteza od kočevskih Črmošnjic pa do reke Save. V podnožju so večji kraji: Novo mesto, Kostanjevica, Brežice, Samobor, Žumberak, Metlika in Semič.

V stari Avstriji so poznali to pogorje tudi kot Kukovo goro, vendar so s tem nazivom menili najvišji vrh na Gorjancih. Ta najvišja kota — visoka 1181 m — je imela razen tega še dvoje drugih imen. Prebivalci na slovenski strani Gorjancev so so tedaj imenovali teme Gorjancev za Vrh sv. Jere ali tudi sv. Gere, medtem ko so ga imenovali hrvaški stanovalci za Uskočke gore.

To ime — Uskočke gore — je nastalo v tistih stoletjih, ko so vdirali v naše kraje Turki. Njihova pot je držala iz vzhodnih krajev na Kranjsko v ostalo Avstrijo skozi Metliko in Črnomelj in preko Gorjancev. Prvič so pridrli Turki v naše kraje že leta 1408, le 19 let po veliki in odločilni, a tudi usodni bitki med Srbi in Turki na Kosovem polju — in so divjali po naših krajih v 15., 16. in 17. stoletju.

Pred divjaki Osmani so bežali ljudje iz vseh ogroženih krajev. Precej beguncev je pribežalo iz hrvaških in srbskih krajev, med drugim tudi iz okolice Livna in Glamoča, pa od reke Cetine in Zrmanje iz Dalmacije. Tem beguncem so rekli gorjanski domačini uskoki, ker so »uskočili«, to je zbežali pred Turki. Takratna avstrijska oblast je za vojno sposobne fante in može uskoke uvrstila v posebne vojaške oddelke in je iz njih ustanovila Vojno krajino, to je obmejne stražarske oddelke, ki so obranili Turkom vdor na Kranjsko in druge avstrijske dežele.

Vojno krajino so ukinili šele pred 90 leti, leta 1871, takrat je prišla obmejna gorjanska pokrajina Žumberak v sestav sosednje Hrvaške. V nekaterih gorjanskih krajih pa so prezidali opuščene uskoške kasarne v šolska poslopja, tako na primer v Marinu dolu pri Adlešičih.

Gorjance in njega zanimivosti nam je prikazal dolenski bard pisatelj Janez Trdina (1830—1905). Kot mlad upokojenec je prehodil Dolenjsko in Gorjance in je zbiral in zapisoval bajke, pripovedke in druge zgodbe med našimi gorjanci, na meji slovenske in hrvaške zemlje.

Hvaležni novomeški planinci so mu kmalu po prvi svetovni vojni odkrili spominsko ploščo na Cimermančičevi hiši, po domače Zajčevi hiši, v Gorenji težki vodi, odnosno v Cerovcu, ob cesti, ki drži iz novomeške metropole čez Gorjance v Belo krajino. Predsednik takratnega odbora SPD v Novem mestu je bil prof. Ferdo Seidel, novomeški rojak, v odboru je deloval tudi takratni direktor novomeške gimnazije Josip Wester, za tajnika pa je bil mladi avskultant Otmar Skale, danes upokojeni okrajni glavar in honorirani arhivar Dolenjskega muzeja. Iz novega pripovedovanja posnemam naslednje spomine:

Po slavlju gorjanskega prebivalstva pri Zajcu pod Gorjanci dne 6. junija 1921 je napisal v Slovenski narod daljše poročilo in sprožil misel, naj bi preimenovali dotedanji Vrh sv. Jere v Trdinov vrh. Takratne oznake v zemljevidih so bile različne. Nekateri so imenovali teme Gorjancev za Vrh sv. Jere ali Gere zato, ker je bila na vrhu hriba katoliška cerkev sv. Jere. Pravoslavni so imeli v bližini cerkev sv. Ilije in so tudi tako imenovali ta najvišji gorjanski vrh. Vendar v tistem času sta bili obe cerkvi že v razpadajočem stanju. V hrvaških zemljevidih in tudi na vojnih kartah pa so bili Gorjanci označeni za Uskoške gore (Uskokken Gebirge).

Takratni tajnik novomeške podružnice SPD Otmar Skale je vložil na oblast prošnjo za preimenovanje temena Gorjancev v Trdinov vrh. Za to preimenovanje se je izreklo tudi ljudstvo na zboru pri Zajcu dne 6. junija 1921. (Letos poteka od tega ljudskega plebiscita pod Gorjanci že 40 let.)

Notranje ministrstvo v Beogradu je rešilo to vlogo dne 1. julija 1922 takole: Zavoljo prošnje krajanov se po izjavah pokrajinskih uprav v Ljubljani in Zagrebu določuje za najvišji 1181 metrov visoki vrh v Gorjancih — Uskočke gore naziv Trdinov vrh namesto dosedanjih neenakih nazivov.

Krst najvišjega vrha na Gorjancih za Trdinov vrh so izvršili z veliko slovesnostjo dne 15. avgusta 1923.

Na slavlju navzoči Otmar Skale pripoveduje kot očividec o tem takole:

H krstu Trdinovega vrha je prišlo v lepem poletnem dnevu veliko ljudi od blizu in daleč tudi precej Hrvatov. Na košenicah na gorjanskem temenu je vladalo izredno veselo razpoloženje. Slavnostni govor je imel prosvetni inspektor Josip Wester, ki je nadomestoval odsotnega predsednika prof. Ferda Seidla. Botra je bila vneta planinka Dora Staretova iz gradu Rupečvrha, ljubljansko matično društvo SPD pa je zastopal planinski publicist in estet dr. I. C. Oblak. Ves dan so pokali topiči in ljudstvo je rajalo in slavilo nepozabnega pisatelja Trdino, ki je dobil s tem preimenovanjem najlepši spomenik na samem temenu ljubih mu Gorjancev.

Na vrhu

Darinka Veselič

Molk
in tišina
in nič —
Niča
opojna vsebina
se je ujela med stene ...
Na krilih večerne mene
same stene
vse razložljive
in neme
pod nogami malih bogov,
ki jih je rodilo
sonce! —

Na vrhu
sta se v mrežo večera
razpeli
dve duši —

FRANC BERJAK

Neizprosna smrt je iztrgala iz naše srede najstarejšega planinca Franca Berjaka.

Že v zgodnji mladosti so ga privabile naše gore. Prvikrat se je povzpел na Triglav leta 1895 v družbi s »piparjem« Pircem. Ta izlet je pokojni Berjak sam popisal v Planinskem Vestniku 1960/7. Bil je daljšo dobo član uprave PD Kranj, vzdal je prvo skrinjico za vpisno knjigo na Storžiču. Posebno ljubezen do planinstva pa je pokojni Berjak pokazal tudi s tem, da je vse svoje solastniške deleže do »Cofišča« na Šmarjetni gori podaril Planinskemu društvu Kranj.

Pokojni Berjak je bil splošno priljubljen in spoštovan. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

B. L.

ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE V DOMU NA LUBNIKU (Planinsko društvo Škofja Loka)

Planinsko društvo Škofja Loka se je ob 20-letnici ljudske vstaje in 40-letnici organiziranega alpinizma spomnilo svojih v NOB padlih planinskih tovarišev in jim odkrilo dne 17. decembra 1961 spominsko ploščo v Domu na Lubniku. Plošča je pritrjena v hodniku Doma, krasita jo cepin in prečni plezalni klin z vponko (Cassin).

Svečano slovesnost je otvoril načelnik propagandnega odseka tovariš Klobučar Joško, nato je tovariš Mrak Miloš v daljšem govoru opisal delo padlih planincev v NOB, pomen 20-letnice revolucije in zgodovinski razvoj Turističnega kluba Skale. Pionirka Kavčič Verica je recitala pesmi »Jutro na Blegošu«, »Ne klonimo tovariši« in »Ob grobu na Čavnu«. Svečanosti so se udeležili pripadniki JLA in taborniki iz Škofje Loke s svojim praporom. Tovariš Stanko Hribar, za stopnik Planinske zveze Slovenije, je s prisrčnim planinskim govorom položil venec v imenu PZS. Pri odkritju plošče je bil navzoč »gorenjska grča« tovariš dr. Jože Pretnar. Poleg teh so v lepem številu prisostvovali tudi domači škofje-loški planinci.

Po končani proslavi so se vsi navzoči zbrali v jedilnici Doma, kjer se je raz-

vilo prijetno kramljanje ob spominu na težka doživetja v gorah, ko so bile še v rokah okupatorja in tudi na lepa doživetja sedaj, ko hodimo po naših osvojenih planinah.

J. K.

MLADINSKI PLANINSKI ODESEK V POLJČANAH. Sem član PD Poljčane od leta 1959, vendar do letos nisem vedel drugega, kot da sem le član. V letu 1961 pa je PD Poljčane na občnem zboru sklenilo, da se ustanovi pri društvu mladinski odsek, kar smo z velikim veseljem vzeli na znanje.

MO pri PD Poljčane načeljuje tov. Dragica Klanjšek, ki jo imamo vsi mladinci in pionirji društva zelo radi. Z njo smo mladinci dobili v našo sredino vneto planinko in vzorno voditeljico mladine.

Pred nedavnim smo napravili naš prvi skupni izlet na Tri Kralje na Pohorju. Pot sama ni bila tako naporna in smo odnesli od tam zelo dobre vtise. Zelo gostoljubno nas je sprejel oskrbnik PD tov. Čar in nam razkazal dom ter delno opisal preteklost tega kraja. Sam dom je vzorno urejen. Gre tu predvsem za hvala kolektivu tovarne IMPOL iz Slov. Bistrice.

Peter Knez

PRAZNOVANJE DESETLETNICE OBSTOJA POGAČNIKOVEGA DOMA PRI KRIŽKIH JEZERIH je PD Radovljica združilo z desetletnico smrti takratnega podpredsednika PZS in načelnika gospodarske komisije pri PZS tov. Jožeta Pogačnika, ki je imel za zgraditev te naše edinstvene planinske postojanke nedvomno velike zasluge. Smrtno se je ponesrečil dne 5. okt. 1951 na poti k otvoritvi te koče.

Dne 3. sept. t. l. so se v Pogačnikovem domu zbrali poleg društvenih odbornikov še številni planinci, ki so poteku in zgodovinskim spominom govornikov sledili z velikim zanimanjem. Tov. dr. Prešern je najprej obrazložil, zakaj se je društvo odločilo, da praznuje ta dva jubileja že 3. sept. t. l. namesto 5. okt. t. l. — zaradi vremenskih razmer ta datum najbrž ne bi bil preveč prikladen — nato pa je v kratkih besedah podal delo pok. Jožeta Pogačnika. Dalje je poudaril, da gre za sluga za dovršitev gradbenih del tudi tov. Jožetu Pavlinu iz Radovljice, ki je delal kakor mravlja in

dal iz sebe vse, kar je sploh mogoče dati, da je bila postojanka v roku gotova in vsa dela strokovno izvedena. Končno pa se je spomnil tudi Trentarja Viktorja Kravanje, ki tudi že 10 let neprestano s svojimi osliči prenaša potrebščine iz doline v dom in tudi izven sezone varuje stavbo škode. Tov. Pavel Olip je obširneje opisal Pogačnikovo delo in ga ori-

sal kot človeka, ki je v tistih težkih prvih letih po vojni z vso vnemo za ta objekt s svojim tehničnim znanjem in izredno marljivostjo pripomogel, da so za ta dom določili lokacijo na kraju in da je gradnja potekala brez posebnih težav. Spomnil se je tudi tistih, ki so dali idejo za to kočo, ki ima edinstven položaj v enem najbolj divjih okolišev Julijcev.

iz planinske literature

DRUGI JUGOSLOVANSKI SPELEOLOŠKI KONGRES 'SPLIT I DALMATINSKA ZAGORA' od 1. do 4. VI. 1958, Izdala Speleološka Zveza Jugoslavije, Zagreb, 1961.

Končno šmo po treh letih dobili v roke material II. jugoslovanskega speleološkega kongresa. Pri nas že običajna zamuda je vzrok neprijetnemu dejstvu, da je del člankov in referatov že zastarel, čeprav so originali predstavljali leta 1958 zanimive novitete. S tem se je strokovni nivo zbornika bistveno znižal.

Poleg običajnega pojava, da nekateri referenti niso poslali rokopisov v tisk (tudi to je deloma vzrok zamudi), pa je resna pomanjkljivost zbornika tudi to, da pri nekaterih referatih manjkajo povzetki v tujem jeziku in postanejo s tem važni članki za tujino neuporabni. Pomanjkljivo je tudi, da referatom ni priložena običajna diskusija, iz katere bi bralec mogel povzeti marsikatero novost in zaključek. Ponekod manjka tudi seznam literature, ki se referent nanjo sklicuje med tekstom.

Poleg opisa poteka kongresa je objavljen tudi novi statut Speleološke zveze Jugoslavije, ki pa na kongresu ni bil obravnavan (!), spisek udeležencev in referati, ki so si sledili v petih sekcijah.

Pomembni prispevki, predvsem za preskrbo z vodo obalnih in otoških področij, so razprave v sekciji A, kjer smo slišali o raziskovanju vode v obalnem področju. Posebno važni so tudi rezultati raziskovanja krasa in kraške hidrografije pri gradnjah hidrotehničnih objektov.

Mimo tega so objavljene razprave o lokalnih vprašanjih in problemih krasa, zaščiti jam in favni. V sekciji D, kjer so razpravljali o biologiji v jamah, so prednjačili predvsem slovenski biologi.

Priloženi so še pomembni prispevki o dokumentaciji in tehniki raziskovanja jam.

Planince bodo zanimali predvsem prispevki v sekciji o tehniki in dokumentaciji raziskovanja in pa referati slovenskih udeležencev, ki so razpravljali o sedimentih v jamah in o rezultatih raziskovanja v slovenskem visokogorskem krasu.

Če izvzamemo omenjene pomanjkljivosti, je pričujoči zbornik važen prispevek k poznavanju našega kraškega fenomena.

D. N.

NAŠE PLANINE 1960: št. 1—2, 3—4, 5—6, 7—8, 9—10, 11—12.

O Velebitu in o Medvednici pišejo hrvaški planinci največ. O Velebitu so napisali članke: Vlado Oštrić, Peter Lukić-Roki, ing. Ante Premužić; Mirko Marković piše v treh nadaljevanjih o planincih, ki so raziskovali Velebit; tudi jubilejni članek dr. Mihajla Pražića, posvečen ing. Premužiću govori o Velebitu. O Medvednici pa so pisali: Peter Lučić-Roki, dr. Mihajlo Pražić in Mirko Marković, še najbolje pa se je odrezal dr. Željko Poljak, ki je napisal o Medvednici kar cel vodnik na 32 straneh malega formata, s tremi skicami in z več fotografijami. O hribu Vladimir v Črnogorskem Primorju piše Marijana Gušić, o pozabljenih bosanskih in hercegovskih gorah pripoveduje Sarajevčan Čaušević, ing. Frankić o gori Zavelim v Hercegovini, Ivan Gušić o črnogorskih Komovih, dr. Veronek o Zelengori, Vladimir Horvat pa o Oštrcu. Privlačno se berejo Zgode in nezgode z Magliča (avtor Vladimir Skenderović), Danko Postružnik poroča, kako se je s tovariši prebil skozi tesen Male Paklenice; Zlata Godler se spominja, kako je po gorah lovila tovariše, a je prišla vedno prepozno, Srečko Božičević opisuje Novakovo jamo na Romaniji, ki je bila svojčas skrivališče hajduka Novaka, Dragutin Horvat piše o Maclju v Hrvaškem Zagorju, Stjepan Bek

poroča o pohodu ekip po partizanskih sledih po Gorjancih, o nepoznani Učki pa je prispeval zanimiv imenoslovni članek dr. Pražič. Zvonimir Pašer podaja historiat gradov in ruševin v okolici Samobora, dr. Kovačević piše o pašnikih in o travnikih v Durmitorju ter v centralni Črni gori, Jasna Veronek poroča o mladinskem izletu na Kalnik. Dr. Vladimir Blašković je napisal spominski članek za sedemdesetletnico planinca dr. Iva Lipovščaka.

Srč revije tvorijo še nadalje opisi hrvaških gora, ki jih piše glavni urednik revije dr. Željko Poljak. Promina v Dalmaciji je bila pomembno središče v starohrvaški dobi, Cesarsgradska gora pa je ponatisnjena iz vodnika po Hrvaškem Zagorju. Ta vodnik je izšel kot priloga zadnje, dvojne številke ter obsega 64 strani, mimo Cersargradske gore obravnava še Kalnik, Ivančico, Strahinjčico in Kostelsko gorje. Vodnik po Hrvaškem Zagorju je že četrti Poljakov vodnik, ki je izšel kot priloga Naših planin.

Našo posebno pozornost pritegnejo tehnični opisi prvenstvenih plezalnih smeri, kjer vedno pogosteje preberemo oceno VI in zasledimo tu in tam med opisi kar cele »hakengalerije«. V literarnem delu se manifestira ta dejavnost z opisom nove smeri na Kleku. Pot do

Kleka je vodila avtorja Davora Ribarovića čez Aschenbrennerja, ki ga je razočaral, in čez Dedčev raz. Vsekakor dostojna in spoštovanja vzbujajoča priprava. Znak, da gre hrvaška alpinistika še vedno navzgor in da še ni prišlo do stagnacije.

Skromno so zastopane slovenske gore. Vlajko Krivokapić piše o Triglavskem ledeniku. Tudi o tujih gorah ni dosti več govora. Beograjec dr. Ivan Stojanović opisuje vzpona na Mont Blanc, Drago Kivač se spominja Dolomitov, ing. Gropuzzo z Reke pa opisuje višinsko bolezen, ki se ga je lotila na Kilimandžaru. Peter Lučić-Roki piše, kako je bil na Etni, malo pred njenim ponovnim izbruhom.

Speleologija ima v Naših planinah že utrjeno mesto in lepo tradicijo. Vlado Redenšek v treh številkah zaporedoma nadaljuje svojo registracijo podzemeljskih jam in ponorov na Hrvaškem, literarne tendence pa ima v svojih »podzemeljskih« opisih Srečko Božičević.

Posebno pozornost je posvetilo uredništvo mladim piscem, v letniku najdemo opis jugoslovanske odprave na Trisul, prevod Smytheovega opisa Kangčendženge, družbene vesti, ocene planinskih publikacij, osmrtnice ter številne alpinistične in planinske vesti iz naše države ter iz inozemstva.

J. B.

razgled po svetu

DHAULAGIRI 1960 je še vedno aktualen. Sredi leta 1961 je Österreichische Alpenzeitung objavila obširno poročilo o tem vzponu, napisal pa ga je član ÖAC — Kurt Diemberger. Zveneče ime je dovolj, Diembergerjevo pero pa toliko spretno, da je spis še vedno mikaven, čeprav si o Dhaulagiriju prebral že nekaj obširnih poročil (O Dhaulagiriju 1960 smo tudi mi obširno poročali). Diemberger začne šablonsko z zgodovino Dhaulagirija. Nov je podatek, da je poljska vlada že l. 1958 plačala polovico takse za Dhaulagiri in da je to tvegala, čeprav je vedela, da bodo l. 1959 poskusili Avstrijci z ing. Moravcem na čelu. Dr. Hajdukiewicz je bil torej v Eiselinovi ekspediciji kot uradni zastopnik Poljske oziroma njihovega »Kluba Wysokogorskiego«. Prav tako Skoczylas. Eiselinova ekspedicija je bila torej po sestavi zares nekaj svojevrstnega, pa tudi po načinu izvedbe, o čemer pa smo že dovolj pisali.

Namesto kisikovih aparatov so na Dunaju nabavili tablete vitamin B 12, ki so se izkazale na Gašerbrumu II (8035 m), Broad Peaku 8047 m, Gašerbrumu IV 7980 m.

K financam ekspedicije je precej prinesla akcija s pozdravnimi dopisnicami, za katere se je javilo 5000 interesentov. Ekspedicija je bila seveda draga, saj je imela tovara 5 ton.

Diembergerjev opis spremljata dve sliki, ki nam predstavijo o težavah na Dhaulagiriju zelo izpopolnita. Jasno se očitava 1000 m visoki »Eiger« v spodnjem delu severne strani Dhaulagirija, strmina NO grebena, »Hruška«, »Nebeska lestev« v NO, ledena stena levo od nje. Novost v opisu je tudi oznaka LI, LII-Tabor I, II. Diemberger zaključuje svoj spis: Čas se ni ustavil. Toda nobeden od nas ne bo pozabil sijaja »Bele gore« do smrti. Pa tudi tovarišev ne, s katerimi ga je usoda na tej gori povežala.

AVSTRIJSKA HIMALAISTIKA je nedvomno med prvimi, če ne prva. V primeri z vsemi drugimi državami mala državica Avstrija največ tvega za ekspedicije in za raziskovanje Himalaje, relativno gotovo daleč presega druge vodilne alpinistične narode. V junijski številki ÖAZ je izšla razprava »Panorama z Broad Peaka 8047 m«, na 30 straneh. Napisal jo je Eduard Sternbach iz Mareita. Avtor pravi, da ima Broad Peak izredno velik razgled in geografsko pomembno panoramo, da je nekak »Breithorn« za ledenik Baltoro v Karakorumu. 9. junija 1957 je bilo izredno lepo vreme. Kurt Diemberger pa je s svojo kamero posnel ves krog panorame, zadovoljivo za alpinista in izredno pripravno za znanstvenika. 600 m višji K₂ je za tak posnetek manj primeren, kakor je to videti iz plena fotokamere z vrha K₂. Fotografiji male ÖAV ekspedicije si na Broad Peaku niso dali nobenega počitka in so avstrijski mladini prinesli lep dokaz, kaj zmore foto in film. Vsi njihovi posnetki so kamenčki v mozaiku, ki bo nekoč prikazoval Himalajo takšno, kakršna je. Zemljevidi so namreč še zelo pomanjkljivi, le malo je takih, kakršna je karta D. u. ÖAV s sektorja Nanga Parbat in Everest, ali takih, kakršno je izdal Marcel Kurz za Sikkim — Himalajo.

Sternbach navaja med deli, ob katerih je preizkušal svoje panorame, standardna dela G. O. Dyhrenfurtha »Baltoro«, »Zum dritten Pol« in »Der dritte Pol«, dalje Marcela Kurza karto Karakoruma 1 : 750 000.

Razprava o panoramah z Broad Peaka je nastala ob barvnih posnetkih, ki so deloma izšli v knjigi Marcusa Schmucka »Broad Peak 8047 m«, in ima zato toliko poglavij, na kolikor posnetkov se njegova izvajanja naslanjajo. Marsikako kartografsko napako je možno popraviti ob analizi fotografij, vendar s tem ni rečeno, da naj prihodnje ekspedicije opuste kartografske meritve. Sternbach hoče le poudariti prav zaradi dognanj ob Diembergerjevih posnetkih, da so potrebne nove, temeljiteše meritve tudi tistih ledenikov, ki jih štejemo že za odkrite in dobro kartografirane. Sternbach je ugotovil občutne napake na karti Spoleto-Desio v nekaterih odsekih področja Baltoro. Prof. Desio je bil sicer l. 1954, ko je bil z ekspedicijo na K₂, od italijanske znanstvene ekipe opozorjen na pomanjkljivost te karte iz l. 1937, vendar doslej še ni izšla popravljena. Doslej eksistirajo tri karte tega področja, pa po svoji kvaliteti ne

dosegajo kart drugih himalajskih področij.

Sternbach se tudi zavzema za enotno transkripcijo himalajskih imen in zagovarja angleško, ki da je najbolj utrjena in popularizirana. Če bodo karte ostale pri angleški transkripciji, bo najmanj zmešnjav. Pisalo naj bi se torej Himalaya z y, ne z j. O tem je že l. 1939 pisal Dyhrenfurth v knjigi »Baltoro«. Angleški pisavi Himalaje se menda tudi ne misli upirati Der Grosse Duden.

Sternbachu so pri tehtni razpravi pomagali naslednji vidni himalajisti: G. O. Dyhrenfurt, ing. Marcel Kurz, dr. H. Heuberger, asistent na innsbruškem geografskem inštitutu, spremljevalec dr. Tichyja na Čo-Oju, in ing. Fritz Ebster, znani himalajski kartograf in kartograf ÖAV. Avtor sam je opozoril nase l. 1958 s svojimi članki v revijah ÖAZ in v »Bergsteiger« o »skrivnostnem« šesttisočaku v Baltoru.

CHRONIQUE HIMALAYENNE je naslov standardnemu delu o Himalaji, ki ga je napisal Marcel Kurz in je izšlo v Zürichu l. 1959. V podnaslovu stoji: L'age d'or 1940—1955, kar pomeni, da Kurz obravnava zlato dobo himalajizma od l. 1940—1955. Dr. Paul Kaltenecker govori o knjigi častnega člana ÖAK z največjim priznanjem, češ da je delo nastalo ob izčrpnem in popolnem gradivu in obsežnem znanju, ki ga izpopolnjuje Kurz še z lastnimi izkušnjami alpinista in himalajista, ki je poleg tega še dober historik, topograf in spreten pisatelj.

Kurz pa zahteva od bralca, da je razgledan v himalajski literaturi in včasih celo, da ima pri roki Alpine Journal, Himalayan Journal, Alpinisme in Berge der Welt. Periodo od l. 1940 do l. 1955 deli na štiri dobe, snov pa deli tudi po sektorjih od vzhoda na zahod. Kurz ne omejuje dobe z vzponom na ta ali oni osemtisočak, marveč mu je kriterij za omejitve dobe kartografsko raziskovanje ogromnega himalajskega sveta. Brez ozira na uspehe kontinentalnih himalajcev poudarja levji delež Angležev pri odkrivanju Himalaje. Prototip himalajskega raziskovalca je Kurzu Eric Shipton. Mnogo več mu pomeni kot Hillary. Kurz graja škotsko ekspedicijo 1952 pod vodstvom Toma Weiza, ki je šla na pot zaradi samega veselja nad gorništvom in ni vzela s seboj niti višinomera niti busole. Tudi dr. Tichyja oplazi, češ da raje vzame v roke molitveni mlinček kakor kompas. Tichyju prizna, da zna mikavno in duhovito

pisati, da dobro fotografira, da pa mu manjka natančnost raziskovalca. Hvali predvsem njegovo »Haute Route« v Nepal, njegovo prečenje Nepala od Kathmanduja do Pithoragarha. Močno sta mu pri srcu neuspeli ekspediciji dr. Jonasa na Saipal in ing. Ghiglioneja na Api.

Dragocene so priložene karte posebno zato, ker se sekcije Survey of India in mnoge druge iz vojaških razlogov več ne prodajajo. Knjigo je izdala švicarska Ustanova za raziskovanje gora (Fondation Suisse pour Explorations Alpines-FSEA).

TRETJI TEČAJ je naslov knjigi, ki je izšla ne dolgo za »Himalajsko kroniko«. Napisal jo je Günther Oskar Dyhrenfurth. V podnaslov knjigi je pripisal: Osemtisočaki in njihovi trabanti. Ima 17 kart in 35 slik, izšla pa je l. 1960 v Münchenu in je na novo obdelano delo »Zum dritten Pol« (1952). Nova izdaja dopolnjuje prvo, ki je izšla na začetku dobe, v kateri se je v Himalaji mnogo zgodilo.

Dyhrenfurth je znan tibetolog. Zato predlaga precejšnje korekture v pisavi tibetskih lastnih imen, brez ozira na polstoletno tradicijo. Tako se mu zdi, da je treba pisati Rongbu ne Rongbuk, kakor smo navajeni, dalje Tengboche, ne Thyangboche. S transkripcijo himalajskih lastnih imen je sploh težava. Dyhrenfurth piše Cho-Oyu, Lobuche, Tso-la, Tso-latse, Taboche, Disteghil, Kurz pa Choyü, Lobuja, Chola, Cholatsé, Taweché, Distaghil. To seveda ni nič čudnega. Transkriptorji niso lingvisti, pa tudi če bi bili, bi večkrat utegnili priti v zagato. Pomislimo samo, kako se glase razna naša krajevna imena v dialektu in govoru, postavimo Ljubno — Lagnä.

Literaturo je avtor razdelil po gorskih skupinah, ne več po avtorjih. To pri uporabi dela pomeni veliko olajšavo: če pomislimo, kako je v zadnjem desetletju narasla himalajistična literatura.

DR. HERBERT TICHY je izdal pred kratkim na Dunaju novo knjigo »Menschenwege — Götterberge«, v kateri je še enkrat pregledal svoja pota in ture po Aziji, se ponovno srečal z ljudmi iz Himalaje in Indije, s katerimi je potoval, živel in tudi trpel. Naj navedemo nekaj misli iz te knjige: Če se spomnim na šerpe, se spomnim na to, kako sem nekajkrat trepetal in drgetal za življenje. Spomnim se Adjibe, kako mi je sredi ledenega viharja v snežni luknji pripravljaj vroč čaj; Gyalzena, ki si je dal vedno

kaj opraviti, če ne drugega, je pritegoval šotor; Pasanga, ki je rad igral, če se je le dalo, velikega Sirdarja, kako je sedel na snegu in komandiral druge. Pasanga mi je priporočil Himalayan Club v Darjeelingu, bil je že takrat znan in zaželen šerpa, sposoben za osemtisočak. Zakaj je šel z menoj, ne vem, verjetno je bilo naključje. Bila sva skupaj štiri mesece, z nama še tri druge šerpe, sijajna družba. Leto kasneje je tudi mene prišlo za osemtisočak. Naučil sem se živeti: malo konserv in malo luksusa, nič vloženi špargljev in nič piva. Čim manj moštva, tem bolje — Sepp Jöchler in Helmut Heuberger sta dovolj. Če smo uspeli, sta bila onadva poleg Pasangovih tveganj vzrok za uspeh. Himalajski »papeži« so nam prerokovali slab konec, češ ekspedicija je prelahka, Pasang mi še danes piše, čeprav je nepismen, samo svoje ime zna načečkati. Piše o svojih ekspedicijah in koliko otrok že ima. Njegovi pisemski listi imajo glavo, ki pove, da je »najbolj izkušeni vodnik za led in sneg«, in to tudi res je. Sem in tja pošlje tudi izrezek iz časopisa, ki je prinesel njegovo sliko z žarečim obrazom na kakem vrhu. Čeprav gre proti petdesetim, je z indijsko ekspedicijo drugič stopil na teme Čo-Oju. Njegov slavohlepnost in malo nečimerni sen, da bi dosegel Tensinga, pa bo najbrž ostal neizpolnjen.

Evropa na Pasanga ni naredila posebnega vtisa. Ko smo z avtom prišli na Dunaj, je vprašal: »Kaj ne bo nobene tiskovne konference?« Ko so ga kasneje oblegali novinarji, je objektivom delil nasmehe, ki bi mu jih ne privoščila kaka filmska zvezda, odgovarjal pa je kakor diplomat. Tehnične čudeže je gledal brez pretiranega začudenja. Ko so v zraku s helikopterjem obstali zraven zvonika Štefanove stolnice, je vprašal: »Ali ne more hitreje leteti?« Najljubši so mi dnevi, ko sem sam potoval, in vrhovi, na katere sem sam stopil. Vendar to ne pomeni, da ne delim rad sreče s prijatelji. Zavedam se, da sreča hoče biti deljena. Toda tu na vrhovih nimam kaj deliti. Tu sem izpostavljen, neusmiljeno sam s seboj, s snegom, z nevarnostjo. Šerpe pa ni bilo nikoli težko pregovoriti, da so ostali v šotoru na dan, ko sem si izbral vrh za cilj. Nobenega glasu razen, kako mi bije srce in kako diham. Če sem se ustavil, je vladala okoli mene tišina, neskončna tišina, tišina indijskih mistikov. Bil sem sam med nebom in zemljo, nepopisen občutek. Edina zveza s svetom moja gaz, s svojimi napakami in ovinki, ki bi se jih lahko izognil. Iz te gazi sem se lahko mnogo naučil, bila

je kakor moralna pridiga, češ drugič bolje naredi. Kako tenka je včasih nit, s katero se še držimo življenja! Ko sem nato dosegel šotor, se je čakajoči in ponavadi speči prijatelj čudil, ko sem ga prisrčno pozdravil.

Tak je Tichy, himalajski posebnež, za nekatere enfant terrible v himalajski zgodovini.

GUIDO MONZINO je neutruđen organizator ekspedicij. 26. decembra 1960 je z letalom odletel proti M. Kenya. Z njim so bili Piero Nava, Jean Bich in Pierino Pession, slednja dva vodnika iz Valto-urnanchea. Startali so iz Emi-Kussi (3500 m) v Tibestiju, toda zaradi politične situacije so spremenili smer. Bazo taborišče so postavili na višini 4900 m po napornem maršu v dežju. Prišli so na Nelson (5195 m) in prečili Punta Lenana (4970 m). Obkrožili so vso M. Kenjo in jo fotografirali, 14. januarja pa so se že vrnili v Milano. Torej lahka in hitra ekspedicija.

Guido Monzino se je že zapisal v zgodovino planeta s svojimi ekspedicijami, ki jih sam finansira. V neugnarnosti skoraj da posnema pokojnega Ghiglioneja. Komaj se je vrnil iz Mt. Kenie že ima načrt za Groenlandijo in sicer v severni del zahodne Groenlandije. Ekspedicija bo imela premično bazo, lastno ladjo, ki jih bo po obali spremljala in jim služila za preskrbo in oddih. Imela bo znanstveni značaj, šla pa bo seveda tudi za alpinističnimi cilji.

ANNAPURNA IV (7525 m) je bil cilj angleško-indijske ekspedicije, ki jo je vodil J. O. M. Roberts. Prvi je na Annapurno IV prišel l. 1955 Nемец Steinmetz.

494 RAZLIČNIH ŽIČNIC turističnega značaja ima Švica s l. I. 1961. Samo v zimi 1961 so odprli 71 novih smučarskih liftov in tri sedežnice.

SAREK se imenuje švedski nacionalni park v severni Laponski. Ima sedem vrhov med 2000 in 2500, 151 med 1900 in 2000 in 21 med 1800 in 1900 m. Te vrhove je preiskal geograf univerze v Upsali Axel Hamburg. 36 let je preživel vsa poletja v Sareku in izdal o Sareku standardna dela že l. 1910. V Sareku ni nobenih markiranih potov, ne koč ne bivakov. V Rapadalu, najlepši laponski dolini, so tri raziskovalne postaje, ki se specializirajo na atmosfero, favno in flaro. Turistov te postaje ne sprejemajo. Treba je vzeti šotor s seboj. Za turizem skrbi STF (Švedska turistična zveza), ki

je izdala tudi v nemščini vodič Wanderwege im schwedischen Gebirge.

JAPONSKA ŽENSKA EKSPEDICIJA na Deo Tibba (6000 m) v Punjab-Himalay je bila uspešna. L. 1952 je bil na tem vrhu Južnoafrikanec Graaf z ženo Claro. L. 1956 je bila na tej gori druga ženska ekspedicija pod vodstvom Eileen Gregory. V Punjab-Himalajo je šla l. 1961 tudi ekspedicija sekcije Roma, lahkega značaja, z 800 kg tovora, za 35 dni. Raziskovala je greben Parbati.

PUCAHIRCA v perujskih Andih je privlačen cilj za vse andiniste. Celo Japonci so konec l. 1960 stopili čez Tihi ocean, kot alpinisti neutrudni na »vseh štirih oglih sveta«. Ekspedicijo je organizirala univerza Hitotsubaši, vodil je Tamotsu Nakamura. Za Pucahirca se zanima W. Bonatti s Carlom Frigierijem in Angležem Dickom Lofthousem iz Yorka. Amerikanci iz kluba Sierra, Münchenski alpinisti in Angleži iz Oxforda mislijo na ta neukročni šesttisočak.

ALBERTO M. DE AGOSTINI je leta 1960 umrl v Torinu. Bil je eden najbolj znanih raziskovalcev Ognjene zemlje. Rodil se je l. 1883, l. 1909 je postal član salezijanskega reda in je bil določen za misijonarsko duhovniško delo v južni Argentini. L. 1910 je odšel iz Italije in pol stoletja posvetil raziskovanju južno ameriškega kontinenta. L. 1913 je organiziral prvo ekspedicijo na Ognjeno zemljo, skrbno in natančno, z vodnikoma Abele in Agostino Pession. Nato je leto za letom hodil v to pusto pokrajino in raziskoval geologijo, geografijo, glaciologijo, etnografijo in klimo, kartografiral, poimenoval kraje, fjorde, gore z imeni italijanskih imenitnikov in zbiral dokumente. L. 1917 je zašel v Patagonske Ande in nato organiziral v te kraje še ekspedicije l. 1929, 1930—31, 1931—32, 1935—36, 1936—37—38. Napisal je l. 1924 v italijanščini, nemščini in madžarščini knjigo »Moja pota po Ognjeni zemlji«, ki je l. 1929 izšla tudi v španščini, in je l. 1934 doživela že tretjo izdajo. Leta 1956-57 je z znanimi italijanskimi alpinisti prišel na vrh Monte Sarmiento in Monte Italia, o čemer smo obširno poročali.

L. 1941 je izdal v španščini knjigo »Andes Patagonicos«, ki je l. 1944 izšla drugič, l. 1949 pa v italijanščini. Napisal je mnogo turističnih vodičev o Ognjeni zemlji, knjigo »Trideset let na Ognjeni zemlji«, l. 1958 pa »Ledene sfinge«. Pred par leti se je vrnil v Torino, kjer je delal

do zadnjega diha. Dobil je visoka odlikovanja od držav Chile in Argentine. De Agostinijevo ime se ne bo pozabilo.

DESIO, znani italijanski himalajist, v zadnjih letih predvsem populariziran z ekspedicijo na K2, še ne misli odnehati. Prihodnje leto bo šel z znanstveno ekspedicijo na Hindukuš. Sekcija Lecco je organizirala ekspedicijo na Mt. Mc. Kinley (6191 m) z namenom, da utare kako smer v 3000 m visoki steni. Iz Lecca je Cassin in Cassin tudi vodi to ekspedicijo. Z njim je šel tudi Carlo Mauri, ekspedicija je zaradi njega krenila na pot z za mudo.

ITALIJANSKO-ARGENTINSKA EKSPEDICIJA je 19. januarja 1961 odšla iz Buenos Airesa z letalom direktno proti Cerro Tore. Pobudnik ekspedicije je Cesare Maestri, namen ji je dobiti sled za Tonijem Eggrom, ki ga je vzel plaz pri vzponu na Cerro Tore 1. 1959. V ekspediciji so Italijani, ki so bili tedaj z Maestrijem, finansirajo jo pa Italijani, ki žive v Buenos Airesu.

FRANCIS MARULLAZ je dokaj znan alpinist, po rodu Francoz, po delovanju pa Ženevčan. Lani decembra je umrl 60 let star. Ima več prvenstveih smeri v masivu Mt. Blanca, severno steno Crocodila, vzhodno Pain de Sucre, greben Brouillard po vzhodni strani. Imel je pod seboj vse 4000 v Alpah in vse najtežje klasične vzpone v Vzhodnih in Zahodnih Alpah. L. 1936 je bil kot član GHM z ekspedicijo v Karakorumu, vodil jo je Henri de Ségogne. Iz njegove družbe so izšli znani ženevski alpinisti Dittert, Aubert, brata Asper in Raymond Lambert.

RIFUGIO SAPIENZA NA ETNI v višini 1900 m povečujejo tako, da bo imelo 110 postelj. Delo vodi sekcija CAI v Catanii. Staro zavetišče ni bilo več kos zahtevam, odkar so potegnili cesto in žičnico. Krajevna turistična organizacija je prispevala 50 % stroškov, ki bodo znašali 43 000 000 lir.

BERGAMO, eden od sedežev sekcij v perujske Ande. Vodil jo je Bellendis, vodila se je pod firmo CAI. Prof. Chiergo in novinar (!) Franco Rho sta pred ekspedicijo odletela v Limo, da sta ji utrla pot. Cilj je bil centralni Pucahirca, kjer se je dve leti poprej mudil Raymond Lambert. Imeli so 2800 kg tovara, ki je za ekspedicijo prispel po morju. Ker so imeli takrat v Peruju vladno krizo, so morali čakati, da je minila,

kajti brez ministrovega podpisa niso mogli mimo carine. Vojaške in civilne oblasti so šle Italijanom močno na roko pri prevozu materiala iz Lime v Ande.

Sodeč po poročilu vodje Bellendisa so Italijani uspešno štartali v andinizem. Ne bi bili Italijani, če ne bi nosili Italije tudi na cepinih, ki so jih zasajali v andski sneg. Za njimi so ostala italijanska poimenovanja doslej brezimnih vrhov. Tako je dobil svoj vrh papež — Nevado Giovanni XXIII (5790 m), dalje rodno mesto Bergamo — Nevado Bergamo (5810 m), dalje CAI — Colle CAI, Nevado A. Locatelli, Nevado L. Pelliccioli.

Bazo so imeli na višini 4700 m, poleg tega pa še dve višinski taborišči na 5300 in 5600 m, torej zelo solidna razporeditev. Imeli so čas in sredstva, sicer pa je imel na gosto višinska taborišča tudi Lambert, ki je razpolagal z več nosači. Pot od tabora do tabora so si utirali s klini in fiksno vrvjo. Strmina, sneg, mraz so bile težave, ki so jih močno ovirale. Podnevi vročina +25° C, ponoči —15 do —20° C!

NOVA DIAMIR-EKSPEDICIJA 1961 je odšla iz Münchena pod vodstvom dr. Herrligkofferja, ki se je spet pojavil, Marek, Messner, Kinshofer, Rost ter dva asa Siegfried Löw in Jörg Lehne. Ekonom je dr. Delp. V Ande pa je odšla ekspedicija iz švabske dežele, vodi jo dr. R. Hechtel, cilj je Cordillera Blanca v Peruju.

200 ALPINISTOV iz SZ, od vseh strani, iz Georgije, Letonske, Estonske in Uzbekistana se pripravlja na skupni pohod na Pik Lenin (7134 m). Šli bodo po različnih poteh. Takega masovnega vzpona zgodovina še ni zabeležila. Sovjetski alpinisti so prišli na Pik Lenin pred 26 leti, doslej je vzpon ponovilo 124 sovjetskih in 17 kitajskih alpinistov.

ACONCAGUA je popularen vrh, povezan tudi s slovenskim imenom. Pozimi l. 1961 so se na Aconcagui dalj časa zadrževali nemški alpinisti Hecker, dr. Klein in Raditschnig. Pravijo, da so imeli alpinistične in znanstvene naloge.

VIKINGI pod naslovom Erica Rauda so v 10. st. n. e. ustanovili na zahodni obali Groenlandije dve koloniji. Preskrbovali sta se iz Skandinavije. V 13. st. jih je zdecimirala kolera. Nato so preko Beringove ceste prišli Eskimi, mongoloidna rasa, sposobna za arktično življenje. V 16. st. so prišli Angleži. Skandinavci so bili ljubosumni in so začeli prodirati v notranjost, da bi poiskali nekdanje

pašnike, na katerih so Vikingi razvili živinorejo. A niso imeli uspeha.

Za Skandinavci je nastopil Whymper, istočasno z njim dve ameriški ekspediciji dr. Kanea in dr. Hayesa.

Whymper se je po vzponu na Matterhorn začel zanimati za odročne pokrajine. Menil je, da mu bodo izkušnje iz Alp na Groenlandiji prišle prav. Imel pa je tudi »imperialne« angleške cilje. Bil je prepričan, da bo angleška admiraliteta organizirala ekspedicijo v arktične pokrajine in zasadila angleško zastavo na severnem tečaju. Nevarna se mu je zdela predvsem ameriška konkurenca. Ko je l. 1867 prišel v Jacobshavn, je bila tu epidemija pljučnice, ki je pobrala četrtno prebivalstva (50 od 200). Nato so še psi dobili isto bolezen in Whymper ni dosegel nič posebnega. Naslednje leto je Whymper spet na vikinških poteh. Ugotovil je, da dotedanje angleške karte Groenlandije niso nič prida in še te so ponazarjale samo obalo. Whymper na drugi ekspediciji zato ni več silil v notranjost dežele in je hotel nekaj doprinesiti h kartografiji obale. S seboj je imel kajak, ki pa se ni kaj prida izkazal. Vendar je Whymper narisal odlično karto za severni del zaliva Disko do širine 71° 30', zbral 80 fosilov, od tega 32 novih.

Whymperjev delež pri raziskovanju Groenlandije ni majhen, velik je posebno v pobudah, ki jih je dal.

PUNA DE ATACAMA je bil cilj lanske ekspedicije, ki jo je lani vodil znani Hias Rebitsch. Ta je tretjič zaporedoma v dveh letih po več mesecev v Andih. Pravi, da raziskuje stara indijanska selišča. Njegovi »argentinski« tovariši so Vigl, Memmelschorf, Dixon.

44 VRHOV so dejali podse Nemci iz Amberga na Spitzbergih l. 1960. Vodil jih je M. Neubauer. Adi Schmid iz Münchena z navdušenjem pripoveduje o lepota tega arktičnega alpinizma.

SEZNAM PRVENSTVENIH TURING. Piera Ghiglioneja zavzema devet polnih stolpcev revije Rivista Mensile. Kakor smo že poročali je plezal po vseh kontinentih in skoraj po vseh državah, tudi v Bolgariji in ČSR l. 1935, medtem ko ga pot v Jugoslavijo ni nikoli zanesla. Objavil je dvanajst knjig o svojih pohodih, med njimi tudi o smučanju in smuški tehniki. Poleg tega je od l. 1923 sodeloval pri Rivista Mensile in poročal o alpinizmu v največjih italijanskih dnevnikih.

GUIDO TONELLA je napisal tehten članek o modernih plezalnih pripomočkih, predvsem o klinih »ad espansione« v Rivisti Mensile 1961, 3—4. Članek je opremljen z risbami teh klinov, ki se nekaj niso uporabljali in se pri nekaterih vzbudili odpor. Toda danes že spadajo med rekvizite vsakega plezalca, ki hoče biti »na tekočem«.

»STO ŽENSK NA MT. BLANCU« je bilo geslo časnikarja Campiottija v začetku leta 1961. Ker pa mu francoske oblasti in institucije v Chamonixu niso šle na roko, je organizacijo ture »Sto žensk na Mt. Blancu« odložil na l. 1962. Namesto tega se je lotil za l. 1961 ture »Sto otrok na Monte Rosi« v spremstvu 50 vodnic. S Francijo ni imel sreče. Septembra 1960 je šel z eno od »vodnic« Fausto Fossati na Mt. Blanc, pa ju je dež zadržal na novi koči des Grandes Mulets, z njima še predsednika vodniškega društva Camilla Tourniera. Ko so se vrnili v Chamonix, je tu deževalo še deset dni, medtem je bila razširjena seja raznih turističnih faktorjev, ki so Campiottijevo zamisel z navdušenjem sprejemali. Toda mesec dni nato je Lucien Davies, generalni predsednik CAF, sporočil Campiottiju, da CAF ne bo sodeloval s CAI, (s sekcijo Varallo) v tej zadevi, o gratis prenočišču za otroke na Grandes Mulets pa naj odloči sekcija Paris — Chamonix sama. Ta je februarja 1961 pisala Campiottiju, da v sezoni koč ne more rezervirati za zaključeno družbo. Campiotti je potem predlagal, da bi ženske prenočevale v šotorih, ki bi jih gratis dobavila specialna milanska firma, toda na to ni dobil nobenega odgovora in je zamisel opustil. Otroško turo na Monte Roso je posvetil Gniffetiju. Odločil se je za turo, ko je l. 1960 vzel s seboj 12 letnega dečka in z njim z lahkoto prišel na Punta Gniffetti.

Sekcija Varallo ima svoj sedež pod Monte Roso in in je bila ustanovljena l. 1867, tretja od CAI. Oskrbuje kočo Gniffetti (3647 m) in še dve drugi koči blizu tam (Valsesia 3212 m in Resegotti 3624 m). Iz Campiottijeve ture »Sto otrok« k sreči ni bilo nič.

ŠEST ENOMOTORNIH LETAL ima avstrijska gorska reševalna služba, letališča zanje so v Celovcu, Salzburgu, Innsbrucku in Dunaju. V treh mesecih so letala prinesla iz gorske stiske 80 oseb v bolnišnico.

SEVERNO STENO EISKÖGELE v skupini Grossolocknerja sta leta 1926

kot prva preplezala Willo Welzenbach in Karl Wien. L. 1961, ko so lepi dnevi marca meseca vsepovsod plezalce vabili v stene, sta to steno kot prvo pozimi preplezala Behringer in Hüber. Stena je visoka 800 m. Vrsta smeri V in VI je bila prvič pozimi preplezana tudi v Wettersteinu in Karwendlu.

LAMMER, drzni samohodec in planinski pisec, je bil zoper vsako eksploatacijo gora. Pravi gornik, je pisal, sovraži vzpenjače, gorske železnice in hotele, vse, kar ruši surovo gorsko prirodo. Te navidezne izboljšave vedno bolj zmanjšujejo azil za tiste, ki beže od kulture. Nato citira tistega angleškega alpinista, ki je dejal, da bi bilo treba zbrati zvezo nihilistov, da bi porušil v Alpah vse, kar so zgradile človeške roke. Ta ekstretni odnos do prvobitnega gorskega sveta v zadnjem času analizira s stališča moderne psihološke znanosti dunajski filozof Karl Greitbauer.

Človek se v prvobitni prirodi zave samega sebe, »se eksistira«, brez posebnega namena, samo da lahko reče: »Tu sem človek, tu smem biti človek.« Vendar Greitbauer noče v alpinizmu vcepljati eksistencializem, marveč bi rad kot alpinist pogledal na filozofijo in posebej na eksistencializem. Miselnost alpinistov, največkrat zelo nejasno izražena, mu je potrdilo eksistencializma. Vendar Greitbauer ne toži po časih, ko v Alpah še ni bilo tehničnih objektov. Z Maduschko se bota z razvojem, češ časa ni mogoče

obrniti nazaj. Kdor to hoče, je na napačni poti. Vseuničujoči Hronos onemogoča oživiljanje preteklosti. »Pravo« gorništvu pred 100 leti, je mrtvo, toda gorništvu kljub temu živi, ker nudi človeku priložnost za močna dejanja, ta pa pomenijo za osebnost neuničljivo vrednost, »doživetje, ki mu ni para« (Maduschka). Če bi oživel »trije mušketirji«, bi stali pred nami trije norci, v svojem času pa so imeli svoj smisel. »Pravi« gornik je danes že antikviteta, mladi pa v gorništvu še vedno najdejo svoj smisel, kajti gorniško doživetje je tudi v novi obliki brez primere in to v pričo turistič-industrija, ki se je Alp polastila. Ta industrija je dala človeku svoj pečat, ta pa se ob njej kar lepo znajde. Treba je le poiskati dovolj ljudi, ki bodo videli v realizaciji zaščite prirode svojo živlensko nalogo, a to ne tako, da bi se borili zoper vsako kočico, ampak tako, da bodo v prirodi ohranili njeno prvobitnost v favni in flori, a to ne samo za redke plezalce, za vse ljudi. Zahteva po zaščitenih gorskih predelih je kvintesenca vprašanja o prvobitnem svetu. Ni se treba bati, da bomo izgubili vrednote, ki nam toliko pomenijo. Prvobitnost je praktično za vse rodove ista, a prav tako je železen zakon, da se s stvarmi spreminjamo tudi mi, da stari mladih ne razumejo ali zelo težko razumejo. Alpe so odprte, polastila se jih je tehnika, odtod množičnost in novi časi postavljajo pred nas nove naloge, nove zahteve. Stvari je treba gledati takšne, kakršne so.

IZ UREDNIŠKE LISTNICE

Pred člankom »Spominske plošče okoli Triglava«, objavljenim v februarški številki PV (stran 77), je izostal uvod, brez katerega je kakšen odstavek manj razumljiv in tudi ni pojasnjen povod, zaradi katerega je prišlo do »zbirke« triglavskih spominskih plošč.

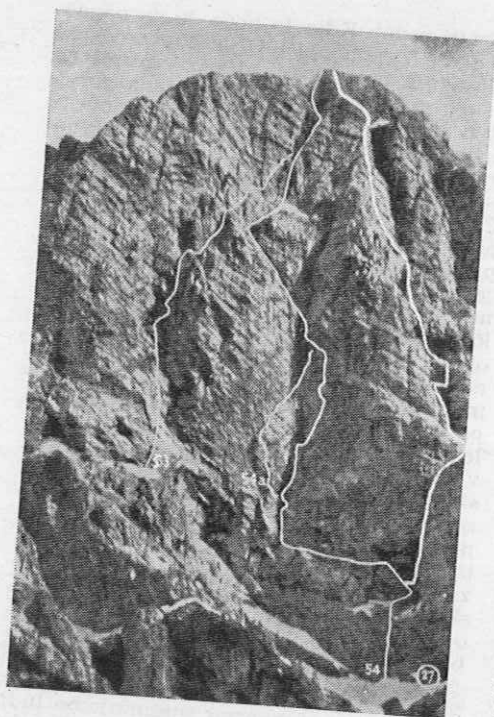
Pred meseci je nek beograjski planinec in publicist naprosil Planinsko zvezo za pojasnilo, kaj pomeni napis na plošči, katere sliko je dobil od svojega prijatelja:

IN PIAM MEMORIAM
MARCI PERNHART
QUI PRIMUS TRIGLAVI
PANORAMA DEPINXIT
6. 7. 1821 + 30. 3. 1871

Pristavil je, da je že dobil pojasnilo, po katerem je bil Pernhart prvi planinec, ki je objavil svetu, da je videl lepote Triglava in osvojil njegov najvišji vrh. Nadalje je prosil za pojasnilo, ali je še več takšnih plošč in kakšna literatura je o tem na razpolago.

Objavljeni članek o triglavskih ploščah je odgovor na njegovo pismo, ki je bil napisan seveda na hitro in brez vsakršnih literarnih pretenzij, pa ga je treba pre-
sojati s tega stališča
S. H.

Planinsko društvo Ruše je našemu glasilu nakazalo 20 000 din podpore in s tem pokazalo, da razume pomen društvenega glasila, ki se stalno bori s finančnimi težavami. Upravnemu odboru PD Ruše se iskreno zahvaljujemo.
PZS

Iz kartoteke prvenstvenih vzponov

SEVEROZAPADNA STENA RAKOVE SPICE – Rdeča zajeda

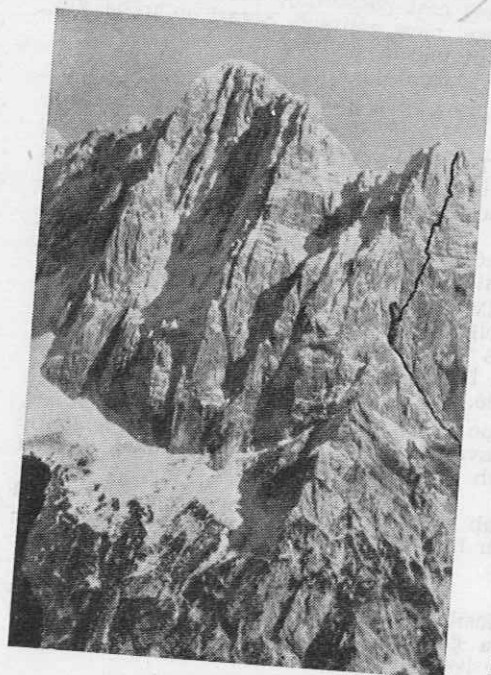
Prva plezala Ante Mahkota in Ljubo Juvan (oba AO Ljubljana matica) 4. in 5. julija 1959.

Dostop iz Krnice po grapi in levo ob njej, dokler se ne porazgubi v pečevju pod stenami Rakove spice in Rogljice, dve uri.

Opis: Preko kratke stene v žleb za grebenčkom, po katerem gre smer po steburu. Po žlebu v veliko črno votlino. Iz votline navzgor na rob (desno) in za njim 10 m navzdol na polico. Desno po gladki rampi na glavico. Naravnost navzgor pod streho (k) in desno preko plošče v kamin in po njem še par metrov v globoko votlino (k). Desno navzgor iz votline dva raztežaja v travnat žlebič in po njem do pod žmulastega previsa. Preko v zajedo in po njej dva raztežaja, dokler desna stena zajede ne izgine. Od tu preko krušljive stene proti levi na polico in dalje proti desni še raztežaj na prvo krušljivo lusko. 40 m nardečo streho. Po zajedi tik pod streho in desno preko plošče na slabo stojišče na razu. Levo navzgor v kamin (k). Po njem dva raztežaja na zagvozdene skale. Z njih po počti desno iz kamina (2 zagozdi) na desni rob. Po njem raztežaj navzgor in levo v kamin nad previsi. Po kaminu preko previsa in levo navzgor v razčlenjen krušljiv teren. Po njem dva raztežaja proti desni navzgor na rob stene.

Ocena: V. Višina stene 550 m. Čas plezanja prvih plezalcev 18 ur.

Sestop: Z vrha levo navzdol na pot za Skriatico in po njej v Vrata dve in pol ure.

SEVERNA STENA TRAVNIKA (na sliki smer 54, nato desno)

Prva plazala 3. septembra 1961 Jože Hudeček in Ljubo Juvan (oba AO Ljubljana matica).

Dostop: iz Tamarja po grapah pod steno dve uri.

Opis: Vstop po smeri Aschenbrenner do 50 m pod črnorumenim previsom. Tu prečnica desno preko črne plošče (2k, VI) in po krušljivi polici v kamin (k). Po njem 3 raztežaje, nakar se spremeni v grapo, ki jo prekinjajo skoki. 40 m pred koncem grape levo po polici na gredo. Od tu naravnost navzgor v grapo med levim in srednjim stebrom Travnika. Preko previsa (2k) na obokano polico. Raztežaj desno na srednji steber in preko previsa (2k) v lažji svet. Po polici levo in po počeh v črn ozek kamin. Skozenj in na vrhu levo navzgor v kotanjo. Na desni strani počeh na široke police na drugo tretjino stene. Po desni steni levega stebra navzgor s police na polico preko strmih stopenj. Ko postane stena težavnejša, po polici levo povsem na raz stebra. Po njem navzgor do previsne zapore. Ob desni strani preko počti v kotanjo pod vršno steno (možic). Čez izstopno steno na rob Travnika.

Ocena: IV, mestoma V z mestom VI (vstop). Višina stene 700 m. Čas plezanja prvih plezalcev 12 ur.

Sestop: po grebenih preko Velike Mojštrovke na Malo Mojštrovko in po zaznamovani poti na Vršič dve in pol ure.

Āovarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetljava in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal — Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in aceten

za rezanje in varjenje kovin

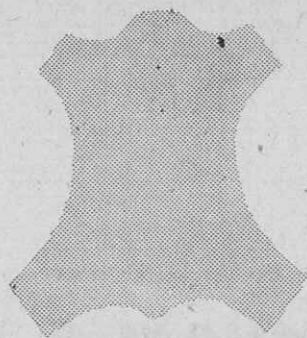
Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzojavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312

Železniška postaja: Ruše — industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor $\frac{604-11}{1-185}$

tovarna usnja v šoštanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodyear

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

in nekrišplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šoštanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950

Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-29/1-11

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

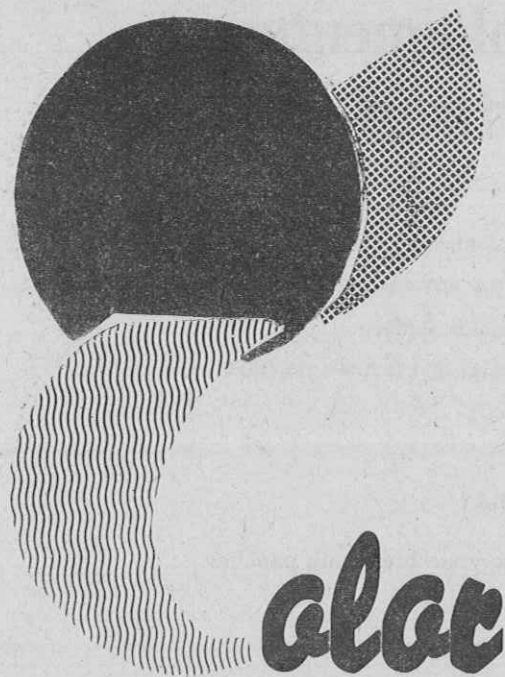
PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Tovarna barv in lakov — Medvode

- dobavlja najboljša premazna sredstva za vse panoge industrije
- Nudi široko izbiro lakov in emajlov za potrebe mornarice, industrije voznega parka (kolesa, motorje, avtomobile, kamione trolejbuse itd.) hidroenergetskih naprav železnic, finomehanike in lesne industrije, kemične industrije glede na specialne premaze, odporne proti najrazličnejšim vplivom kemikalij in visoke temperature itd.
- Proizvodnja vseh sredstev bazira na izboru najboljših klasičnih materialov in najsodobnejših surovin
- Izvrstne antikorozivne zaščite, vzdržljivi, odporni in trdni filmi, ki uvrščajo »Color« v vrsto najsodobnejših proizvajalcev barv in lakov

Zahtevajte prospekte, vzorce in pojasnila

Naši glavni izdelki so:

- ISKRA – visokofrekvenčne telefonske naprave
- ISKRA – kinoakustika, prenosne ojačevalne naprave
- ISKRA – radio in TV sprejemniki
- ISKRA – električne stenske ure
- ISKRA – avtoelektrika
- ISKRA – selenski usmerniki in stavlki
- ISKRA – instrumenti in električni števc
- ISKRA – preklopniki, rotacijski stroji
- ISKRA – industrijska televizija
- ISKRA – elektronski merilni instrumenti
- ISKRA – oprema za laboratorije
- ISKRA – kontaktne naprave
- ISKRA – signalne naprave

ŽELEZARNA JESENICE

SLOVENIJA

dobavlja vse od g'rodolja

okroglo, polokroglo, kvadratno, ploščato, šestoglato, osemoglato in tračno jeklo

debelo, srednje, tanko in fino pločevino

vlečeno, luščeno in brušeno jeklo

debelo, srednjo, tanko in fino žico

hladno valjane trakove – od zelo širokih do finih cevi od 1/8"–3"

bodečo žico in pohištvene vzmeti
žičnike

elektrode za avtogeno in elektro varjenje

do plemenitih jekel